ОБЩИНСКА ПРОГРАМА ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА НА ОБЩИНА ЕЛЕНА ЗА ПЕРИОДА 2024 – 2028 г.

Приета с решение на общински съвет ……. от ……

Съдържание

СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ СЪКРАЩЕНИЯ **4**
I. ВЪВЕДЕНИЕ **7**
II. АНАЛИЗ НА СРЕДАТА **12**
1. КРАТЪК ПРИРОДО-ГЕОГРАФСКИ АНАЛИЗ 13
1.1. Местоположение 13
1.2. Релеф и климатични особености 14
1.3. Природни ресурси (почви, води, полезни изкопаеми, биоразнообразие, гори) 19
2.1. Административна структура 24
III АНАЛИЗ НА СЪСТОЯНИЕТО И ДИНАМИКАТА НА КОМПОНЕНТИТЕ И ФАКТОРИТЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА **26**
III. 1. АНАЛИЗ НА КОМПОНЕНТИТЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА 26
1. Въздух 31
2. Води 42
Опазване на повърхностните води 42
Подземни води 44
3. Почви и нарушени терени 59
5. Защитени територии и биоразнообразие 67
5. 1. Защитени територии 67
5.2 Защитени зони по НАТУРА 2000 72
5.3 Горски фонд 81
5.4 - Биоразнообразие 87
5.5. Лечебни растения 89
5. 6. Зелена система 98
III. 2. АНАЛИЗ НА ФАКТОРИТЕ НА ВЪЗДЕЙСТВИЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА 101
6. Отпадъци 101
7. Шум 106
8. Радиационна обстановка 107
9. Туризъм и спорт 109
10. Селско, горско и рибно стопанство 119
11. Преработваща промишленост 128

IV. УПРАВЛЕНСКА СТРУКТУРА НА ОБЩИНА ЕЛЕНА В КОНТЕКСТА НА ВЪПРОСИТЕ ПО ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА 129

ФИНАНСОВ АНАЛИЗ НА ОБЩИНА ЕЛЕНА 132

V. АНАЛИЗ НА СИЛНИТЕ И СЛАБИТЕ СТРАНИ, ВЪЗМОЖНОСТИТЕ И ЗАПЛАХИТЕ /SWOT/..... 133

VI. ВИЗИЯ ЗА ОКОЛНАТА СРЕДА НА ОБЩИНА ЕЛЕНА 160

VII. ЦЕЛИ И ПРИОРИТЕТИ..... 162

ГЕНЕРАЛНА СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ : 163

ПРИОРИТЕТИ И СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕГИЧЕСКИ ЦЕЛИ: 163

VIII. ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ 166

Приоритет 1. Възстановяване на природния капитал. Устойчиви общности и екосистеми. Съхраняване на природните ресурси и подобряване състоянието на околната среда..... 166

Приоритет 2. Ограничаване на изменението на климата и адаптация към климатичните промени. 194

Приоритет 3: Повишаване качеството на живот, чрез подобряване управлението на факторите на околната среда – инфраструктурно и организационно осигуряване. 199

Приоритет 4. Повишаване на институционалния капацитет, информираност и обществена ангажираност в опазването на околната среда 211

IX. СИСТЕМА ЗА МОНИТОРИНГ, ОТЧЕТ И КОНТРОЛ НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ОБЩИНСКАТА ПРОГРАМА..... 217

СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ СЪКРАЩЕНИЯ

БК	Конвенция за опазване на дивата европейска флора и фауна и природните местообитания (Бернска конвенция)
БоК	Конвенция за опазване на мигриращите видове диви животни (Бонска конвенция)
ВЕИ	Възобновяеми енергийни източници
ГКПП	Граничен контролен пропускателен пункт
ГПСОВ	Градска пречиствателна станция за отпадъчни води
ГСККЕ	Глобално споразумение на кметовете за климат и енергия
ДГС	Държавно горско стопанство
ДЛС	Държавно ловно стопанство
ДМ	Директива 92/43/ЕИО на Съвета от 21 май 1992 година за опазване на естествените местообитания на дивата флора и фауна (ОВ L 206, 22.7.1992 г., стр. 7) (Директива за местообитанията)
ЕЕО	Електрическо и електронно оборудване
ЕМП	Електромагнитни полета
ЕС	Европейски съюз
ЗБР	Закон за биологичното разнообразие
ЗГ	Закон за горите
ЗЗТ	Закон за защитените територии
ЗЗШОС	Закон за защита от шума в околната среда
ЗМСМА	Закон за местното самоуправление и местната администрация
ЗООС	Закон за опазване на околната среда
ЗУО	Закон за управление на отпадъците
ЗУТ	Закон за устройство на територията

ЗЧАВ	Закон за чистотата на атмосферния въздух
ИЙЛ	Източници на йонизиращи лъчения
ИСПА	Инструмент за структурни политики за присъединяване
ИТ	Информационни технологии
ИУГ	Излезли от употреба гуми
ИУЕЕО	Излязло от употреба електрическо и електронно оборудване
ИУМПС	Излезли от употреба моторни превозни средства

КАВ	Качество на атмосферния въздух
КПД	Коефициент на полезно действие
МВР	Министерство на вътрешните работи
МДК	Максимално допустима концентрация
МЗ	Министерство на здравеопазването
МОСВ	Министерство на околната среда и водите
МПС	Моторни превозни средства
МРО	Масово разпространени отпадъци
НЕМ	Национална екологична мрежа
НСМОС	Национална система за мониторинг на околната среда
НУБА	Негодни за употреба батерии и акумулатори
НЦОЗА	Национален център по обществено здраве и анализи
ОПОС	Оперативна програма „Околна среда“
ООС	Опазване на околната среда
ОП	Общинско предприятие
ОСР	Отпадъци от строителство и разрушаване
ОУП	Общ устройствен план

ПАВ	Полициклични ароматни въглеводороди
ПДУЕК	План за действие за устойчива енергия и климат
ПООС	Програма за опазване на околната среда
ПП	Природен парк
ПС	Помпени станции
ПСОВ	Пречиствателна станция за отпадъчни води
ПУДООС	Предприятие за управление на дейностите по опазване на околната среда
ПУП	Подробен устройствен план
РАО	Радиоактивни отпадъци
РЗИ	Регионална здравна инспекция
РИОСВ	Регионална инспекция по околната среда и водите
СКШ	Стратегическа карта за шум
ССЦ	Специфична стратегическа цел
ФПЧ10	Фини прахови частици с размери между 10 и 2,5 микрона
ФПЧ2.5	Фини прахови частици с размери под 2,5 микрона
ШЗЕ	Шумозащитен екран
CITES	Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora /Конвенция по международна търговия със застрашени видове от дивата фауна и флора /

I. ВЪВЕДЕНИЕ

Общинската Програма за опазване на околната среда (ПООС) се разработва на основание чл.79, ал.1 и ал. 2 от Закона за опазване на околната среда (ЗООС) и се приема от Общинския съвет. Тя е необходима, за да се постигне устойчиво решаване на екологичните проблеми на територията на община Елена, запазване на доброто състояние на околната среда и формиране на адекватна политика на Общината за ефективно и целесъобразно използване на наличните ресурси. Настоящата Програма е разработена в условията на приемственост спрямо предходни общински екологични документи, стопански, финансови и други проучвания за територията на община Елена.

ПООС е координирана с национални и регионални документи, сред които:

- План за интегрирано развитие на Община Елена за периода 2021 - 2027
- Регионална програма за управление на отпадъците на регион Велико Търново за общините Велико Търново, Горна Оряховица, Лясковец, Стражица, Елена и Златарица за периода 2021-2028 г.
- Регионален план за развитие на Северен централен район (СЦР) за планиране и развитие.
- Национална стратегия за регионално развитие за периода 2012 - 2022 г.;
- Национална стратегия за околна среда за периода 2009 - 2018 г.;
- Национална програма за подобряване качеството на атмосферния въздух (2018 – 2024 г.)s
- Национален план за управление на отпадъците за периода 2021 - 2028 г.;
- Национална програма за овладяване популацията на безстопанствените кучета на територията на Република България.

При изготвянето на Плана за действие към ПООС е обърнато специално внимание на Общия устройствен план на община Елена за постигане на съвместимост с целите, проектите и дейностите по опазване на околната среда.

Основните задачи, които се поставят с Програмата, са свързани с актуалните проблеми по опазване на средата, бъдещите инициативи за снижаване на вредните последици от човешката дейност, както и изготвяне на работен план, съдържащ схеми и организация на изпълнение, начини на финансиране, отговорни звена, методи за контрол, превантивни дейности и др. В ПООС се поставят и задачи за интегриране на икономическите и социалните цели с тези по опазването на околната среда при

планиране на общинските дейности и създаването на оптимална екологична обстановка. Едновременно се цели постигане на траен ефект за обществото, за да се елиминира вземането на евентуални „компромисни решения“ в условията на бюджетен дефицит в общината.

Целите на програмата се свеждат до следното:

- Акцентиране върху най-важните екологични проблеми на общината;
- Сравняване и привеждане в унисон с националните и европейски приоритети;
- Обвързване на бъдещите проекти на общинска администрация и дейностите в програмата с националните, световни тенденции и стратегии по управление на околната среда;
- Създаване на организация за насочване на силите на общинските и държавни органи, частния и държавен бизнес, граждански сдружения, научни организации и гражданството към изпълнение на заложените в плана приоритетни мерки или за предотвратяване на нови замърсявания;
- Откриване на източници за финансиране (национални и международни програми, европейски фондове и др.).

Програмата обхваща четири годишен период – 2024 – 2028 г., като по този начин отговаря на изискванията за минимум три години, съгласно чл. 79, ал. 2 от ЗООС. По смисъла на същия закон, както Националната стратегия за околна среда, така и общинските програми за околна среда са средство за постигане целите на Закона и се разработват в съответствие с принципите за опазване на околната среда по чл. 3 от ЗООС Програмата се основава на следните **основни принципи**:

Устойчиво развитие

Устойчивото развитие се дефинира като развитие, което „посреща потребностите на настоящото поколение без да е в ущърб на възможността бъдещите поколения да посрещнат собствените си нужди”. То се постига посредством осъществяването на политики, при които се хармонизират и интегрират икономическото, социалното развитие и опазването на околната среда. Тази концепция предполага устойчив икономически ръст, намаляване на бедността, справедливо разпределение на националното богатство, подобряване на общественото здраве и качеството на живот,

като същевременно се намалява замърсяването на околната среда, предотвратяват се бъдещи замърсявания и се съхранява биологичното разнообразие.

Опазване на природните ресурси

Постигането на целите на устойчивото развитие изисква съблюдаването на принципа устойчиво използване на природните ресурси и принципа на заменяемост. Природните ресурси следва да се използват при условия и по начини, при които да се съхраняват екосистемите и присъщото им минерално, биологично и ландшафтно разнообразие. Моделите на потребление на възобновяеми ресурси следва да гарантират тяхното непрекъснато и ефективно обновяване, както и запазване и подобряване на качеството им. Невъзобновяемите ресурси следва да се използват рационално и разумно, включително и като бъдат налагани ограничения върху използването на стратегически и редки природни ресурси и тяхната замяна в потреблението с алтернативни ресурси и синтетични материали.

Принцип на превенцията и предпазливостта

Необходимо е да се даде предимство на предотвратяването на замърсяванията за сметка на отстраняването на екологичните щети, причинени от тях. Дейности, които съгласно принципа на предпазливостта, представляват потенциална заплаха за околната среда и човешкото здраве следва да се избягват.

Всяка една дейност трябва да се планира и осъществява така, че:

- да причинява минимални изменения на околната среда
- да създава най-малък риск за околната среда и човешкото здраве
- да се редуцира до възможния минимум използването на суровини и енергия при производството, дистрибуцията и потреблението на стоки и материали
- да осигурява възможности за рециклиране, повторно използване и/или извличане на вторични суровини и енергия от отпадъците, генерирани от потреблението на продуктите − да се предотвратяват и ограничават отрицателните ефекти върху околната среда още при източника на замърсяване

Принципът на предпазливостта се прилага посредством оценка на въздействието върху околната среда и използване на най-добрите налични технологии. Липсата на сигурни научни данни не следва да бъде възприемана като основание за

непредприемане на мерки за предотвратяване на деградацията на околната среда, в случаи на потенциални или съществуващи въздействия върху нея.

Интегриране на политиката по опазване на околната среда в секторните и регионалните политики

Според този принцип е необходимо изискванията за опазване на околната среда да бъдат интегрирани в секторните политики и в тези на национално, регионално и местно равнище.

Субсидиарност на политиките

Този принцип се основава на децентрализиране на процеса на вземане на решения. Необходимо е все повече компетенции и отговорности да бъдат трансферирани в посока от централно към регионално и местно равнище. Органите на регионалното и местното управление са по-близо до проблемите и в някои случаи до правилните решения за справянето с тях.

Замърсителят плаща за причинените вреди

Замърсителят заплаща глоби и такси, ако извършваните от него дейности причиняват или могат да причинят натиск върху околната среда, или ако произвежда, използва или търгува със суровини, полуфабрикати и готови продукти, съдържащи материали, увреждащи околната среда. Замърсителят трябва да поеме екологичните разходи, за предприемане на превантивни мерки, ако в резултат на дейността му е възникнала непосредствена заплаха за екологични щети, както и за оздравителни мерки при настъпване на екологични щети.

Прилагане на чисти технологии

Необходимо е да се насърчава въвеждането на „чисти технологии" и постепенно да се преустановява използването на технологии, които причиняват вредни въздействия върху околната среда. Следва да се прилагат „най-добри налични техники" в индустрията и енергетиката по смисъла на Директива 96/61/ЕС за комплексно предотвратяване и контрол на замърсяването, както и „добри земеделски практики" в селското стопанство, съгласно дефиницията на Организацията за прехрана и земеделие на ООН (FAO).

Използване на икономически инструменти за опазване и подобряване състоянието на околната среда

Икономическите инструменти, които се използват за целите на екологичната политика е необходимо да включват стимули за въвеждане на съобразени с опазването на околната среда технологии, иновации, дейности и практики, и да предвиждат постепенно премахване на субсидии, които подкрепят дейности, причиняващи вредни въздействия върху околната среда.

Потребителят плаща

Всеки, който ползва природни ресурси и услуги следва да заплаща реалната цена

за тях и да покрие разходите за възстановяването им.

Споделена отговорност

Всички страни, които носят отговорност за замърсяване на околната среда трябва да участват в разрешаването на възникналите екологични проблеми.

Достъп до информация за околната среда

Компетентните органи следва да предоставят на обществеността информация за околната среда. Всеки има право на достъп до наличната информация за околна среда, без да е необходимо да доказва конкретен интерес.

Участие на обществеността във вземането на решения и достъп до правосъдие по въпроси на околната среда

На обществеността следва да бъде осигурена възможност да участва в процеса на вземането на решения за околната среда, както и да й бъде осигурен ефективен достъп до правосъдие по въпроси на околната среда.

Основанието за правомощията на органите на местната власт по отношение на процесите на управление на околната среда се съдържа в Закона за местното самоуправление и местната администрация (ЗМСМА), в който е посочено, че местното самоуправление се изразява в правото и реалната възможност на гражданите и избраните от тях органи да решават самостоятелно всички въпроси от местно значение, които законът е предоставил в тяхна компетентност, включително в сферата на опазването на околната среда и рационалното използване на природните ресурси (чл.17).

Специалният Закон за опазване на околната среда вменява на кметовете на общини функцията на компетентен орган по опазване на околната среда (чл.10, ал.1, т.6).

Като такива, на тях са възложени редица задължения за управление на компонентите и факторите на околната среда на територията на общината (чл.15, ал.1).

В тази връзка, ПООС на община Елена съдържа раздели, които са обособени по компоненти и фактори на околната среда и следват както разпоредбите на специалните закони по околна среда, така и другите национални планове и програми, които се приемат в отделните сектори, като въздух, води, почви, отпадъци, шум. Поставен е акцент върху използването в максимална степен на наличните и потенциални благоприятни възможности, оползотворяването на природните ресурси чрез неутрализиране на заплахите, които средата поставя:

- преустановяване замърсяването на водите и почвите - изграждане на канализационни системи и съоръжения за пречистване на отпадъчните води;
- подобряване състоянието на екосистемите и биологичното разнообразие;
- развиване на екологосъобразно земеделие и отстраняване на факторите, водещи до деградация на почвите и влошаване на агротехническите им показатели;
- разширяване и усъвършенстване на системата за управление на отпадъците;
- намаляване замърсяването на атмосферния въздух и ограничаване на шумовите емисии.

Програмата за опазване на околната среда на община Елена 2024-2028 г. е **документ с отворен статут**, с възможност за периодично допълване, доразвиване и разширяване на обхвата, в съответствие с настъпилите промени в приоритетите на Община Елена, в екологичното законодателство и в стратегическото развитие на държавата, засягащо общината.

Избраният подход за разработването на Програмата съответства на одобрените от Висшия експертен съвет на МОСВ методически указания. Основният използван инструментариум в разработката е стратегическото планиране, почиващо на социалноикономически, целеви, проблемен и SWOT анализи. ПООС поставя началото за решаване на екологичните проблеми, натрупани през последните години, чрез привличане на всички заинтересовани страни за участие с цел предприемане на действия за отстраняването им.

II. АНАЛИЗ НА СРЕДАТА

В този раздел са представени изводите и препоръките от направените подробни анализ на средата и анализ на състоянието и динамиката на компонентите и факторите на

околната среда, които са в основата на формулирането на мерките за постигане на целите на Програмата за опазване на околната среда.

1. КРАТЪК ПРИРОДО-ГЕОГРАФСКИ АНАЛИЗ

1.1. Местоположение

Община Елена се намира в северна България и е една от 36-те общини в състава на Северен централен район на планиране (СЦР, NUTS 2). **Община Елена попада в обхвата на област Велико Търново**. Община Елена се намира в югоизточната част на областта и е разположена върху обща площ от 671,389 км². Общината заема 14,4% от площта на областта, което я нарежда на 2-ро място спрямо общините, съставляващи област Велико Търново.

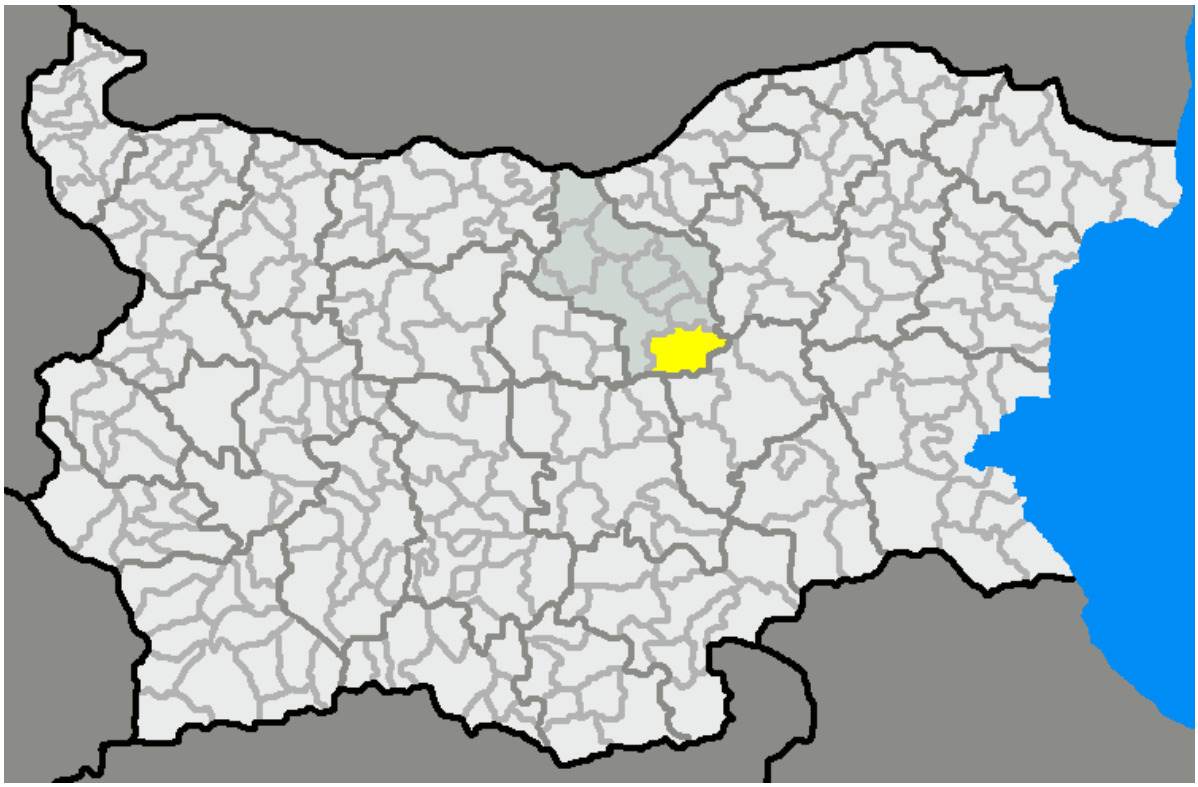

Карта : Местоположение на община Елена

Община Елена граничи с общини, които попадат в общо 4 различни области. Това са:

- на запад и северозапад – община Велико Търново, област Велико Търново;
- на север – община Златарица, област Велико Търново;
- на североизток – община Антово, област Търговище;
- на югоизток – община Сливен, област Сливен;
- на юг – община Твърдица, област Сливен;
- на югозапад – община Гурково, област Стара Загора.

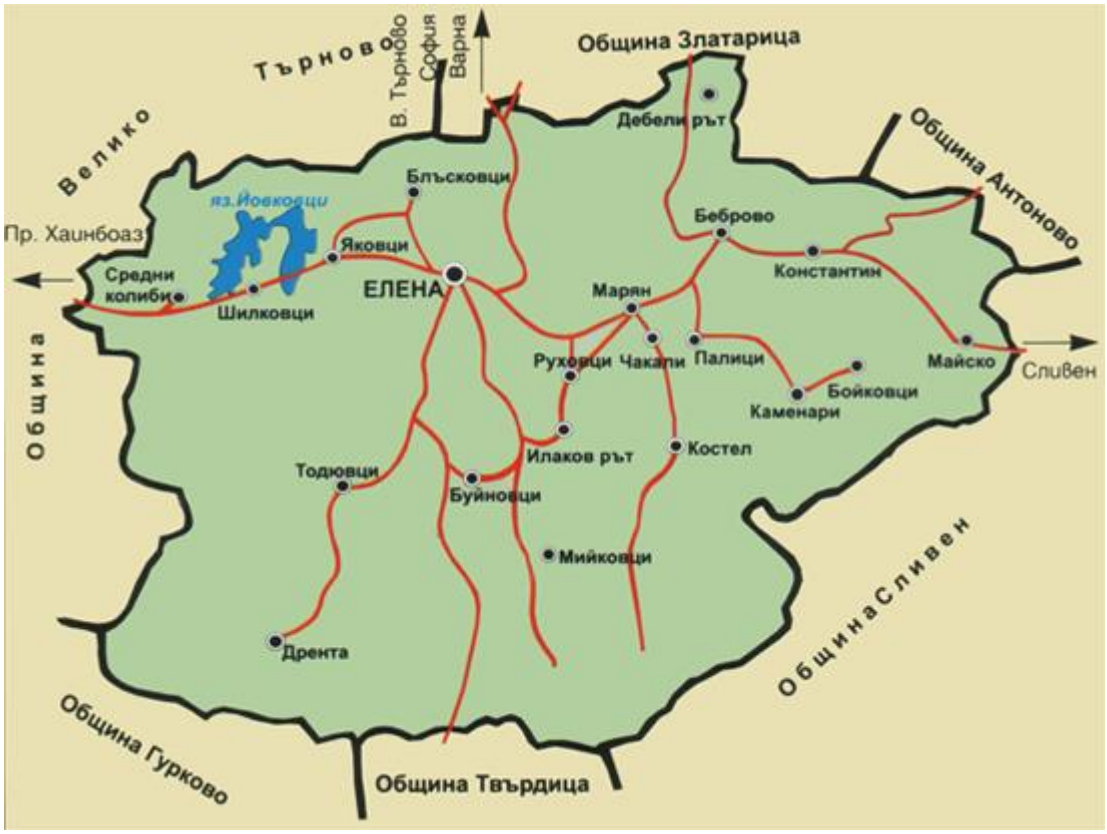

Карта: Съседни общини с община Елена

Административният център на общината е гр. Елена. Град Елена се намира на 41 км от гр. Велико Търново, на 79 км гр. Сливен и на 20 км от гр. Златарица. Спрямо големите административни центрове на България е отдалечен на: 211км. от Варна, 196 км. от Пловдив и 261 км. от София. Общинския център е разположен в Еленския балкан по поречието на река Еленска. Съгласно Национална концепция за регионално и пространствено развитие (НКПР) и Национална стратегия за регионално развитие (НСРР) общинския център е определен от ниво 4.

1.2. Релеф и климатични особености

Релефът на територията на община Елена е с преобладаващо планинско-котловиден характер. Общината условно попада в две физикогеографски области на България – Средна Стара планина и Средния предбалкан.

На север са разположени Еленските височини, а на юг общината е обградена от Елено Твърдишкия дял на Стара планина, като между двете планински части, от запад на изток се редуват няколко по-големи долинни разширения, обединени под общото название Еленска котловина.

Еленските височини представляват рид в Средния Предбалкан, който попада между реките Белица и Стара река и заемат цялата северна част на общината, по границата с

общините Велико Търново, Златарица и Антоново. Издигат се на 700-800 m. надморска височина като най-високата точка е връх Кулата (901 m). Те са разделени на четири части от напречните проломи на реките: Златаришка, Веселина и Бебровска. Геоложкият им строеж е от седиментни скали, върху които са развити лесивирани почви.

На юг от Еленските височини в посока изток – запад, със средна н. в. от 550 m. е разположена Елеснката котловина. Тя е пресечена от гъста речна мрежа, а надморската височина в краищата й достига от 650 до 850 m.. Нейната геоложка основа е съставена от мергели, пясъчници и др.

Елено-Твърдишката планина спада към Старопланинската физикогеографска област и заема южните части на община Елена като обхваща повече от половината от нейната територия. Характеризира се с широко и плоско било на височина 1000-1200 m, над което се издигат отделни върхове. Най-високата част е връх Чумерна (1536м), който се намира на границата между община Елена и община Твърдица. На територията на община Елена попадат северните склонове на Елено-Твърдишката планина, които са по-полегати от южните. Склоновете на планината се пресичат от реките Златаришка и Веселина. Геоложкият строеж на Елено-Твърдишката планина е от гранити, варовици, мергели, пясъчници.

Специфичният релеф обуславя стръмния наклон (над 20°) в преобладаващата част от територията на общината. Едва 2,7% от територията на общината е с относително равнинен терен (с наклон от 0 до 10°). Тези значителни наклони на терена се оказват решаващ фактор за определяне на различните типове земеползване в територията, местоположението на населените места, конфигурацията и състоянието на транспортната система и на другите инфраструктурни обекти.

Климатичните особености са обусловени от факта, че районът на община Елена попада в умерено-континенталната климатична подобласт на европейско-континенталната климатична област, в която попадат Западния и Средния Предбалкан, Западна и Средна Стара планина, съгласно климатичното райониране на България.

В климатично отношение територията на общината може да се раздели на две зони, които съгласно климатичното райониране имат следните характеристики:

- северна (обхваща територите на Предбалкана - Еленските височини). Районът на Предбалкана е с по-голямо овлажнение. По-големите стойности на относителната

влажност, облачността и валежните суми се дължат на орографския ефект на Стара планина.

➢ южна (северните части на Стара планина - Елено-Твърдишкия дял). Характеризира се с планински вариант на умереноконтинеталния климат. Много по-студен и влажен, със силни ветрове. Валежите са по-големи в сравнение с всички останали планини, поради положението на Стара планина спрямо северните и северозападни нахлувания.

Анализът на данните показва, че в северните части на общината климатът е умерено – континентален, като в южната зона климатът е и с черти на планински. Поради големите разлики в надморската височина и изложението на склоновете в тези две зони, числовите стойности на климатичните елементи варират в твърде широки граници.

Температурният режим в района на общината е в тясна зависимост от надморската височина и характера на релефа, които се явяват основните азонални фактори при формиране на климата по тези места. Очаквано най-високите температури са през летния сезон, през който са и най-ниските нива на валежите.

Фиг. 1: Средно месечни температури в Елена

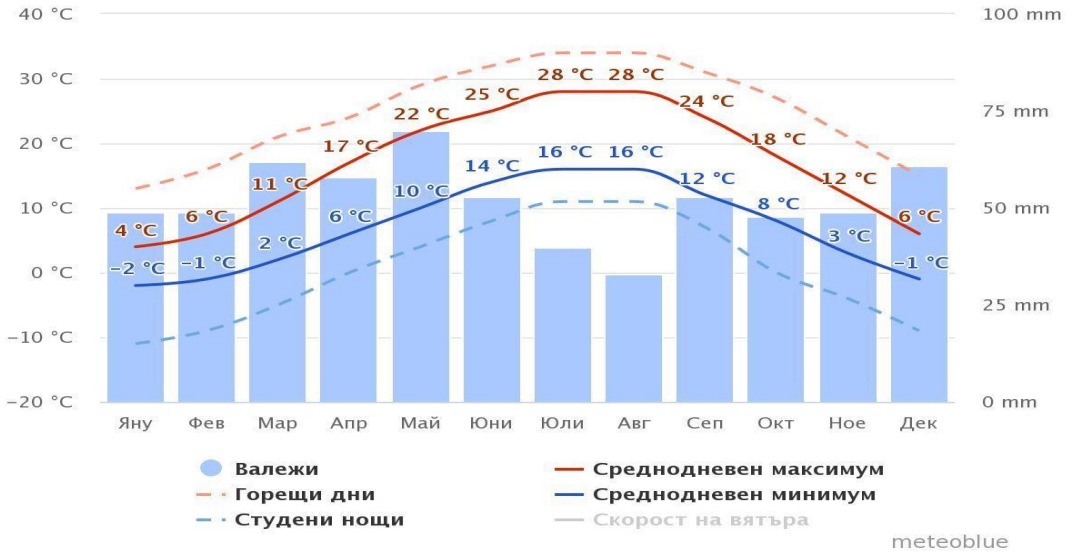

В котловината преобладават летните валежи, които помагат да се запази свежестта и зеленината на растителността в околността до късна есен. Снежната покривка се появява обикновено в началото на декември и се губи около средата на март.

Фиг. 2: Средно количество на валежите в Елена

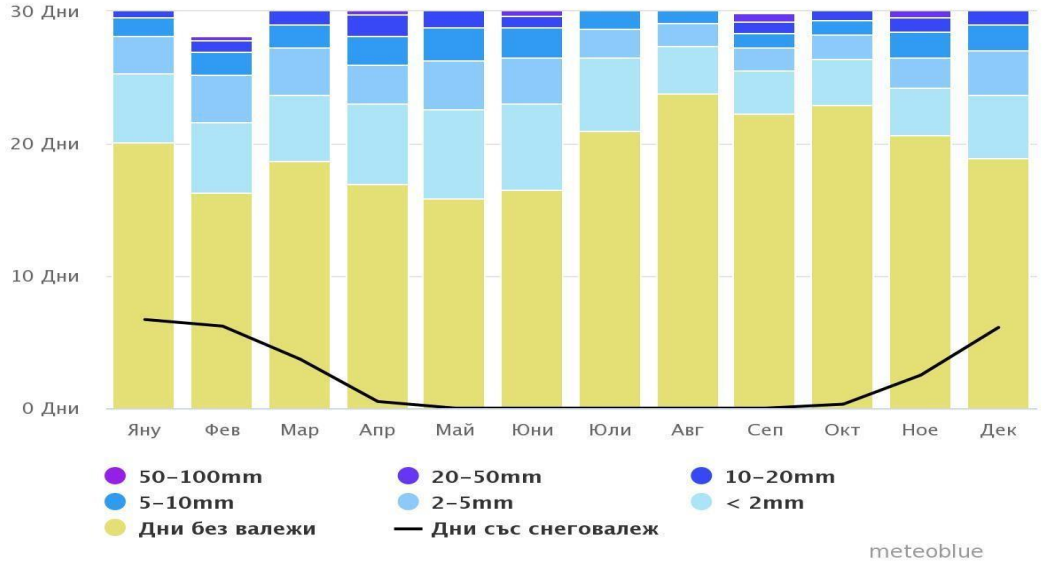

Между двете условни климатични части съществува разлика и при валежите: в северните части на общината: средногодишното количество на валежите е между 490 и 620мм, а снежната покривка се задържа между 40 и 60 дни в годината, докато в южните планински части на общината: средногодишното количество на валежите е между 760 и 1150мм, а снежната покривка се задържа между 84 и 142 дни в годината. И в двете зони валежният максимум е през март – май и месец декември, а валежният минимум е през месец август.

Климатичните параметри на южната зона се оценяват като добра природна предпоставка за развитие на зимни ски спортове в общината, главно в района на връх Чумерна.

Случаите на дни с мъгли за гр. Елена средногодишно са около 42, като 77% от тях се случват през студеното полугодие. Най-голям брой дни на дни с мъгли е м. декември /7.4д./, следван от м. ноември – 6.3 дни. С повишаване на надморската височина броят на дни с мъгли намалява. През по-голямата част от годината преобладава слънчево и време с незначителна облачност. Облачните дни са най-много на брой (половината от месеца) през зимния период декември-март.

Фиг. 3: Облачни и слънчеви дни в Елена

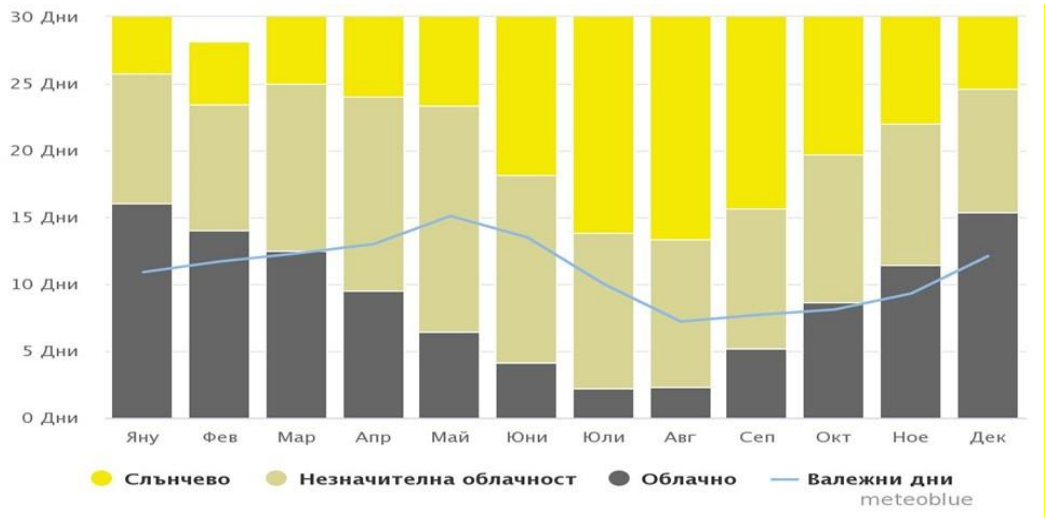

[g](#)

При обилни снеговалежи, които не са рядкост в тази част на страната е възможно образуването на снегонавявания (преспи). Това създава затруднения при пътуване по някои пътища в общината. Това са: **по второкласен път II-53** – на завоя преди Разпоповци; на Дъбравата, на разклона за с. Давери на стария разклон за с. Беброво; на входа на с. Константин и с. Майско; **по третокласен път III-551** – на двойния завой след старата асфалтова база; на входа на с. Яковци; на старото отклонение за с. Средни колиби; **по третокласен път III-662** – от с. Шубеци до отклонението за с. Буйновци на всеки завой от пътя; на отклонението за с. Николовци и на почти всички завои до Предела.

Фиг. 4: Скорост на вятъра в Елена

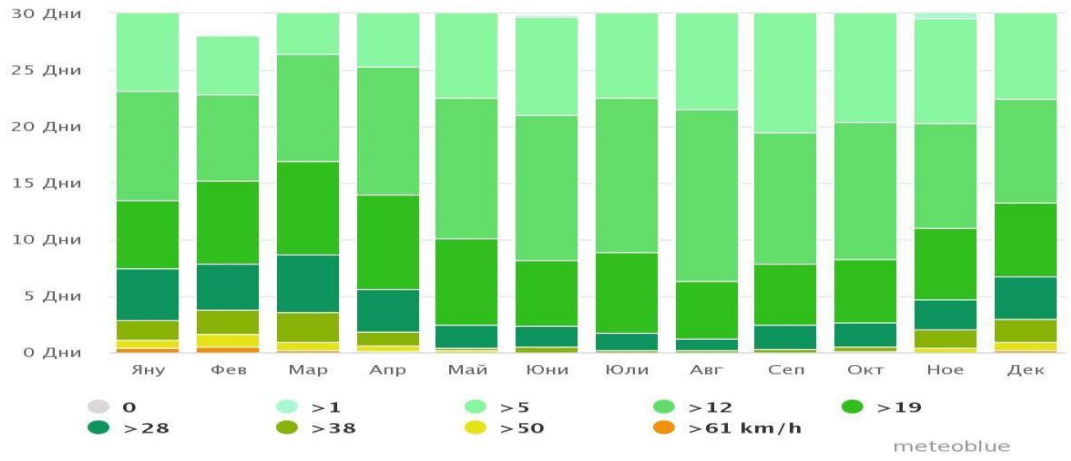

Ветровият режим е подчертано разнообразен, което се отнася и за периодите с тихо време. В различните години, случаите на тихо време са 22% средногодишно. За станция Елена преобладаващите ветрове са с променлива посока, като с най-голяма честота са тези от северозапад, следвани от тези от запад. По отношение на скоростите, с най-висока средногодишна скорост са ветровете от юг и запад, следвани от тези от югоизток и югозапад.

Интензивността на сумарната слънчева радиация (образувана от пряката и разсеяната слънчева радиация) е в пряка зависимост от височината на слънцето над хоризонта и от прозрачността на атмосферата. Сумарната слънчева радиация има характерен дневен и годишен ход с максимум по обяд и през лятото при напълно ясно небе. Поради различието в надморската височина по-високи нива на слънчева радиация могат да бъдат измерени по планинските върхове.

Както е видно релефът и климатичните особености на общината благоприятстват развитието на селскостопанската дейност, като освен за земеделие в района на котловината и животновъдство по ниските планински склонове, дървопреработка при третиране на горите по щадящ за природата метод, територията има сериозен потенциал за развитие не туристически дейности.

В резултат обаче на многогодишното антропогенно влияние и корекции на релефа, част от компонентите на околната среда и структурата на ландшафтите в община Елена са променени, ограничени или унищожени. Особено място в релефа заемат свлачищата. Спецификата на геоложкия строеж на терена обуславят геоекологични проблеми, свързани със свлачища и регресивна ерозия. На територията на общината са официално регистрирани 20 свлачища. От тях 10 са на територията на гр. Елена и прилежащите му земи (две от които се намират на пътни участъци), 4 - в района на с. Костел, по едно в землищата на селата Дрента, Константин, Мийковци, Нешевци, Каменари и Дебели рът. По своя характер те са активни и консолидирани. Поради липсата на целенасочена и системна политика за извършване на укрепителни и дренажни дейности, е необходимо активно участие в управлението на процесите на антисвлачищните мероприятия.

1.3. Природни ресурси (почви, води, полезни изкопаеми, биоразнообразие, гори)

Земи, почви и баланс на територията

На територията на община Елена се наблюдава голямо многообразие от почвени типове и подтипове, което е резултат от разнообразието в съчетанията на литографската основа, почвената покривка, хидроложкия режим и др. Най-широко

разпространените почви са сивите горски почви. Те се срещат в три разновидности – типични сиви (45-48% от почвената покривка), светло сиви (15-18%) и тъмно сиви. Вторият почвен тип са кафявите горски почви. Характерното за тях е, че те са предимно леко песъчливо-глинести, с дълбочина на профила от 40см до 70см и са с малка мощност на хумусния хоризонт. От подтиповете на кафявите горски почви се срещат: светли, тъмни и вторично затревени. Пространствата, които те заемат имат важно стопанско значение, предвид екологичните им функции и свойства за формиране на водния баланс. В пояса на дъбовите и смесените широколистни гори се срещат канелените горски почви. Те са представени от следните подтипове: слабо излужените, излужените и оподзолените канелени горски почви. По речните тераси се наблюдават алувиално-ливадните почви. Те са най-плодородните почви на територията на общината. В обезлесените участъци с по-големи наклони, поради интензивните ерозионни процеси, почвената покривка е представена във вид на изолирани почвени ареали, като на места тя напълно липсва и на повърхността се разкриват голи скали.

Таблица 1: Баланс на територията на община Елена

Видове територии	**Площ**	
	ха	**%**
Земеделска земя	25 325,90	37,72
Горски фонд	38 300,30	57,05
Територии заети от водни площи	744,00	1,11
Урбанизирана територия	1 934,00	2,88
Транспорт и техническа инфраструктура	272,50	0,41
Нарушени територии	562,20	0,84
Обща площ	67 138,90	100,00

Източник: Общинска администрация Елена

Видно от данните най-голям дял от територията на общината е заета от горския фонд (57,05%), което се обуславя от нейният релеф. Очевиден е и фактът, че повече от половината от общинската площ се използва за земеделие (37,72%).

Водни ресурси (подземни и надземни)

Съгласно актуални данни от баланса на видовете територии в община Елена, териториите заети от водни площи представляват 744 ха или 1,11% от територията на общината.

В състава на **надземните водни ресурси** на територията на община Елена влизат реки, язовири и микроязовири.

Таблица 2: Списък на язовирите и водоемите на територията на Община Елена актуален към 15.04.2021 г.

Наименование	**Населено място**	**Собственост**	**Площ (дка)**	**Ползвател; основание**	**Текущо състояние**
язовир "Беброво"	с. Беброво	общинска собственост	01.11	„ЕКО АКВА ВТ“ ЕООД; Договор № РД02.11-474/07.09.2015г	действащ
язовир "Палици"	с. Палици	общинска собственост	2.296	"Ди Джи Трейд 93" ЕООД; Договор № РД.02.11499/02.11.2015	действащ
язовир "Червенковци"	с. Блъсковци	общинска собственост	2.606	"ТРАНСЛАЙН и КО" ЕООД; Договор № РД.02.11260/23.062015г.	действащ
язовир "Опитно поле"	гр. Елена	общинска собственост	.810	"Костадинов 1976" ЕООД; Договор №	действащ

				РД.02.11483/24.09.2015г	
язовир "Крумчевци" *	с. Константин	общинска собственост	0.834	без наемател	действащ
язовир "Батаклика" *	с. Константин	общинска собственост	4.403	без наемател	действащ
язовир "Константин" **	с. Константин	общинска собственост	0.453	без наемател	действащ
язовир "Руховци" *	с. Руховци	общинска собственост	9.999	без наемател	източен
язовир "Йовковци"	с. Яковци и с. Шилковци	държавна собственост	14.00	В и К "Йовковци"	действащ

*Източник: Община Елена, Общ устройствен план; * В момента тече процедура по безвъзмездно прехвърляне правото на собственост върху язовирите в полза на държавата; ** В момента тече процедура за отдаване на язовира под наем.*

Най-голям от язовирите е „Йовковци“, който е и един от най-големите по площ в цялата страна. Изграден е на река Веселина в близост до общинския център. Общият му обем е 92 179 000 m³. През 1981-1982 год. се осъществява пускът на хидровъзел „Йовковци“ на два етапа. Средногодишният отток при ХМС „Йовковци“ е 2,4 м³/сек. Водите на „Йовковци“ задоволяват нуждите от питейна вода на голяма част от населението в област Велико Търново и някои от населените места от съседните

области. На територията на община Елена функционират още 8 микроязовира, ползвани предимно за напояване и развъждане на риба за любителски риболов.

Речната мрежа на територията се определя от водосборите на реките Златаришка, Стара река, Бебровска, Веселина (Джулюница) и Костелска.

Изворите, разположени в планинската част, дават началото на по-големите реки: Веселина, Костелска, Мийковска и Бебровска, които са притоци на река Златаришка. Водните течения имат посока юг-север. Речните русла са с големи наклони, вдълбани от ерозионни процеси. Реките са с дъждовноснежно подхранване. Дебитът им е непостоянен, като пълноводието е през пролетния сезон. Освен тези реки, територията на общината е прорязана от множество малки и големи долове с непостоянни водни течения.

На този етап на територията на община Елена не са открити подземни минерални извори.

Полезни изкопаеми

В община Елена няма открити залежи на полезни изкопаеми. Запаси от инертни материали, главно пясък и баластра могат да се добиват от поречието на реките, които да се използват в сферата на строителството.

Биоразнообразие

Планинският релеф на Община Елена е предпоставка за богата на горска растителност. Най-разпространени от широколистните дървесни видове са: бук, габър, дъб, явор, липа и др. Освен това се срещат и бряст, клен, ясен, череша, круша и др..

Животинският свят на територията е богат и разнообразен. От едрия дивеч са разпространени сърната, благородният елен и дивата свиня, от хищниците се срещат лисици, чакали и по – рядко вълци. Представители на дребния дивеч са зайци, яребица, горски бекас, гургулица, бекасина и др. Във високите планински части на общината се срещат ястреби, соколи и множество дребни птички.

В реките се срещат кефал, скобар, кротушка и в по – малки количества мряна. Изкуствено се развъжда американска дъгова пъстърва, а в по – горните течения балканска пъстърва. В язовир „Йовковци” се срещат шаран, каракуда, сом, бяла риба, щука, червеноперка, уклей, костур, морунаш и др., изкуствено се развъждат толстолоб и бял амур.

2.1. Административна структура

Община Елена е една от общините с най-много населени места - общо 124. От тях град Елена е общинския център, четири от селата са центрове на кметства - Беброво, Константин, Майско и Каменари а в 17 от населените места са назначени кметски наместници (Блъсковци, Бойковци, Буйновци, Гърдевци, Дрента, Илаков рът, Костел, Марян, Мийковци, Палици, Руховци, Средни колиби, Тодювци, Чакали, и Яковци и съставни нас. Места на Беброво и съставни нас. Места с. Константин).

Таблица 10: Списък на населените места в община Елена

с. Аплаци	с. Горска	с. Константин	с. Ралиновци
с. Багалевци	с. Граматици	с. Косевци	с. Раювци
с. Бадевци	с. Гърдевци	с. Костел	с. Ребревци
с. Баевци	с. Давери	с. Котуци	с. Руховци
с. Баждари	с. Дайновци	с. Крилювци	с. Светославци
с. Балуци	с. Дебели рът	с. Крумчевци	с. Средни колиби
с. Беброво	с. Добревци	с. Лазарци	с. Стойчевци
с. Бейковци	с. Долни Марян	с. Лесиче	с. Стояновци
с. Берковци	с. Долни Танчевци	с. Майско	с. Султани
с. Блъсковци	с. Донковци	с. Марафелци	с. Събковци
с. Богданско	с. Драгановци	с. Мариновци	с. Титевци
с. Бойковци	с. Драганосковци	с. Марян	с. Тодювци
с. Босевци	с. Драгийци	с. Махалници	с. Томбето
с. Брезово	с. Драгневци	с. Мийковци	с. Топузи
с. Бръчковци	с. Дрента	с. Миневци	с. Трънковци
с. Буйновци	с. Дуковци	с. Мирчовци	с. Тумбевци
с. Бялковци	с. Дърлевци	с. Мъртвината	с. Тънки рът
с. Валето	гр. Елена	с. Недялковци	с. Търкашени
с. Велковци	с. Зеленик	с. Нешевци	с. Угорялковци
с. Велювци	с. Ивановци	с. Николовци	с. Харваловци

с. Веселина	с. Игнатовци	с. Николчовци	с. Христовци
с. Високовци	с. Илаков рът	с. Ничовци	с. Хъневци
с. Вълчовци	с. Илиювци	с. Нюшковци	с. Цвеклювци
с. Вълчовци	с. Каменари	с. Палици	с. Чавдарци
с. Вързилковци	с. Кантари	с. Папратлива	с. Чакали
с. Габрака	с. Караиванци	с. Пейковци	с. Червенковци
с. Ганев дол	с. Карандили	с. Петковци	с. Черни дял
с. Глоговец	с. Киревци	с. Попрусевци	с. Шиливери
с. Големани	с. Кожлювци	с. Попска	с. Шилковци
с. Горни край	с. Козя река	с. Радовци	с. Шубеци
с. Горни Танчевци	с. Колари	с. Райновци	с. Яковци

Източник: Общинска администарция

Голяма част от тези населени места са останали в днешно време само като име, тъй като за изследвания период не са регистрирани постоянно живеещи хора на техните територии (26 бр. от население места по данни от НСИ).

Изводи и препоръки

- **Необходимо е да се обърне внимание на моментното състояние и перспективите за развитие на отрасли като туризъм и селско стопанство, които влияят или могат да влияят върху състоянието на околната среда.**
- **С цел справяне с проблеми като замърсяване на въздуха, справяне с шума и др., е необходимо като част от своята транспортна политика, Община е Елена да насърчава и поощрява по-голяма колоездаческа активност и да разработва мрежа от велоалеи, като част от Транспортно-комуникационния план на града. Също така:**

- **Приоритетно развитие на масовия градски транспорт с основополагащо развитие на транспортната функция на метрополитена;**

- **Повишаване достъпността и връзките между отделните устройствени зони;**

- **Развитие на пешеходната инфраструктура;**

- **Подобряване на условията на движението и паркирането.**

III АНАЛИЗ НА СЪСТОЯНИЕТО И ДИНАМИКАТА НА КОМПОНЕНТИТЕ И ФАКТОРИТЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА

III. 1. АНАЛИЗ НА КОМПОНЕНТИТЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА

1. Въздух

➢ **Състояние и качество на атмосферния въздух**

Оценка на качеството на атмосферния въздух (КАВ) върху територията на страната се извършва от Националната система за мониторинг (НСМ) на околната среда. Община Елена попада в Северен/Дунавски район, съгласно утвърдените 6 (шест) Района за оценка и управление на качеството на атмосферния въздух (РОУКАВ).

Мрежата за контрол на качеството на атмосферния въздух на територията на РИОСВ - Велико Търново като част от НСМОС – подсистема „въздух“ се осъществява в три пункта, разположени в градовете Велико Търново, Горна Оряховица и Свищов.

Община Елена няма постоянен пункт за контрол на качеството на въздуха, **поради което за КАВ на територията се съди по показателите на ниво РОУКАВ, а именно Северен/Дунавски район и данни от РИОСВ – Велико Търново за областта.**

От анализираните проби въздух, по данни от ежемесечни справки за регистрирани замърсявания на околната среда в района на РИОСВ - Велико Търново е отчетно, че емисиите на серен диоксид(SO_2), Азотен диоксид (NO_2) и Озон (O_3) са в границите на средночасовата норма. **Единствено нивата на фините прахови частици - са над средно дневните пределно допустими концентрации (ПДК)**.

На територията на общината не са констатирани източници на „неприятни миризми”.

На този етап не е установен пренос на замърсители от други райони оказващи влияние върху качеството на атмосферния въздух на територията на общината. За това основно влияние има пресечения планински релеф, който задържа въздушните маси от потенциалните източници, като по-развитите в индустриално отношение близки градове.

Като цяло **основните замърсители на атмосферния въздух в община Елена, които са характерни за урбанизираните територии в съвременния свят са битовото отопление с твърдо гориво през студеното полугодие, автомобилният транспорт, промишлените производства.**

Основните източници на замърсяване на въздуха в община Елена с фини прахови частици (ФПЧ) могат да бъдат разделени на три групи**:**

- ✓ **Методите за отопление -** През зимния период значим източник на замърсяване на въздуха са битовите отоплителни процеси. Изгарянето на твърдо гориво при инверсионен тип време многократно увеличава концентрациите на замърсяващи вещества в приземния въздух. Основните източници за отопление, което използва местно население са конвенционалните дърва, въглища, нефтени продукти. Поради икономически причини и високата цена на тока, малка част от местните жители използват електричество. Отопление на основата на конвенционални източници използват и в повечето от общинските сгради. **Видовете използвани източници за отопление са именно основната причина през зимния период с тихо време и температурна инверсия да се увеличават емисиите на серен диоксид и праховите частици на територията на населените места от общината;**
- ✓ **Инсталциите на производствените предприятия** – промишлеността в община Елена е представена предимно от предприятия на хранително-вкусовата сфера, металообработката и машиностроенето и дървопреработка. Функциониращите производствени предприятия замърсяват атмосферния въздух предимно чрез парокотелните инсталации с прах, серни и азотни окиси. Най-значимото промишлено предприятие, което се контролира от РИОСВ – Велико Търново е млекопреработвателното предприятие на „Би Си Си Хандел“ ООД. На този етап не са засечени други промишлени източници на съществено въздействие по отношение на въздуха;
- ✓ **Пътен трафик**– автотранспортът също има своето значение за замърсяване на въздуха в населените места и крайпътните територии в община Елена. Улиците с голям трафик са основно в общинския град Елена. Като цяло трафик, който би имал съществено значение за замърсяването на въздуха се отчита в централната част на града, тъй като от там минава и основната пътна артерия, която свързва града с околните села. Подобно е положението и при някои от селата, тъй като на този етап не са изградени обходни трасета за селищата и пътищата от републиканската пътна

мрежа и трафика преминава през центровете на населените места. **Общинския център изпитва най-сериозна нужда от разрешаване на този въпрос, като е важно изграждането на обходен пътен участък, който да изведе основния междуселищен трафик извън центъра на града.** Това ще намали, както отделяните вредни газове, така и шумът, който предизвикват автомобилите**;**

- ✓ **Състояние на пътната инфраструктура – От съществено значение за намаляване на запрашеността на уличната мрежа е и нейното техническо състояние**. В тази връзка поддръжката на пътната инфраструктура при това не само на улиците, но и на пътищата е от голямо значение не само по отношение на добрата свързаност и комуникация вътре в населеното място, между населените места и със съседните територии, но има отношение и към подобряване чистотата на въздуха, който дишат местните жители и гостите на територията на общината. **Състоянието и количеството на автомобилния парк също оказва влияние върху КАВ**. Подобно на много от по-малките общини в страната и тук местните жители използват автомобили, от които една голяма част са остарели и амортизирани. Изгорелите газове, които отделят в атмосферата като оловни аерозоли и азотни оксиди допринасят за замърсяването на въздуха в голяма степен.

От представената информация може да се направи заключение, че като цяло параметрите на въздуха в района са в рамките на приетите норми и качеството на атмосферния въздух за община Елена се оценява като много добро.

- ➢ **Мерки за опазване на качеството на въздуха**

Видно е, че основните проблеми по отношение качеството на въздуха могат да възникнат предимно от увеличаване на фини-прахови частици ($ФПЧ_{10}$) и някои серни съединения, които се отделят при изгарянето на конвенционално твърдо гориво. Както е видно усилията във връзка със запазването на много добро качество на атмосферния въздух на територията следва да бъдат насочени именно към намаляване на емисиите $ФПЧ_{10}$, в зависимост от отделните видове източници: ***От битовото отопление:***

- Реализиране на проекти за прилагане на мерки за енергийна ефективност на общинските жилищни сгради, както и стимулиране на гражданите да реализират тези мерки в своите многофамилни блокове, които са концентрирани основно в част от кварталите на общинския център;

- Провеждане на информационни кампании за насърчаване на населението за използване на алтернативно отопление (пелети, ВЕИ и др.), което е по-щадящо околната среда, като отделя по-малко количество замърсители или изобщо не отделя такива в атмосферния въздух;
- Запознаване на обществеността с въздействието на основните замърсители върху здравето на хората и възможностите за лично участие в намаляването на вредните емисии на ФПЧ$_{10}$.

Стимулирането и подпомагането на живущите в многофамилните блокове да извършат саниране на жилищната сграда ще допринесе много за намаляване на консумираната енергия за отопление, а това ще допринесе и за намаляване на вредните емисии във въздуха. На територията на общината преобладават еднофамилните жилища. Не върху всяка една от тях обаче могат да бъдат извършени дейности за подобряване на енергийните качества на сградите поради различни причини една, от които е, че са старинни и имат културно-историческа стойност. Въпреки това при условие, че повече на брой жители подобрят енергийните характеристики на жилището си (там където това е възможно) това допълнително може да допринесе за намаляване на вредните емисии на фини прахови частици във въздуха и ефектът от усилията за чист въздух ще се увеличи.

***<u>От промишлените инсталации на местните предприятия</u>*:**

- В тази посока контролът може да бъде провеждан на няколко нива: от една страна периодичен контрол на вече съществуващите предприятия на територията от компетентните органи, а от друга предшестващ контрол при издаване на разрешителните преди пускането в експлоатация на новоизграждащите се предприятия. В същото време от голямо значение са и разяснителните и информационни кампании на населението, от което са част и самите предприемачи за вредата върху здравето, което оказват замърсителите на въздуха, както и за новите технологии, щадящи околната среда, които се въвеждат в света при производствените дейности;
- Стимулиране на предприятията към монтаж или подмяна на физически стари и морално остарели локални пречиствателни съоръжения за вредни газове и прах;

<u>От транспортния трафик:</u>

- Намаляване на запрашеността, чрез периодично почистване на пясъка и измиване на улиците в населените места.
- Изграждане на нова и поддържане на съществуващата пътна инфраструктура. Реализирането на ремонтни дейности на общинските пътища и уличната мрежа и прилежащата инфраструктура в населените места е необходимо да бъде един от важните приоритети на Общината;
- Ограничаване на емисиите от транспорта чрез организация и регулиране на движението на МПС, напр. изграждане на обходен път, който да изведе основния трафик извън центъра на гр. Елена и др.;
- Оптимизиране на снегопочистването и замяна на пясъка с алтернативни реагенти против заледяване на уличната пътна настилка през зимата;
- Стимулиране на алтернативните начини за придвижване и провеждане на кампании и мероприятия за насърчаване на велосипедния транспорт.

Посочените дейности имат благоприятно въздействие и ще допринесат не само за подобряване чистотата на въздуха, но и върху подобряване на шумовия фон. От друга страна един от начините за стимулирането на алтернативни начини за придвижване е изграждането и поддръжката на велоалеи. Това може да има многостранен ефект, като освен върху подобряване на физическата активност на населението, създаване на възможности за забавление на туристите през летния сезон, доведе и до опазване на околната среда по отношение на качеството на въздуха и шумовото натоварване.

<u>Превантивни действия и контрол за намаляване замърсяването с ФПЧ10 от други източници</u>

- Осъществяване на контрол върху извършване на изкопни работи и строително ремонтни дейности за предотвратяване на разпиляването на пръст и отпадъци по улиците;
- Осъществяване на ежегодна периодична профилактика на отводнителните шахти и канавки за повърхностни води през пролетния и есенния сезон;
- Мокро метене и миене на уличната мрежа и машинно почистване на натрупващия се пътен нанос на границата между пътното платно и бордюрите. Оросяване на улиците през сухи и горещи периоди и осъществяване на контрол на дейностите по почистване на уличната мрежа;

- Поддържане на съществуващите и създаване на нови зелени пространства, както и залесяване на зелени площи с вечнозелена декоративна растителност. Реализиране на проекти за доизграждане и поддръжка на зелените площи на територията, в т.ч. и засаждане на храстова растителност, която абсорбира праха и аерозолите от въздуха по трасетата с интензивно движение на МПС;
- Създаване на регистър на ерозирали, пустеещи терени и междублокови пространства с нарушено или липсващо озеленяване, създаващи риск за КАВ;
- Насърчаване употребата на горива в бита с по-добри екологични характеристики. Разяснителни кампании относно възможностите за използване на отопление от ВЕИ.
- Актуализиране на общинските наредби и програми, имащи отношение към чистотата на атмосферния въздух.

Може да се каже, че дейностите, които общинската администрация предприема по отношение поддържане на много добро качество на атмосферния въздух дават своя резултат, като те трябва да бъдат продължени и да се доразвият във времето. В тази посока Общината прилага Наредбата за опазване на околната среда на територията на Община Елена, която при необходимост бива актуализирана съобразно най - новите законови изисквания в страната, като последно това е направено през 2023год..

1. Въздух

Опазването на качеството на атмосферния въздух е огромен проблем, който ще доминира в политиката на ЕС и през следващите години. Въздухът няма да стане по – чист единствено чрез стриктен контрол на замърсяването. Това ще изисква задълбочени промени в политиката на ЕС, националните и местните политики като разнообразие на мерки, действия и практики в различните области. Спектърът от глобални проблеми, изискващ внимание е широк: изчерпването на озоновия слой, киселинните дъждове, нивата на озона и другите замърсители в приземните слоеве, промените в климата.

В градските територии са концентрирани голяма част от промишлените дейности, интензивен трафик, но тук са разположени и жилищата на хората. В резултат на това огромното нарастване на замърсяването на въздуха е проблем, който рефлектира върху всеки от нас. Рамковата директива за управление на качеството на въздуха в градовете е ключов елемент от стратегията на ЕС за подобряване качеството на въздуха като цяло. Това налага стриктни изисквания относно извършвания

мониторинг за вида и броя на контролираните замърсители, с оглед изготвяне на планове за действие за подобряване качеството на въздуха в средносрочен и дългосрочен аспект. От друга страна информирането на обществеността е основно изискване в Директивата.

Нивото на замърсяване на въздуха се определя както от количеството емисии от различни източници, така и от характера на разсейването им в атмосферата.

Емисионни норми са тези норми на вредни вещества, изпускани в атмосферния въздух от неподвижни източници. Нормите за емисии се класифицират по компоненти в зависимост от технологичните източници и провеждането на горивните процеси.

Емисионни норми са тези пределно допустими концентрации -ПДК на вредни вещества в атмосферния въздух на населените места, регистрирани за определен период от време ,чието наличие не е свързано с риск за здравето.

Качеството на въздуха е последица от комбинираното действие на много и разнообразни фактори. Метеорологичните характеристики въздействат пряко върху разпространението на замърсителите в атмосферния въздух.

Качеството на атмосферния въздух (КАВ) в Република България се следи от Министерството на околната среда и водите, Изпълнителна агенция по околна среда, чрез Национална система за мониторинг на околната среда (НСМОС), Подсистема: Национална система за мониторинг на качество на атмосферния въздух (КАВ). За целта територията на страната е разделена на райони за оценка и управление на КАВ.

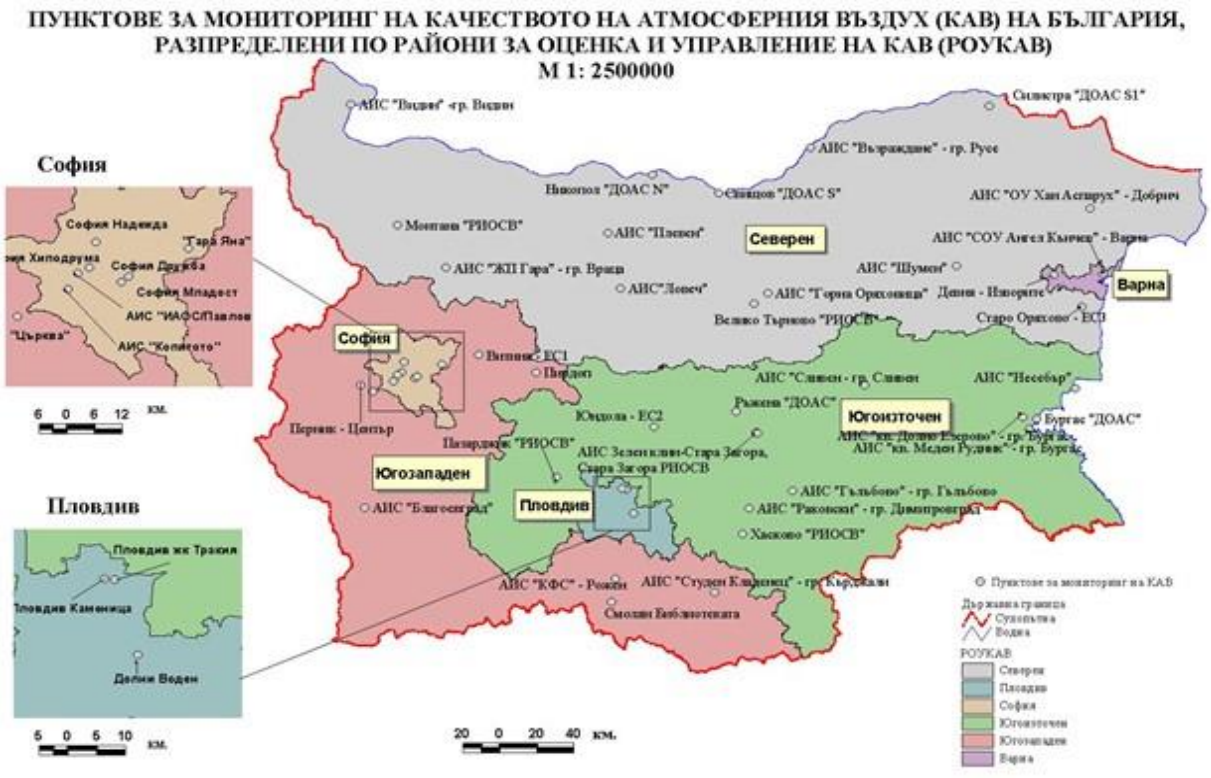

Съгласно изискванията на националното и европейско законодателство територията на страната е разделена на шест района и агломерации (с население над 250 000 души) за оценка и управление на качеството на атмосферния въздух (РОУКАВ), утвърдени със Заповед № 969/21.12.2013 г. на министъра на околната среда и водите, Фиг. I-04. Според утвърденият списък на районите (в т.ч. агломерациите) за оценка и управление на качеството на атмосферния въздух, считано от 01.01.2014г., територията на Община Елена е включена като район за оценка и управление на КАВ в „Агломерация Северен/Дунавски“. РИОСВ - Велико Търново следи качеството на атмосферния въздух в три пункта, разположени в градовете Велико Търново, Горна Оряховица и Свищов, които са част от Националната система за мониторинг на околната среда. Пунктовете се обслужват от Регионална лаборатория – Велико Търново към Изпълнителна агенция по околна среда (ИАОС), гр. София.

Контролирани замърсители – Аресен (As), Кадмий (Cd), Олово (Pb), Полициклични ароматни въглеводороди (ПАВ), фини прахови частици под 10 микрометъра и тежки метали. В системата се контролират и основните метеорологични параметри: скорост и посока на вятъра, атмосферно налягане, обща слънчева радиация, влажност и температура на атмосферния въздух.

Нивата на As, Cd, Pb и ПАВ се измерват от пункт „РИОСВ“. Регистрираните средногодишни стойности за тези замърсители през 2022 г. са под нормативно определените. Анализът на регистрираните данни през последните три години показва намаление на средногодишните стойности на As и Cd. По отношение на замърсители Pb и ПАВ се наблюдава тенденция към запазване на постоянни средногодишни стойности.

Праховите частици се емитират в атмосферата директно (първични емисии) или се образуват от емитираните в атмосферата газове - прекурсори на фини прахови частици (вторични емисии). Спрямо размера, праховите частици се разделят на фини прахови частици до 10 микрона (ФПЧ10) и фини прахови частици с диаметър до 2,5 микрона (ФПЧ2,5).

Серният диоксид, азотните оксиди и амонякът са неорганични газообразни вещества, прекурсори на финитe прахови частици.

В Европейския съюз няма специфични изисквания за тавани на емисиите на

$ФПЧ_{10}$, като мерките в момента са фокусирани към контрол на прекурсорите на $ФПЧ_{10}$.

Таваните на емисиите на прекурсори на $ФПЧ_{10}$ (NO_x, SO_x и NH_3) за 2010 г., 2015 г. и 2020 г. са регламентирани с Директива 2001/81/ЕС и Гьотеборския протокол за ограничаване на годишните национални емисии, които страните трябва да изпълнят. Допустимите тавани за България са еднакви и за трите периода.

Фини прахови частици /ФПЧ10/

ФПЧ10 са всички частици, преминаващи през размерно-селективен сепаратор, определен съгласно референтния метод за вземане на проби и измерване нивата на ФПЧ10, с 50 %-на ефективност на задържане при аеродинамичен диаметър на частиците до 10 микрона. Този замърсител се измерва и в трите пункта за мониторинг, разположени на територията контролирана от РИОСВ – Велико Търново.

Финитe прахови частици са фракция на общия суспендиран прах. Основни източници на прах за района на Елена са транспортът, промишлеността, енергетиката и битовото отопление.

Норми:

- средноденонощната норма /СДН/ за опазване на човешкото здраве - 50 μg/m3 (не трябва да бъде превишавана повече от 35 пъти в рамките на една календарна година)- допустимо отклонение - 50% от СДН;
- средногодишна норма /СГН/ за опазване на човешкото здраве - 40 μg/m3- допустимо отклонение – 20% от СГН.

Оценката на качеството на атмосферния въздух и нивата на фини прахови частици (ФПЧ10) се извършва въз основа на анализ на факторите, които могат да имат принос към наднормените нива на замърсяване по отношение на:

- наличие на неблагоприятни климатични условия, в т.ч. ниски средноденонощни и средногодишни скорости на вятъра (под 2 m/s) или тихо време; образуване на мъгли; влияние на топографските условия (особености) на терена (напр. при котловинни и низинни форми на релефа); вертикално смесване на въздушни маси; противостоене на въздушни маси с океански произход с такива от континентален произход;
- наличие на специфични за дадено място други дисперсионни характеристики (т.е. характеристики на разпространение на замърсителите);
- наличие на други природни източници (силни ветрове, пренос на природни частици от сухи райони и др.).
- наличие на големи промишлени източници на замърсяване;
- наличие на други фактори, които оказват влияние върху замърсяването на въздуха (транспорт, бит, селско стопанство).

Замърсяването с ФПЧ10 продължава да бъде основен проблем за качеството на атмосферния въздух във община Елена.

През годините във всички РОУКАВ е регистрирано превишение на СДН и СГН за ФПЧ10.

Източник на регистрираните наднормени замърсявания са трансгранични, промишлеността, изгаряне на горива в бита и транспортните дейности на територията на общината, както и замърсените и лошо поддържани пътни настилки.

Допълнителен принос към замърсяването на атмосферния въздух с прахови частици оказва и влиянието на неблагоприятните климатични условия в страната като слабо разреждане на локално емитираните замърсители в резултат на ниски скорости на вятъра (под 1,5 m/s), както и продължителни засушавания.

Според СЗО, излагането на наднормени концентрации на прахови частици за продължителен период може да причини или да влоши сърдечно-съдови и белодробни

заболявания, сърдечни пристъпи и аритмии. Оценка от 2013г. на Международната агенция за изследване на рака на СЗО (IARC) заключава, че замърсяването на въздуха на открито е канцерогенно за хората, като замърсяването на въздуха с прахови частици е най - тясно свързан с повишена честота на рак, особено рак на белия дроб. Това е в допълнение към ролята, която замърсяването на въздуха играе за развитието на сърдечни и респираторни заболявания, включително остри респираторни инфекции и хронични обструктивни белодробни заболявания.

Съгласно чл.32 от Наредба №12 в случаите, когато установените превишения на нормите за ФПЧ10 в даден район за оценка и управление (РОУ) са в резултат на високи концентрации на прахови частици в атмосферния въздух, причинени от природни източници, тези превишения да не се считат като такива. Доказването и приспадането на превишенията на ФПЧ10 в тези случаи се признават след представяне в Европейската комисия (ЕК) на списък за дадена календарна година на РУО с превишенията на нормите, които се дължат на емисии от природни източници. В тази връзка е разработена *„Методика за определяне на превишенията на пределно допустимите стойности на ФПЧ10, които се дължат на емисии от природни източници – пустинен прах“* (наричана по-долу Методиката) от Националния институт по метеорология и хидрология и приложена за данните от 2021 г. и 2022 г., които се докладват към ЕК. Методиката се отнася основно за определяне на приноса на пустинния прах към превишенията на СДН за ФПЧ10, но позволява и да се оцени и приноса на пустинен прах към средногодишната концентрация на $ФПЧ_{10}$.

Броят на отчетените превишения на СДН по месеци през 2022 г. в трите пункта за мониторинг е представен на Графика № 1.

Графика №1. Брой превишения на СДН на $ФПЧ_{10}$ по месеци в пунктовете за мониторинг. Източник РИОСВ.

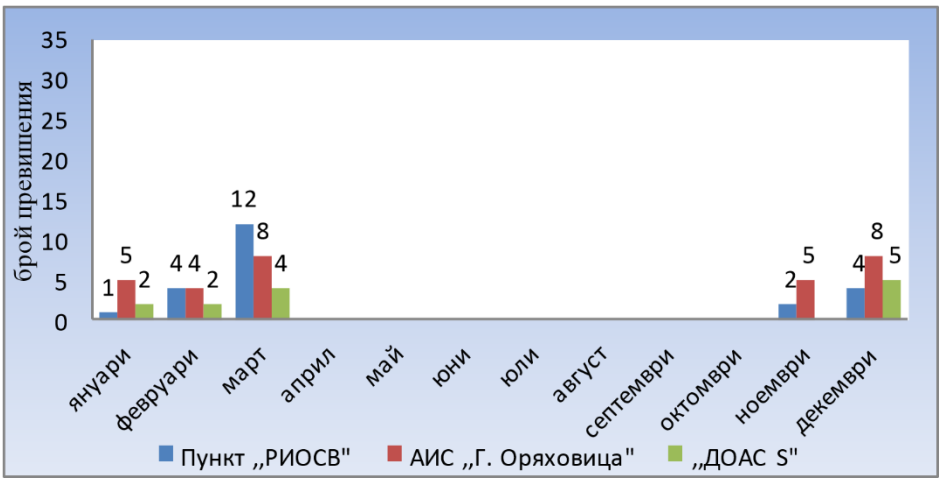

Посочените на графиката стойности са след приспаднати превишения дължащи се на пустинен прах

Видно от графика № 1 е, че замърсяването с ФПЧ10 има ясно изразен сезонен характер. През отоплителния сезон, на локално ниво, основен източник на замърсяване с прахови частици е изгарянето на твърди и течни горива в бита. Причина за това са ниските комини и специфичните метеорологични условия през зимния сезон, при които се намалява възможността за разсейване на атмосферните замърсители. През пролетно-летния период се наблюдават единични превишения на СДН, които са в резултат на кумулативното влияние на сухо и ветровито време, неорганизирани емисии от градския транспорт и ремонтни дейности.

Азотен диоксид (NO2)

Азотният диоксид е газ, който основно се образува от окислението на азотен оксид (NO). Главните източници на азотни оксиди (NO и NO2) са високо температурните горивни процеси (от двигатели на автомобили и електроцентрали). През 2022 г. не са регистрирани превишения на СЧН от АИС „Г. Оряховица" и „ДОАС S". Поведението на регистрираните средночасови стойности е представено на графика № 8 и графика № 9. СГН за NO2 и в двата пункта не е превишена, като средногодишните концентрации са съответно: АИС „Горна Оряховица" - 18,72 µg/m3 и „ДОАС S " - 8,22 µg/m3 .

Серен диоксид /SO2/

Серният диоксид спада към групата на серните оксиди, които се формират при изгаряне на горива с високо сярно съдържание. Източници, свързани с неговото образуване са: топлоелектрическите централи, които използват сяросъдържащи горива - въглища, нефт, природен газ; черна и цветна металургия; химическа промишленост; добиване и дестилация на нефта; производство на сярна киселина и минерални торове и др.

Въглероден оксид /CO/

Въглеродният оксид е газ без цвят, без мирис, малко по-лек от въздуха, горящ газ и е силно токсичен. Образува се при изгарянето на различни видове горива при недостиг на кислород. Представлява един от най-широко разпространените атмосферни замърсители. Най - голям източник на CO е автомобилния транспорт – над 65 % от общото емитирано количество за страната.

Озон

Озонът е газ, естествено съдържащ се в атмосферата (приземен слой). Получава се при трансформации между някои органични съединения и азотните окиси от атмосферния въздух в присъствието на слънчева светлина. Основните източници на такива окиси са отпадните газове от транспорта (въздушен, железопътен, автомобилен) и от индустрията – предимно предприятия от енергийния отрасъл, рафинериите, вкл. бензиностанциите. Този озон (вторичен замърсител) се добавя към озона, естествено съдържащ се в атмосферата.

Предвид факта, че озонът е замърсител, свързан с фотохимични реакции на замърсители, най-силно следва да се проявява при силна слънчева ултравиолетова радиация и при условия на застой на атмосферата.

Бензен (C6H6)

Бензенът се изхвърля в атмосферата с емисиите от моторните превозни средства и изпарение при работа с петрол (бензиностанции и рафинерии). Показателят се измерва от пункт „РИОСВ". През 2022 г. не е регистрирано превишение на СГН за опазване на човешкото здраве за този атмосферен замърсител

Сероводород (H2S).

Поради специфичните особености на източниците на замърсяване в района на гр. Свищов, освен основните показатели за КАВ от „ДОАС S" се измерват серовъглерод (CS_2) и сероводород (H_2S).

Сероводородът е токсичен, безцветен газ, с неприятна миризма. В природата големи количества се образуват при процеси на биологично разлагане. По-голяма част от атмосферния сероводород е с естествен геотермален произход. Замърсяването на въздуха има и антропогенен характер. Основен източник е промишлеността. Негативните здравни последствия за хората при контакт с този газ се определят от концентрацията и експозицията на въздействие. При ниски концентрации дразни лигавиците и предизвиква конюнктивит, а при високи са възможни сериозни поражения върху дихателните органи.

Местни системи за наблюдение и контрол на КАВ

Законодателят дава възможност на общинските органи, съгласувано с министъра на околната среда и водите, да изграждат местни системи за наблюдение и контрол на КАВ в райони на тяхната територия. Община Елена е закупила собствена система за измерване качеството на атмосферния въздух, която е монтирана и експлоатирана през 2019 г. Системата не е отчела замърсяване на въздуха.

Природните фактори, географските и метеорологични условия са основна предпоставка, която гарантира чистотата и доброто качество на въздуха.

Източници на емисии врени вещества във въздуха:

Емисиите на замърсители във въздуха са основният определящ фактор за качеството на въздуха в общината. Има много и различни видове такива източници, разделени основно на две групи - мобилни и стационарни.

Емисии от стационарни източници

- *Площни източници*

Площните и точковите източници са неподвижни. Процесите на изгаряне при производство на електроенергия и промишлени съоръжения са основните точкови източници (комини), разпределени в и около града или концентрирани в индустриални зони.

Поради ниското застрояване на територията на общината, характера на терена, вида на отоплителните уреди, като площни източници се разглеждат комините на битовото отопление и отоплението в обществените сгради в община Елена. Източниците от отопление на домакинствата представляват обширен пощен източник на емисиите, отделяни в процеса на горене (SO2, ЧВ, ПЧ, ПАВ и др.). Необходимо е Използване на чиста енергия - Това означава например, в плановете за развитие да се определят изисквания за емисии на отоплителните системи. Съответно, в новите сгради в приоритетната зона могат да се инсталират само отоплителни системи, които не надвишават емисиите на замърсители от модерен нагревател.

Строителни обекти и строителни машини - Строителните площадки значително допринасят за увеличаване на нивата на прахови частици в близките им околности. Увеличеният брой строителни обекти, увеличава и основното замърсяване с прахови частици в града.

На територията на Община Елена няма големи промишлени обекти източници на замърсяване на въздуха.

Емисии от мобилни източници

- *Линейни източници*

  Емисиите от превозните средства до голяма степен са причина за проблемите с качеството на въздуха, особено в градските райони. Има два основни типа замърсители в резултат от транспорта:

1) Директно отделени от двигателите на превозното средство, продукт от изгарянето на горивото (въглеводороди, азотни оксиди, ФПЧ2.5, въглероден оксид (CO) и

2) при тръгване, движение или спиране на превозните средства се вдигат прахови частици от пътната настилка, което води до повишени концентрации на ФПЧ10 във въздуха съдържащи елементи като Ca, Mg, K, Zn, Cu, Sb.

Транспортният поток от леки и товарни автомобили на територията на общината допринася до известна степен за влошаване на качеството на атмосферния въздух. Отделените от двигателите вредни вещества (азотни оксиди, въглероден оксид, серни оксиди, оловни оксиди) са в основата на замърсяването на приземния атмосферен слой в населените места на територията и.

Трафик и пътно инженерство - новите стандарти за емисии и насърчаването на използването на електрически превозни средства и такива на природен газ намаляват замърсяването с азотни оксиди и ФПЧ10.

Мобилност и управление на трафика - ограничението на скоростта до 30 км/ч по главните улици може да намали до 15% концентрациите на азотен диоксид от локалния трафик, а за ПЧ това намаление достига дори до една трета. Гладките асфалтови повърхности намаляват ре-суспендирането на фин прах ФПЧ10. Пре-проектирането на пътните платна може да редуцира замърсяването на въздуха причинено от трафика с 5% до 10%.

- *Неорганизирани източници*

Създаването на нерегламентирани сметища за отпадъци са едни от източниците на емисии на парниковия газ метан.

За вредни вещества в атмосферния въздух, които и към момента не представляват проблем за КАВ на територията на община Елена, не се очаква увеличаване на съдържанието им.

Съгласно действащата нормативна уредба, качеството на атмосферния въздух (КАВ) е незадоволително, дори когато превишение на нормата е факт за един единствен замърсител или за една точка или твърде малка област от територията на общината. В тази връзка е необходимо да бъдат предприети подходящи мерки, в следствие от които съответните норми за КАВ, за всички замърсители, да бъдат спазени.

Препоръки и изводи:

- **През 2022 г. нивата на замърсители: серен диоксид, азотен диоксид, озон, бензен, аресен, кадмий и олово са значително под установените норми. Измерените средногодишни концентрации на ФПЧ10 и в трите пункта за мониторинг на територията контролирана от РИОСВ са под СГН за опазване на човешкото здраве**.
- **Да продължи осъществяваният от общината контрол, мониторинг на напредъка и периодичен отчет за изпълнението на програмните документи по управление на качеството на атмосферния въздух на община Елена;**
- **Бъдещите мерки за управление на КАВ да се насочат към намаляване на емисиите на фини прахови частици от всички потенциални източници. Мерките трябва да бъдат такива, че да поддържат нива до приетите норми за средногодишната и средноденонощната концентрация на ФПЧ10, ФПЧ2.5 и ПАВ, въпреки приноса на външни за община Елена източници;**
- **На територията на Община Елена няма големи промишлени обекти източници на замърсяване на въздуха.**
- **Вземайки предвид, че основната причина за наднормени стойности на средноденонощните концентрации на ФПЧ10 и средногодишните концентрации на ФПЧ10, ФПЧ2.5 и ПАВ в атмосферния въздух е битовото горене през отоплителния сезон, то основните препоръки за подобряване КАВ са:**
- **повишаване на енергийната ефективност на жилищните сгради;**
- **подмяна на горивната база за отопление в битовия сектор с ниско емисионни горива / природен газ;**
- **преминаване към високоефективни системи за отопление (климатици, термопомпи и др.).**
- **въвеждане на изискване към доставчиците на въглища да гарантират със сертификати, че доставяното гориво е със съдържание на сяра под 2%.**
- **вторият по значимост сектор, който има основен принос към общата емисия на замърсителите в атмосферния въздух е транспортът. Това изисква по-нататъшно намаляване на транспортните емисии, особено в градските райони. Основните препоръки към намаляване приноса на този сектор към общото замърсяване на атмосферния въздух са:**
- **пропорционално и целенасочено ограничаване на достъпа на превозни средства в града, засилване контрола и ограничаване движението на МПС с неизправни „катализатори“;**

- **въвеждане на финансови механизми, стимулиращи употребата на автомобили, изгарящи нискоемисионно гориво (втечнен газ);**
- **увеличаване дела на електрическите и на хибридните автомобили за сметка на автомобили, задвижвани единствено чрез двигател с вътрешно горене; - повишаване привлекателността на градския транспорт.**

Препоръките, които имат отношение към ограничаване замърсяването на атмосферния въздух с ФПЧ10, ФПЧ2.5 и ПАВ до голяма степен се отнасят и за останалите замърсители, за които няма установено наднормено замърсяване на атмосферния въздух.

2. Води

Основните приоритети при осъществяването на контролната дейност по компонент води са свързани с опазване и подобряване състоянието на повърхностните води като стратегически национален ресурс чрез намаляване на замърсяването с отпадъчни води от битови и промишлени източници.

Опазване на повърхностните води

- **BG1YN600R1021 - р. Златаришка** от извор до Дърлевци, вкл. приток р. Марянска. Дължината на р. Златаришка е 56,5 km.. Площта на нейния водосборен басейн е 187km^2, което представлява 21,2% от водосборния басейн на река Веселина. Тя е десен приток на р. Веселина. Реката приема различни имена в отделните си участъци. Златаришка река извира под името Зеленишка река на 300 m северно от хижа „Чумерна“ в ЕленоТвърдишка планина на височина от 1315m. След приемането на левия приток р. Махнатка тя започва да се нарича Борущица, а след с. Мийковци – Мийковска река, до устието на притока си Костелска река. В този си участък до с. Руховци тече в дълбока, на места каньоновидна и залесена долина. След Руховци долината ѝ се разширява и вече под името Златаришка река преминава през източната част на Еленската котловина. Преди да се влее в р. Веселина преминава през гр. Златарица. Реката е с ясно изразено пролетно пълноводие от март до юни и лятно-есенно маловодие – юли-октомври.
- Р. Златаришка от извор до Дърлевци, вкл. приток р. Марянска с код **BG1YN600R1021**, е наблюдавано с един мониторингов пункт: МП с код BG1YN862415MS1050 и име р. Златаришка след гр. Елена. Водното тяло не е включено за наблюдение в Програмите за оперативен мониторинг на повърхностни води, изпълнявани през 2022 г. Анализът на резултатите от мониторинга на физикохимичните елементи за качество от предходни години определя състоянието

на водното тяло като умерено, поради отклонения от СКОС по_показателите БПК5, общ азот, общ фосфор и ортофосфати. За периода 2020 – 2021 г. се наблюдават постоянни значителни превишения на СКОС и по четирите показателя. Наблюдава се подобряване на състоянието спрямо предходен период по показателите азот амониев, азот нинратен и азот нитритен. Специфичните замърсители са анализирани през 2020 г. и 2021 г., когато са установени еднократни пикови концентрации на металите – манган, желязо и алуминий.

- **BG1YN86291MS310 - р. Веселина** преди вливане на р. Златарица, на шосеен мост. **Река Веселина** извира от Елено-Твърдишката планина на 784 m н.в., югозападно от село Дрента. Дължината й е 70 км. След като приеме отдясно притока си Бебровска река завива на север вече под името Джулюница и се влива отляво в Стара река, която е част от басейна на река Янтра. Площта на водосборния басейн на Веселина е 882 km^2, което представлява 35,9% от водосборния басейн на Стара река. Среден годишен отток при язовир „Йовковци“ е 2,4 m3/s, с ясно изразено пролетно пълноводие от март до юни и лятноесенно маловодие – юли-октомври.
- Р. Веселина след язовир Йовковци до вливане в р. Златаришка, вкл. приток р. Казълдере **с код BG1YN600R1020**, наблюдавано с два пункта за мониторинг: МП с код BG1YN86291MS310 и име р. Веселина преди вливане на р. Златаришка; - МП с код BG1YN86291MS189 и име р. Веселина, след яз. Йовковци при с. Миндя. Водното тяло е включено за наблюдение в Програмата за оперативен мониторинг на повърхностни води за периода от 01.06.2022 - 31.12.2022 г., в МП с код BG1YN86291MS310 и име р. Веселина преди вливане на р. Златаришка.

За периода са проведени два анализа по основни физикохимични показатели (ОФХ) и специфични замърсители, с изключение на показател азот нитратен, който е анализиран 7 пъти по Нитратна директива. Средните стойности на ОФХ показатели отговарят на добро/отлично състояние. Във водните проби от м. юни е отчетено превишение по показател азот нитратен, а през м. юли са констатирани несъответствия по показателите разтворен кислород и общ азот, като следва да се отбележи, че на база измерените стойности състоянието на водното тяло по тези показатели се е подобрило спрямо 2021 г.

- **яз. Йовковци с код BG1YN600L1019**, наблюдавано с един мониторингов пункт: МП с код BG1YN62953MS041 и име яз. Йовковци на стената.

Водното тяло отговаря на изискванията за добро/отлично състояние, съгласно изискванията на Наредба № Н-4/2012 г., след анализа на резултатите от физикохимичните елементи за качество и специфични замърсители презс 2022 г. Не са констатирани несъответствия в измерените стойности.

През 2022 г. е извършен хидробиологичен мониторинг на БЕК фитопланктон в яз. „Йовковци“. Пунктът на язовира е оценен в максимален екологичен потенциал, което потвърждава резултатите получени при предходни изследвания.

Анализите на приоритетни вещества не отчитат концентрации над изискванията на СКОС за добро състояние. Химичното състояние на тялото е достигащо добро.

Подземни води

Подземните водни тела, съгласно Басейнова дирекция „Дунавски район“, в чийто обхват попада територията на община Елена са представени от ***Подземно водно тяло с код BG1G0000TJK045 и име „Карстови води в Централния Балкан”,*** чието химично състояние се наблюдава с 4 мониторингови пункта два, от които се намират на територията на община Елена при гр. Елена и с. Средни колиби.

- Мониторингов пункт с код BG1G0000TJKMP323 и име Извор - чешма при с. Средни колиби, община Елена, област Велико Търново – през 2022 г. водата в пункта запазва „добро“ химично състояние по стандартите за качество на подземните води.

- Мониторингов пункт с код BG1G0000TJKMP459 и име Елена, СК1 Би Си Си Хандел – анализът на данните от мониторинга на водата през 2022 г. потвърждава отклонението от нормите на показатели амониеви йони и нитрити, което е показателно за биогенно замърсяване в района на пункта. През 2022 г. за първи път са констатирани еднократни превишения по показатели желязо и манган. По всички останали изпитвани показатели данните от мониторинга показват пълно съответствие със СК за подземни води.

- Мониторингов пункт с код BG1G0000TJKMP451 и име КИ Соколски манастир – община Габрово – анализът на данните от проведения през 2022 г. мониторинг на водата в пункта показва еднократно минимално превишение по показател амониеви йон“, което не се отчита при следващи измервания. По всички останали изпитвани показатели данните показват пълно съответствие със СК за подземни води.

Значимите замърсители по отношение на химичното състояние на подземните води са:

- Просмукване на замърсители при взаимодействие с повърхностните води;
- Липсата на канализации и ПСОВ в населените места;
- Интензивното земеделие;
- Индустриални източници на замърсяване;
- Действащи депата за твърди битови отпадъци, които не отговарят на изискванията на Наредба 6 /27.08.2013 г. за условията и изискванията за изграждане и експлоатация на депа и на други съоръжения и инсталации за оползотворяване и обезвреждане на отпадъци;
- Нерегламентирани сметища.

Качество на питейната вода

Населените места гр. Елена и селата Беброво, Марян, Руховци, Чакали, Христовци, Вълчевци и ул. Разпоповци, които получават вода от Зона „Язовир Йовковци", съгласно допълнителната разпоредба на Наредба за регулиране на качеството на водоснабдителните и канализационни услуги от 22.01.2016 г., попадат в т. нар. "Големи зони на водоснабдяване".

Суровата вода в язовир „Йовковци" е с много добро качество. Много рядко, при активно снеготопене или продължителни валежи, се повишава мътността на водата в язовирното езеро. Въпреки това, преди да се подаде към консуматорите, водата се пречиства в ПСПВ „Йовковци". Тя се намира на около 20 км. югоизточно от гр. Велико Търново и е разположена на площ от 40 декара. Тя е основно съоръжение на хидровъзел "Йовковци" като пречиства водите на язовир "Йовковци" и осигурява питейна вода за гр.Велико Търново и други селища от общо 8 общини. Пускът на ПСПВ "Йовковци" е на 01.05.1979г., като по настоящем в експлоатация са 95% от съоръженията. Изграден е втория етап на филтърните клетки, за да се осигури възможност за изключване на действащите за основен ремонт. Технологичната схема за пречистване на водата в ПСПВ „Йовковци" е двустъпална:

Първо стъпало: а) предхлориране с хлор - снижава окисляемостта и цветността на водата и предпазва съоръженията от биологично обрастване; б) коагулиране с алуминиев сулфат - за отстраняване мътността на водата чрез довеждане на системата от устойчиво състояние в състояние на коагулация (нарастване и утаяване на дисперсната фаза); в) утаяване в открити утаители;

Второ стъпало: а) филтриране в бързи пясъчни филтри; б) обеззаразяване с хлор-газ; Обеззаразената вода се подава по довеждащите деривации към населените места. (*източник: Бизнес план за развитие на ВиК „Йовковци“ за 2017-2021год.)*

Задоволяването на питейно-битовите нужди на населението и за промишлени нужди се осигурява от вода, отговаряща на всички изисквания на Наредба № 9/16.03.2001г. за качеството на водата, предназначена за питейно-битови цели. Изпълнението на изискванията на наредбата се доказва с резултатите от провеждания всяка година мониторинг на питейната вода във всички водоснабдени селища. Извършва се и ще продължи да се извършва постоянен и ефективен контрол върху качеството на питейната вода, чрез изпълнение на съвместна с РЗИ програма за мониторинг.

Съгласно допълнителната разпоредба на Наредба за регулиране на качеството на водоснабдителните и канализационни услуги/22.01.2016г., "Малки зони на водоснабдяване" са зони на водоснабдяване, в които се добива или разпределя до 1000 м3 вода на денонощие и/или се водоснабдяват до 5000 души, постоянно свързани към водоснабдителната система. Както се вижда предвид броя на населението по отделните населени места в общината те попадат именно в тези „Малки зони за водоснабдяване“. Съгласно бизнеса плана на ВиК "Йовковци" 2017-2021г. района на действие на „Водоснабдяване и канализация Йовковци” ООД се експлоатират 84 водоснабдителни зони, които отговарят на критериите за „Малки зони на водоснабдяване”, и в които водата се добива от подземни водоизточници. За община Елена те са общо 24:

Водоснабдяване

Водоснабдяването на община Елена се извършва от ВиК – Йовковци ООД, гр. Велико Търново. Информация за качеството на доставяната вода, както и за загубите, се посочва в документа на КЕВР от 2018 г. „Сравнителен анализ на ВиК сектора в Р. България“ за 2017 г., която е първата година от третия регулаторен период за ВИК сектора (2017-2021 г.)

Анализът проследява постигнатите нива на показателите за качество на ВиК услугите, предоставяни от страна на ВиК операторите, и затова данните са посочени по обхват на ВиК дружествата, а не по административни граници.

С цел осигуряване на питейна вода, отговаряща на Наредба № 9/16.03.2001г. в двете зони от „Водоснабдяване и канализация Йовковци” ООД се полагат изискващите се грижи за ефективна работа на ПСПВ „Йовковци”. Провеждат се необходимите санитарно хигиенни мероприятия за промиването и обеззаразяването на мрежите и

съоръженията. Осигуряват се необходимите обеззаразителни агенти и се извършват мероприятията по обеззаразяване на питейната вода, преди да бъде подадена на абонатите. Тези дейности се изпълняват по същата схема през целия регулаторен период. Извършва се и ще продължи да се извършва постоянен и ефективен контрол върху качеството на питейната вода, чрез изпълнение на съвместна с РЗИ програма за мониторинг. Изпълнението на мониторинг на питейната вода за регулаторния период се изпълнява, съгласно утвърдените програми за мониторинг за съответните години. Извършват се необходимите дейности за поддържане в добро състояние на СОЗ на водоизточниците и се следи за прекратяване на нерегламентирани наторявания в тях. (*източник: Бизнес план на ВиК „Йовковци“ за периода 2017-2020г.*)

За разлика от водоснабдяването обаче нивото на покритие с услуги по отвеждане на отпадъчни води е на почти наполовина по-малко 62,57%, като нивото на покритие с услуги по пречистване на отпадъчни води е дори по-ниско 58,78%. Това се дължи най-вече на факта, че в малките населени места няма изградени канализационни системи за отвеждане и пречистване на отпадните води.

Канализационна система

Структура на канализационната мрежа

Съвременните стандарти за добре развито общество преминават и през оценката на това по какъв начин обществото се справя с отделените от него отпадъци в т.ч. и отпадните води. Добре благоустроеното населено място е необходимо да бъде снабдено, не само с питейна вода, удобни жилища и пътища, но и с канализационна система, която да отвежда използваните и замърсени води извън населеното място и то по начин, който не замърсява околната среда и не води до последващи вреди.

Единственото населено място в общината с почти изцяло изградена канализационна мрежа е общинския център Елена - степента на изграденост е 70%. На този етап обаче липсва главен канализационен колектор и отпадните води се заустяват в реката, преминаваща през центъра на града. През 2009 г. община Елена има одобрена и стартирала Техническа помощ за детайлно разработване на инфраструктурно предложение „Доизграждане на ВиК мрежата и пречистване на водите на гр. Елена”, по ОП „Опазване на околната среда”. Целта е била да се подготви качествен и пълен инвестиционен проект за доизграждане на ВиК мрежата и пречистване на водите на гр. Елена. Този проект обаче в последствие е бил прекратен.

Канализационната мрежа в гр Елена, експлоатирана от “ВиК Йовковци” ООД гр.Велико Търново, съгласно „Бизнес план за развитие на дейността на ВиК Йовковци за периода 2017-2021г.“ има следните характеристики:

- ✓ Ø 150мм - 326м.л.
- ✓ Ø 200мм - 1 916м.л.
- ✓ Ø 300мм - 6 855м.л. ✓ Ø 400мм - 629м.л.
- ✓ Ø 500мм - 2 808м.л. ✓ Ø 600мм - 256м.л ✓ Ø 800мм - 445м.л.
- ✓ Ø 1000мм - 620м.л.
- ✓ Ø 1500мм - 139м.л. ✓ 20/ 30 - 861м.л.
- ✓ Общо 14 855 м.л.

Градската канализация е изградена и функционира като смесена система, при която съвместно се отвеждат битовите, производствените и дъждовните отпадъчни води от населеното място. Населението в онези части от града, където канализационна мрежа все още не е изградена използва локални септични ями.

В селата от община Елена няма цялостно изградена канализационна мрежа. Отпадните води се събират в изгребни ями. В някои от по-големите населени места има местна локална мрежа, обслужваща няколко жилищни, административни и обществени сгради, свързана със септичните им ями или заустени в преминаващите през селата дерета.

Пречиствателна станция за отпадни води до този момент не е изграждана в нито едно населено място. Въпреки, че има централна канализация на този етап град Елена не разполага с пречиствателна станция за отпадни води (ПСОВ). В процес на изграждане е довеждащия колектор до бъдещата ПСОВ, която е наложително да бъде изградена в предстоящия програмен период.

Докато не се изгради колектора и пречиствателната станция, отпадните води ще продължават да се изливат в река Еленска. Именно това е и един от основните фактори водите на реката след производствената зона на града да е силно замърсена. От изключителна важност е изграждането на ПСОВ в гр. Елена, тъй като чистотата на водата на водоприемниците и почвите е от голямо значение, както за околната среда, съгласно Бизнес плана за развитие на ВиК "Йовковци" 2017-2021г. към базовата 2015 г, без Община Свищов, канализационните мрежи на населените места, обслужвани от ВиК дружеството (към които принадлежат и населените места в община Елена) нямат изградени или действащи канализационни ПС и резервоари. Експлоатират се общо 45

преливни шахти, 8 разпределителни шахти и около 5329 РШ. Към края на плановия период се очаква да бъдат приети за експлоатация 4 броя канални помпени станции (КПС), част от новите канализационни мрежи, които ще бъдат предадени от общините поетапно.

По данни от Бизнес план на ВиК "Йовковци" 2017-2021г. канализационната мрежа общо за обхванатата от ВиК дружеството територия включително и гр. Елена основно е изградена през втората половина на миналия век, по-голямата част от която 78,5% (230 км.) е в периода 1961-2000 год.

Основната част от канализационната мрежа е изграждана през миналия век и вече е с влошени експлоатационни характеристики. Очевидно е, че **с**ъстоянието на канализационната мрежа е аналогично с това на водопреносната. Основната причина за авариите са некачествено изпълнение на канализационните клонове и най-вече лошо изпълнени връзки между тръбите. Поради лошите връзки между тръбите се получава подкопаване на тръбите от дъждовните води и пропадането им. Освен авариите предизвикани от амортизираните канализационни тръби са констатирани и повреди по канализационните мрежи вследствие на директно изхвърляне на отпадъци в дъждоприемните решетки и ревизионни шахти от недобросъвестни лица и фирми при почистване на уличните платна и строително-ремонтни работи в имотите си.

От направения дотук анализ могат да бъдат изведени следните изводи и заключения:

Тези недостатъци влияят изключително негативно върху качеството на живот на територията, тъй като нарушават здравето на нейните жители. В същото време тези недостатъци имат и отблъскваща роля за външните посетители и евентуалните бъдещи инвеститори**.** Проблемите с водата, особено в селата влияят негативно и върху развитието на туризма на територията. Това налага извода, че инвестициите приоритетно следва да се насочат към рехабилитация или подмяна на водопреносната система на територията на община Елена, като от голямо значение за осигуряването на финансиране е да бъдат привлечени средства от европейските оперативни програми като „Околна среда“ и „Стратегически план за развитие на земеделието и селските райони“ (СПРЗСР). Това ще осигури доставяне на качествена вода до консуматорите, намаляване на загубите в сектора на водоснабдяването.

По отношение на водоснабдяването и канализационната мрежа

- ✓ По данни на ВиК „Йовковци“ към юли 2021год. - общата дължина на водопроводната мрежа на община Елена е 298 км, а общият брой на водоснабдените населени места е 54.
- ✓ Изградена канализационна мрежа има само в общинския център – град Елена (70% изграденост), като тя се нуждае от доизграждане. В някои от крайните квартали (обикновено това са присъединени бивши села) все още използват септични и изгребни ями.
- ✓ В селата от община Елена няма цялостно изградена канализационна мрежа. В някои от по-големите населени места има местна локална мрежа, обслужваща няколко жилищни, административни и обществени сгради. Тези по-големи села се нуждаят от изграждане на канализационни мрежи.
- ✓ Канализацията в града е изграждана през миналия век. Основната част от канализационната мрежа в гр. Елена е в лошо състояние (остаряла, амортизирана, лошо изградена) с влошени експлоатационни характеристики. Необходимо е да бъдат предприети действия за нейното обновяване и подмяна.
- ✓ Няма прилагана система за пречистване на отпадъчните води на територията на община Елена. Пречиствателна станция за отпадни води до този момент не е изграждана в нито едно населено място от общината. Строителството на ПСОВ в град Елена е крайно належащо. Отпадните води в селата се събират в изгребни ями.
- ✓ Замърсените отпадни води от града се заустява в р. Еленска, като водят до негативно екологично въздействие. Ускореното въвеждане на нови ПСОВ за пречистване на вече обхванатите от канализация отпадъчни води, както и преосмисляне на цялостната технология на пречистване на водите е изведено като един от важните приоритети в Интегрираната териториална стратегия за развитие на Северен централен район (ИТСР на СЦР).

Важно е да бъде отбелязано, че в Интегрираната стратегия за развитие (ИТСР) на СЦР за следващия програмен период е обърнато внимание към необходимостта от мерки за ускоряване на изграждането на канализационни мрежи и пречиствателни станции, реконструкция и модернизация на недобре функциониращите мрежи и станции, търсене на алтернативни решения в малките населени места чрез изграждане на водоплътни изгребни ями и др. В тази връзка в няколко града от 4-то и 5-то йерархично ниво в област Велико Търново, а именно Дряново, Елена, Полски

Тръмбеш и Златарица са посочени в ИТСР на СЦР, като чувствителни от екологична гледна точка поради липса на ПСОВ. Най-вероятно през следващите години фокусът на ВиК „Йовковци“ – гр. Велико Търново, регионалните и местни власти ще бъде обърнато към построяването на ПСОВ, тъй като Директивата за пречистване на градски отпадъчни води изисква, отпадъчните води от агломерации с повече от 2 000 е. ж. да се отвеждат и всички отведени отпадъчни води да се пречистват.

Предвид значимостта на пречистването на отпадните води от екологична, здравна и икономическа гледна точка е наложително разработването на проект за изграждане на ПСОВ, който да бъде реализиран в партньорство с „ВиК - Йовковци“ ООД. По същия начин, чрез реализирането на съвместни проекти между Общината и „ВиК – Йовковци“ могат да бъдат реализирани и дейности за реконструкция на водопреносната мрежа в най-засегнатите села. Необходимо е да се извършат проучвания за улавяне на нови водни количества и да се направи актуализация на изготвените досега проекти за водохващания - приоритети, които ще придобиват все по-голяма актуалност в бъдещите действия на община Елена.

При условие, че не бъдат взети необходимите мерки се очакват следните негативни въздействия върху водите и околната среда:

- ✓ ще продължат авариите от съществуващите стари водопроводи;
- ✓ влошаване състоянието на водоснабдяването поради загуби на вода, липса и/или лоша експлоатация на санитарно-охранителните зони (СОЗ);
- ✓ големите водни загуби водят след себе си завишени разходи за електроенергия за доставянето на вода, което води до повишаване цената на услугата; ➢ увеличаване щетите от наводнения и др. подземни води:
- ✓ увеличаване замърсяването на водите на реките поради липсата на доизградена канализационна система и липса на пречиствателни станции;
- ✓ ще се запази или увеличи инфилтрация в канализационната мрежа на подземни води и вода от течове от водопроводните тръби;
- ✓ продължаващо инфилтриране на замърсени отпадъчни води от съществуващи изгребни и попивни ями и замърсяването с битови и други отпадъци;
- ✓ влошаване на санитарно-хигиенните условия в населените места и качествата на плитките подземни води поради липса на канализационна мрежа.

Канализационната система в община Елена е от смесен тип и зауства смесен поток непречистени отпадни води от 5 броя точки на заустване, на които регионалната

лаборатория към ИАОС ежегодно извършва контролен мониторинг по заложените в Разрешителното за заустване показатели. Домакинствата на гр. Елена заустват отпадъчните води в канализационната мрежа на гр. Елена, а тези в малките населени места в изгребни черпателни шахти. Канализационната система на община Елена е без изградени градски пречиствателни станции за отпадъчни води (ГПСОВ). За канализационната система има издадено Разрешително за заустване във воден обект по реда на Закона за водите от БДДР-Плевен. Канализационната система (КС) на гр. Елена заустава в поречието на р. Янтра.

Дейности и Мероприятия по изграждане, рехабилитация, подмяна и поддръжка ВиК съоръжения и мрежа.

Изключително амбициозна е инвестиционната програма на община Елена във ВиК сектора.

Безопасната питейна вода има основно значение за нашия живот. Тя е жизненоважна за общественото здраве и представлява важен движещ фактор за нормалното развитие на икономиката. Световната здравна организация заключава, че посредством „подобряване на достъпа до безопасна питейна вода и подходящи санитарно-хигиенни условия, наред с ползите за здравето, произтичащи от предотвратяване на болестите, предавани чрез водата, могат да се реализират и значителни икономически ползи“.

С цел повишаване ефективността на ползване на водите, намаляване загубите на вода във водопреносните мрежи, осигуряване достъпа до питейна вода на максимална част от населението, изпълнение на задълженията по Директива 98/83/ЕО на Съвета от 3 ноември 1998 година, относно качеството на водите, предназначени за консумация от човека (Директива 98/83/ЕО), община Елена предприема сериозни постъпки за реализиране на инфраструктурни проекти във ВиК сектора, като част от обособената територия обслужвана от „ВиК Йовковци“ ООД.

1. На 27.03.2024 г. стартира изпълнението на строително - монтажните работи по проект № BG06RDNP001-7.021-0035 „Реконструкция на вътрешна водопроводна мрежа в с. Константин и с. Майско, община Елена“, финансиран по Административен договор за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ по Програма за развитие на селските райони 2014-2020 (ПРСР 2014-2020) - BG06RDNP001-7.021-0035-C01/07.06.2023 г.

С реализацията на проекта се цели да се ограничат загубите при вътрешно - разпределителната водопроводна мрежа на селата с намаляване броя на авариите във водопроводната мрежа и съответно техническите водни загуби след приключване на проекта, да се подменят остарелите етернитови и стоманени тръби, като се подобри надеждността на водоснабдяването и качеството на питейна вода, доставяна до консуматорите.

За с. Константин се предвижда изпълнението - ново изграждане и реконструкция на водоснабдителна мрежа с дължина L = 4065 m, 223 бр. сградни водопроводни отклонения (СВО). Изпълнението на главните водопровдони клонове, които минават успоредно на Гл. Път II-53 от републиканската пътна мрежа ще става без засягане на асфалтовото покритие на пътя. Всички СВО, които се падат от север ще се изпълняват по безикопен способ. Няма да се налага спиране, отбиване или пренасочване на движението на МПС по републиканския път II-53.

За с. Майско ще се изпълни реконструкция на водопроводна мрежа в рамките на регулацията на селото с дължина L = 2928 m и 155 бр. СВО.

Стойност на проекта 2 809 350,18 лв. без ДДС, 3 371 220,22 лв. с ДДС.

Очакваният срок за изпълнение на строително - монтажните работи е до края на 2024 г.

2. Поради прогресиращо намаляване на водните ресурси в последните години на съществуващите водоизточници осигуряващи вода за питейно - битови цели на с. Майско и отчасти на с. Вълчовци, налагащо въвеждане на ограничения във водоползването, като в определени периоди водата се спира от 12-16 часа на денонощие, след проучване на различни варианти за осигуряване на допълнителни водни количества във водоснабдителната система на селото се прие това да стане от съществуващия каптаж с чешма, находящ се източно от село Треновци. Още през 2022 г. община Елена инициира изготвяне на техническа документация за обект „Допълнително водоснабдяване на с. Майско, община Елена, област Велико Търново“ - общински обект от първостепенно значение.

Село Майско се водоснабдява от съществуващи каптажи отстоящи на около 18 km от населеното място. Довеждащият водопровод минава през пресечена местност. Водопроводът е изграден от стоманени тръби DN 89 mm с дълбочина на полагане от 0,80 до 1,20 m. По трасето има изградени съоръжения - въздушници и изпускатели.

Основният проблем е дебитът на съществуващите каптажи. През лятото техния дебит намалява до около 0,5 - 1l/s, което е недостатъчно за задоволяване нуждите на населеното място.

Решението, което е намерено за допълнително водоснабдяване на с. Майско е от водоизточник в близост до с. Треновци. Предвижда се изграждането на събирателна шахта при съществуващия каптаж, като тръбата на съществуващата чешма ще се зауст директно в новопроектираната шахта. След събирателната шахта се предвижда изграждане на гравитачен довеждащ водопровод PEHD DN 63 mm, PN10, SDR17 с дължина L = 171,30 m до новопроектирана водоснабдителна помпена станция.

Помпената станция представлява стоманобетоново полувкопано съоръжение с размери в план L = 3,00 m B = 2,60 m и височина H = 2,15 m. Предвижда се доставка и монтаж на полиетиленов резервоар с вместимост V = 8 m3. От него ще се изгради смукател с диаметър DN 75 mm, PEHD, PN10. Предвижда се монтаж на помпена група – 1раб. + 1рез. всяка със следните характеристики – Q = 1 l/s, H = 110 m, като работата им ще се редува. Към помпената група ще е свързан и разширителен съд с вместимост V = 100 l. Предвижда се изграждането на чакащо отклонение DN 50 mm, PN16 за водоснабдяване на мах.Треновци, което ще се затапи. Помпената станция ще бъде полувкопана, напълно автоматизирана и не се предвижда в нея да има постоянен персонал. В площадката на ПС се предвижда изграждането на 2бр. водомерни шахти - 1бр. на довеждащия водопровод към черпателния резервоар като водомера се предвижда да бъде DN40(1 ½”) и 1бр. на отклонението за с. Треновци - DN32 (1 ¼”). Предвижда се водомера DN40 да е с импулсен изход за подаване на сигнал към дозаторна помпа с цел точно и оптимално дозиране на реагента - NaOCl. След ПС се предвижда изграждането на тласкател PEHD, DN 63 mm, PN16 и PN10. Тласкателят се предвижда да пълни новопроектиран буферен резервоар от полиетилен с вместимост V = 26m3. След буферния резервоар ще се изгради хранителен водопровод с дължина L = 626,60 m до връзка със съществуващия довеждащ водопровод за с. Майско. Предвидено е отклонение за съществуващ напорен резервоар, захранващ с. Вълчовци DN 40 mm, PEHD, PN10 с дължина L = 8,20 m.

След обследване на съществуващия довеждащ водопровод за с. Майско се констатира, че в участъка на включване на новопроектирания PEHD, DN 63 mm в него, напорът е приблизително 0,5 Bar. За регулиране дебита и напора, идващи от новопроектирания буферен резервоар ще се използва спирателен кран, който ще контролира тези два

параметъра. По този начин ще се изравни притокът от буферния резервоар и притокът от съществуващите каптажи.

За измерване на подаваното водно количество се предвижда монтаж на водомер на тласкателя веднага след помпата в помпената шахта.

Обектът е сложен с много предварителни дейности, технически и устройствени процедури, които са почти финализирани. Предвижда се в настоящата година да се възложи и стартира изпълнението на строителните работи.

3. Поради лошото експлоатационно състояние на вътрешната водопроводна мрежа на цялото село Мийковци, непрекъснатите аварии, които оставят живущите и гостите без питейна вода за дни, лошо качество на доставяната вода след честите аварии - негодна за пиене, община Елена ще реконструира вътрешно-разпределителната мрежа с обща дължина 3.5 km (селото е разпръснато), включително съпътстващи съоръжения, изграждане на СВО за всички застроени и незастроени имоти - приблизително 65 бр., разваляне и възстановяване на уличните и тротоарни настилки, и бордюри в рамките на траншейния изкоп.

Обектът е включен за финансиране като приоритетен обект на община Елена под № 312 в Приложение № 3 към чл. 107, ал. 13 от Закона за държавния бюджет на Република България (ЗДРБ) за 2024 г. - Реконструкция на водопроводна мрежа с. Мийковци с обща стойност 2 400 000 лв. без ДДС, 2 880 000 лв. с ДДС и прогнозен срок за изпълнение до края на 2025 г.

4. Също като приоритетен обект за община Елена под № 314 в Приложение № 3 към чл. 107, ал. 13 от ЗДРБ за 2024 г. е включен основен ремонт на ул. "Иван Момчилов" в гр. Елена, с подземна инфраструктура. Предвижда се реконструкция на ул. „Иван Момчилов“ в гр. Елена в обхват -реконструкция на водопровод по водопроводни клонове с обща дължина L=1144,00 m с прилежащи СВО и съоръжения, реконструкция на пътната и тротоарна настилки на улицата с обща дължина L=1089 m, асфалтови дейности при всички кръстовища (тип заустване), които тангират с основната ул. „Ив. Момчилов“, цялостна подмяна на бордюрите и тротоарите в обхвата на инвестиционното намерение.

Обща стойност 1 702 465,83 лв. без ДДС, 2 042 959 лв. с ДДС, с очаквана продължителност до края на 2025 г.

5. Във връзка с ремонт на Път II-53 Поликраище - Елена - Сливен от км 34+400 до км 46+290, община Елена предвижда реконструкция на водопроводната мрежа на улица „Разпоповци“ - гр. Елена.

Съществуващото водоснабдяване, на територията в обхвата на проекта, е гравитачно.

Съществуващата водопроводна мрежа е строена през 50-те и 60-те години на миналия век. В лошо експлоатационно състояние, изключително амортизирана, изградена предимно от етернитови и стоманени тръби с диаметри DN80 и DN60 mm, които често аварират и същевременно не отговарят на минималните изисквания за улични водопроводи, спрямо Наредба № 2/22.03.2005 г. за проектиране на водоснабдителни системи.

Част от водопроводите минават под тротоари и през частни имоти.

Липсват пожарни хидранти, както и спирателни кранове, по главните клонове и по част от второстепенните клонове, като по този начин населеното място не е обезпечено с пожарогасене съгласно нормативните изисквания.

Изградените сградни водопроводни отклонения са от стоманени/ поцинковани тръби без изградени тротоарен спирателен кран както и на определени места диаметрите са недостатъчни. Част от СВО минават и през съседни частни имоти. Водоснабдителната мрежа е разклонена.

За оптимално използване на водните ресурси и пълното задоволяване на потребностите от питейна вода на населението, е необходимо водопроводната мрежа да се превърне в добре експлоатирана, наблюдавана и контролирана зона. Загубите на вода да намалеят до минимум и същата ще се подава с изискваното качество и напор.

Предвижда се да се извърши ремонт и рехабилитация на цялата вътрешна водопроводна мрежа, като компрометираните етернитови и стоманени тръби се подменят с полиетиленови, райониране на разпределителната мрежа в селото - монтиране на необходимия брой спирателни кранове по възлови кръстовища, монтиране на достатъчен брой пожарни хидранти, предвиждане на изискваното от нормите противопожарно водоснабдяване, подмяна на СВО до водомерните шахти, като се предвиди тротоарен спирателен кран на същите.

В обхвата на проекта попадат 3 201.70 m водопроводна мрежа.

Подадено е заявление за финансиране на приоритетен обект към Приложение № 3 към чл. 107, ал. 13 от ЗДРБ за 2024 г. на обща стойност 1 949 000.00 лв. без ДДС, 2 338 800.00 лв. с ДДС, като обектът следва да бъде изпълнен в най-кратки срокове.

6. Изготвя се инвестиционен проект за „Изграждане на довеждащ водопровод и реконструкция на водопроводна мрежа за гр. Елена, т. нар. Група „Усои“, включваща водоснабдяването за ул. „Усои“, ул. „Новачкини“ и ул. „Пърчевци“, с обща приблизителна дължина на довеждащ водопровод до улиците L = 3,70 км, обща приблизителна дължина на водопроводната мрежа за улиците L = 5,70 км, водоснабдителна помпена станция - 1 бр., напорен резервоар с приблизителен обем V = 100 куб. м. и изграждане на СВО за всички прилежащи имоти.

7. Възложени са прединвестиционни проучвания за водоснабдителната система на с. Балуци, в обхват:

а) Анализ на съществуващата водоснабдителна система;

б) Отразяване (изчертаване) на съществуващата водоснабдителна система;

в) Проучване и анализ на разполагаеми водни количества за обезпечаване на населеното място;

г) Анализ - брой живущи, абонати, временно пребиваващи и др. ползватели;

д) Решение за зониране на мрежата;

е) Проучване и анализ на външните водопроводни връзки;

ж) Включване на варианти за захранване на вода с питейни количества;

з) Представяне на технико - икономически сравнителен анализ по окрупнени показатели;

и) Представяне на остойностени варианти за бъдещ етап на СМР;

й) Представяне на данни за налични резервоари и/или необходимост от изграждане на нови;

к) Графична част в подходящ мащаб за фазата на ПИП.

8. За водопроводната мрежа на ул. "Чукани" в гр. Елена се извършва актуализация на техническия проект, с цел получаване на информация за актуалната стойност на инвестиционното намерение.

9. Предстои възлагане на проектиране за реконструкция на Бадевски довеждащ водопровод.

Изводи

Видно е, че най-често срещаната причина за недоброто състояние/потенциал на водните тела са натоварванията от точкови източници, следвана от дифузни източници, управление на речното легло, други значими натоварвания, регулиране на оттока, а най - рядко срещаната причина е водовземането. Понятието „други значими натоварвания" включва натоварванията от ерозия на водосбора, замърсяване от стари рудници, засушаване и недостиг на вода и неизвестен товар. Причина за състояние/потенциал по-лошо от добро на някои водни тела са повече от едно натоварвания.

Постигането на целите за опазване на околната среда по отношение на водните тела трябва да се осъществи чрез:

а) предотвратяване влошаването на състоянието на всички повърхностни водни тела;

б) опазване, подобряване и възстановяване на всички повърхностни водни тела за постигане добро състояние на водите;

в) опазване и подобряване качеството на водите във всички изкуствени и силно модифицирани водни тела и постигане на добър екологичен потенциал и добро химично състояние на повърхностните води;

г) предотвратяване, прогресивно намаляване и прекратяване наведнъж или на етапи на замърсяването от емисии, зауствания и изпускания на приоритетни и приоритетно опасни вещества.

Мерките, за които е оценено, че е необходимо по-дълго време за изпълнение и следователно по-дълго време постигане очакван ефект върху състоянието на водните тела са следните:

Препоръки:

- Да се предприемат мерки за намаляване на замърсяването на повърхностните и подземните води, там където все още не е постигнато задоволително качество на водите;
- Да се изгради ПСОВ на гр. Елена и ЛПСОВ в по – големите населени места в общината. Всички отпадъчни води да бъдат предварително пречистени в локални

пречиствателни съоръжения до степен, позволяваща безопасното им заустване в канализацията;

- Да се осигури контрол по опазване на качеството на подземните води, предназначени за питейно-битово водоснабдяване;
- Да не се допуска лошо стопанисване на хидротехническите и хидромелиоративни съоръжения;
- В много от населените места на общината трябва да се извърши реконструкция и доизграждане на канализационни мрежи с прилагане на съвременни средства за третиране на отпадъчните води с цел подобряване на качеството на повърхностните и подземните води;
- Оптимизиране на водоснабдителната мрежа;
- Да се повиши информираността на населението за превантивните мерки при риск от наводнения;
- Да се проучи възможността за ползване на дъждовната вода като ресурс.

3.Почви и нарушени терени

Почвените ресурси на България, притежаващи като цяло висок потенциал от продуктивни, регулаторни и буферни функции, са подложени на естествена и антропогенна деградация, което влияе неблагоприятно на функционирането на естествени и изкуствени екосистеми.

Почвата и земеделските земи са основен природен ресурс, върху който се развива цялата жизнена и стопанска дейност на човека, което налага опазването му от вредни въздействия и унищожаване, както и неговото устойчиво ползване. Съхраняването на екологичните и производствени функции на почвата е в тясна връзка с качеството на произвежданата селскостопанска продукция и рефлектира върху здравето на хората.

Почвата като среда за обитаване се характеризира със своята статичност и по тази причина поглъща лесно всякакви вредни вещества, попаднали в околната среда, както от природни, така и от антропогенни процеси и явления. Обикновено, периодът на разпад на тези вещества е значително по-дълъг, когато те се намират в почвата, отколкото във въздуха или във водата.

Замърсяването на почвата е процес на натрупване на вредни вещества от естествен и/или антропогенен източник, чието поведение и концентрации причиняват увреждане на почвените функции, независимо дали се превишават действащите в страната норми и до замърсяване на повърхностни и подземни води. Наличието на

замърсители, надхвърлящи определени нива, може да доведе до негативни последици в цялата хранителна верига, всички видове екосистеми и други природни ресурси.

Основните заплахи за нарушаване на функциите на почвите са дефинирани в Закона за почвите: химическото замърсяване с тежки метали, металоиди и устойчиви органични замърсители, различни форми на деградационни процеси като ерозия, вкисляване, засоляване, уплътняване, запечатване. Като най-сериозна заплаха за деградацията на почвите в България се определя ерозията, което произтича от природните дадености, начинът на земеползване, обработката на почвата, несъобразена с нейните специфични характеристики, технологията да отглеждане на земеделските култури, прилагане на необосновани сеитбообръщения. Около 85 % от почвите в страната са засегнати от процеси на ерозия, а около 30 % от тях са подложени на ветрова ерозия.

Структурата на почвената покривка се отличава с преобладаване на сиви горски почви, плитки сиви горски почви, подсолени черноземи и тъмносиви горски почви, алувиално-ливадни, светлосиви горски почви и др.

Според последните резултати от анализи, почвите на територията на общината са в добро екологично състояние по отношение на запасеност с биогенни елементи (органично вещество), оценена чрез измерени концентрации на общ азот, органичен въглерод и общ фосфор, а съотношението C/N показва благоприятни условия за разграждане (минерализиране) на органичното вещество.

Степента на замърсяване на почвите се определя чрез норми за допустимо съдържание на вредни вещества в почвите, съгласно Наредба №3 от 1 август 2008 г. за нормите за допустимо съдържание на вредни вещества в почвата и съгласно нея, като вредни вещества в почвите, се определят тежките метали и металоиди, устойчивите органични замърсители (УОЗ: полициклични ароматни въглеводороди (PAH); полихлорирани бифенили (PCB); органохлорни пестициди (OCP) и нефтопродукти.

Замърсяване на почвата с тежки метали и металоиди

За оценка замърсяването на почвите на територията на страната е изградена национална система за почвен мониторинг, категоризирана по нива. По почвен мониторниг I-во ниво - широкомащабен мониторинг, съгласно Националната мониторинговата програма на МОСВ, на територията на РИОСВ – В. Търново са обособени 23 бр. постоянни пункта за почвен мониторинг.

Не са отчетени замърсявания на почвите тежки метали и металоиди и устойчиви органични замърсители, което се дължи основно на въведените изисквания в българското земеделие през последните години при употреба на продукти за растителна защита и торове.

Рекултивация на нарушени терени

Рекултивацията е комплексен процес по възстановяване на естествения вид на нарушени от антропогенно въздействие терени. На рекултивация подлежат всички нарушени земи, а също така и прилежащите им земни участъци, които са напълно или частично загубили продуктивността си и връщането им в стопанския оборот в съответствие с екологичните условия и ландшафта в района и осигуряване възможността за по-нататъшно правилно използване на територията по предназначение. Рекултивацията на нарушени терени се извършва на два етапа – техническа и биологична. Дейностите при етапа на техническата рекултивация целят формирането на релефа за бъдещото му ползване, а биологичната рекултивация включва възстановяване на продуктивността на нарушените терени, чрез възстановяване на растителната покривка. Тук се включват противоерозионни и други дейности от подготовката на почвата за отглеждане на земеделски култури, засяване на тревни семена, фиданки, цветя, мелиорации на почвата и отделни грижи за растителността до трайното й настаняване на терена.

Рекултивирано и прието на етап техническа рекултивация е депото на община Елена, като етапите на изпълнение са: Изпълнението на техническата рекултивация, прието през 2021 г. и към момента са изпълнени мероприятия по биологичната рекултивация на депото за една година.

Замърсяване на почвите с продукти за растителна защита (ПРЗ) – пестициди.

Високата химизация на българското земеделие през 70-те и 80-те години на миналия век доведе до оставането на стотици тонове залежали и негодни за употреба продукти за растителна защита (ПРЗ - пестициди). Тяхното съхранение в полуразрушени складове и стопански постройки на бившите ТКЗС и АПК създаваше постоянна заплаха от замърсяване на почвата и подземните води, от натравяне на хора и животни.

На територията на община Елена има един склад, съхраняващ ПРЗ. При извършените през отчетната 2022 година планови проверки се констатира, че обекта, намиращ се на територията на общината е в добро състояние. Не са констатирани течове от

покривните конструкции на сградата, разливи от бидони или нарушена цялост на опаковки на прахообразните пестициди в тях. Складът е обезопасе със стабилна ограда, снабдена със знаци за опасност, охранявана чрез СОТ и има изготвен актуален авариен план. Към склада има изискващото се противопожарно оборудване – пожарогасители, одеяла и ИСЗ. За обекта има назначен със заповеди на кмета на общината отговорни лица, които следят за доброто състояние на обекта. В резултат на извършвания контрол върху обекта и даваните от РИОСВ предписания при необходимост, същият се поддържа в добро състояние и се предотвратява опасността от възникване на аварийни ситуации, замърсяване на почвите и другите компоненти на околната среда.

З**амърсяване на почвите с устойчиви органични замърсители (УОЗ)**

В рамките на Мониторинг почви - I-во ниво, през 2022 г. е извършено пробонабиране и анализ на почвите за устойчиви органични замърсители, както следва: 18 полициклични ароматни въглеводороди (PAH), 6 полихлорирани бифенили (PCB), 21 органохлорни пестициди (OCP): от 6 пункта - 6 бр. почвени проби (по 1 проба от пункт) с 45 бр. показатели на изпитване. Анализираните почвени извадки за устойчиви органични замърсители, които се следят в тези пунктове (PAH, PCB и OCP), не показват данни за наличие на търсените аналити (по-малко от границата на количествено определяне на метода) или при отчетени за отделни аналити стойности, то те са много под МДК, определени с Наредба № 3 от 1 август 2008 г. за допустимо съдържание на вредни вещества в почвата.

Ерозия на почвата

Ерозията на почвата е процес на разрушаване на горните слоеве на почвата, съпроводено с нарушаване на целостта им и изменение на техните физико-механични, химични и агротехнически свойства. Този процес е съпроводен с пренасяне на почвени частици или агрегати. Ерозия възниква и протича под въздействието на ветрове, вода, температурни, антропогенни, геоложки въздействия и други въздействия с разнообразен произход.

Обикновено на няколко години веднъж през пролетта силни ветрове и суховеи отнасят тонове плодородна почва, което довежда до загуби на хумус, торове и засети култури. Процесите на ерозия - водоплощна и ветрова се наблюдават чрез специално разработени математически модели за оценка и прогноза.

Почвеното запечатване се оценява на база статистически данни и картиране на земното покритие.

Засоляване и вкисляване на почвите

За много типове почви е характерна висока естествена киселинност. Антропогенно вкислените почви се образуват чрез киселите валежи, около ТЕЦ и химически заводи с радиус на действие на киселите валежи около 50 до 100 км. Почвите деградират поради загуба на калций, магнезий, калий; обогатяване на алуминий; внасяне на вредни серни съединения - основно от дългогодишно минерално торене с хидролитично кисели азотни торове, когато то се извършва без съпътстващо фосфорно и калиево торене. Наблюденията по II ниво са ориентирани към регионални проявления на деградационни процеси - вкисляване (вредна почвена киселинност) и засоляване. От мониторинговата мрежа, на територията на община Елена има обособен полигон за проследяване процеса на вкисляване: – с. Яковци, общ. Елена.

Наблюденията и оценката на резултатите от анализите на провеждания мониторинг II ниво (вкисляване) през годините показват положителни промени в стойностите на вредна киселинност на почвата, изразяващи се в намаляване стойностите на вредната киселинност. Въпреки това, тя остава висока. Като вредна киселинност се счита причинената главно от обменните водородни и алуминиеви катиони, като стойността на pH 4 е границата, под която почвите се определят като много силно кисели. Степента на наситеност с бази през годините също се изменя в положителна посока, като стойностите й, изразени в процентно съдържание, се увеличават.

В пункта с. Яковци, общ. Елена, стойностите на кисселинност се движат в порядъка: pH над 4, а по-високата наситеност с бази - в порядък: 98% - 99%, което определя степента на вредно вкисляване като слаба, а почвите – като силно кисели. Очертава се тенденция на минимално, но постоянно положително изменение на вредната киселинност в пунктовете на територията на РИОСВ – В. Търново, в които тя се проследява. Мониторираните полигони с налична вредна киселинност представляват земеделски обработваеми земи. Отчетените положителните колебания в стойностите на pH и V3% от последния извършен мониторинг показват, че агротехническите мероприятия, които се извършват от земеделските стопани върху тези площи, са добре планирани. Провеждането на ежегоден почвен мониторинг от ИАОС е помощен инструмент за структурите на Министерството на земеделието, които осъществяват политика по информиране, подпомагане и контрол на земеделските производители по поставените изисквания за прилагане на добри земеделски практики от тях.

Според последните резултати от анализи, почвите на територията на Великотърновска област са в добро екологично състояние по отношение на запасеност с биогенни елементи (органично вещество), оценена чрез измерени концентрации на общ азот, органичен въглерод и общ фосфор, а съотношението C/N показва благоприятни условия за разграждане (минерализиране) на органичното вещество.

Степента на замърсяване на почвите се определя чрез норми за допустимо съдържание на вредни вещества в почвите, съгласно Наредба №3 от 1 август 2008 г. за нормите за допустимо съдържание на вредни вещества в почвата и съгласно нея, като вредни вещества в почвите, се определят тежките метали и металоиди, устойчивите органични замърсители (УОЗ: полициклични ароматни въглеводороди (PAH); полихлорирани бифенили (PCB); органохлорни пестициди (OCP) и нефтопродукти.

Не са констатирани замърсявания на почвата в контролирания от РИОСВ – Велико Търново регион през 2022 г. Не са отчетени замърсявания на почвите тежки метали и металоиди и устойчиви органични замърсители, което се дължи основно на въведените изисквания в българското земеделие през последните години при употреба на продукти за растителна защита и торове.

През последните години се налага тенденция за устойчиво ползване, предотвратяване и ограничаване на увреждането на почвите, както и трайно запазване на функциите им.

Съгласно заповедта на министъра на земеделието, с която се утвърждават **Добрите земеделски практики,** се поставят изисквания при използване на органични торове, те да бъдат минерализирани (угнили) и внасяни вътрепочвено с подходяща специализирана техника. Въпреки, че решаването на тази проблематика е извън приложното поле на екологичното законодателство, при извършване на проверки от РИОСВ се констатира редовно неспазване на добрите земеделски практики, като най-честите нарушения се изразяват в незаораване на органичните торове и оставяне на торовите маси за временно съхранение директно върху почвената покривка, което е в противоречие със забраните, регламентирани в Програма от мерки за ограничаване и предотвратяване на замърсяването с нитрати от земеделски източници в уязвимите зони, утвърдена със Заповед №РД-237/17.03.2020 г. на министъра на околната среда и водите и Заповед №РД-09-222/27.02.2020 г. на министъра на земеделието, храните и горите (сега МЗм), както и неспазване на Правила за добра земеделска практика за опазване на водите от замърсяване с нитрати от земеделски източници, утвърдени със

Заповед №РД-09-565/16.07.2020 г. на Министъра на земеделието, храните и горите (сега МЗм).

Контролът върху земеделските стопани, спазването на изискванията при внасяне на торове и подобрители в почвата, освен в цитираните заповеди, са регламентирани в законодателството на Министерството на земеделието и правомощията по прилагането му са вменени на регионалните му структури.

При правилно прилагане на добри земеделски практики от земеделските производители в региона (провеждане на балансирано, неедностранно и непрекомерно торене, спазване на технологичните изисквания при употребата на пестициди, както и пестеливото им използване в земеделието, и отказът от практиката за палене на стърнищата след прибиране на реколтата) ще се постигат целите за съхраняване на почвеното плодородие, за опазване на почвата и земеделските земи от увреждане, замърсяване и други деградационни процеси.

Промяната на предназначението на земеделски земи за неземеделски нужди се разрешава в зависимост от продуктивните качества на земята и целите на промяната от комисии към областните дирекции „Земеделие“, в състава на които, като постоянен член е включен и представител на РИОСВ, който следи за недопускане на необосновано изземване на плодородни земи за строителство и други неземеделски нужди.

С процедурите по ОВОС и ЕО се осъществява превантивната дейност по опазване на почвите от замърсяване, както на действащи обекти, така и на инвестиционните проекти.

ИЗВОДИ

Според последните резултати от анализи, почвите на територията на община Елена са в добро екологично състояние по отношение на запасеност с биогенни елементи.

За намаляване на вредното влияние на водещите фактори, се препоръчват следните конкретни дейности:

- Екраниране на пътните платна с растителност, както за пътищата от републиканската мрежа, така и за пътните артерии в населените места, където това е възможно.
- Модернизирането на транспортната инфраструктура и пътните настилки, вкл. чрез покриване с битумна паста или друга подходяща настилка.
- Използване на химически заместители при третирането против обледяване.

- Осигуряване на условия за повишен контрол и спазване на ограниченията в населените места по отношение на трафика от леки автомобили и особено на тежкотоварни.
- Повишаване на контрол върху превозващи пръст и строителни отпадъци товарни автомобили.
- Контрол и по-високи санкции при нарушения като горене на гуми, изхвърляне на отпадъци на нерегламентирани места, паркиране в зелени площи и пр.
- Благоустрояване на зелените площи, в това число допълнително затревяване и поставяне на бордюри.
- Системен контрол към всички строителни обекти, за недопускане емитиране на прах и замърсяване на инфраструктурата, екраниране на строителните обекти.
- Модернизация на уреди за отопление на твърдо гориво. Новите политики и законовите мерки, предвиждат премахване на традиционните отоплителни уреди в общините, които не отговарят на изискванията за качество на атмосферния въздух. Това ще ускори модернизирането на националната отоплителна система.
- Промяна на масово използваните горива – от дърва към газ или електричество чрез политики и законови мерки, свързани с поетапното извеждане от употреба на уреди, които не отговарят на стандартите за качество на атмосферния въздух.
- Развиване на Инфраструктурата на захранване с природен газ, от което се очаква домакинства да сменят уредите си за твърдо гориво и да преминат на битово отопление с природен газ или високо технологични електроуреди за отопление.

ЗЕМЕДЕЛИЕ – избор на мерки засягащи управлението на животинските торове и използването на азотни торове. Министерството на земеделието, храните и горите извършва пълна оценка на селскостопанския отрасъл, с цел изготвяне на стратегия за селското стопанство. Следните две мерки илюстрират допълнителните политики и законови мерки, които да бъдат въведени за намаляване емисиите в селското стопанство:

- Употреба на торове: - значителния стремеж за гарантиране спазването на Директивата за нитратите и прилагането на добри земеделски практики в употребата на торовете ще доведе до допълнително намаляване на емисиите на амоняк (NH3). Очаква се процентът на емисиите на амоняк от използването на азотни торове (неорганични и органични) да намалява с по 2.5%. Всяка година от 2016 г. до 2026 г. Подобен резултат

се очаква и за емисиите на азотни оксиди (NOx) и на неметанови летливи ограничени съединения (НМЛОС) на местата, където те са налични.

- Управление на животинските торове: Прилагането на най-добрите практики за управление на животинските торове ще ускори намаляването на емисиите на амоняк. Очаква се емисиите от управление на оборския тор на едър рогат добитък да намаляват с по 2% годишно от 2016г. до 2026г. Същото се предвижда и за емисиите на азотни оксиди и неметанови летливи ограничени съединения, на местата където са налични.***ОТПАДЪЦИ*** – Предотвратяване образуването на нерегламентирани сметища.
- Почистване на речните легла и прилежащите им територии от отпадъци.

5. Защитени територии и биоразнообразие

Националната екологична мрежа на България включва защитени територии и защитени зони, като част от Европейската екологична мрежа Натура 2000.

5. 1. Защитени територии

Съгласно нормативната уредба категориите защитени територии са: резерват, национален парк, природна забележителност, поддържан резерват, природен парк и защитена местност.

Съгласно регистъра на РИОСВ за защитените територии за област Велико Търново, в община Елена са регистрирани общо 8 (осем) такива територии с обща площ 802,874ха.

Таблица: Регистър на защитените територии в община Елена

№	Наименование	Категория	Собственост и стопанисване	Територия /хектари/	Попада в териториалния обхват на:	Приет план за управление
1	Бяла крава	Резерват	Изключителна държавна собственост, стопанисване от МОСВ/РИОСВ	93,463	с. Костел, община Елена	НЕ

2	Хайдушки чукар	Поддържан резерват	Изключителна държавна собственост, стопанисване от МОСВ/РИОСВ	31,781	с. Буйновци, община Елена	НЕ
3	Слона	Защитена местност	Публична държавна собственост, стопанисване от ДГС Буйновци	13,66	с. Тодювци, община Елена	НЕ
4	Белокравищница	Защитена местност	Публична държавна собственост, стопанисване от ДГС Елена	226,8	с. Костел, община Елена	НЕ
5	Марков бук	Защитена местност	Публична държавна собственост, стопанисване от ДГС Буйновци	182	с. Буйновци, община Елена	НЕ
6	Букова гора	Защитена местност	Публична държавна собственост, стопанисване от ДГС Елена	251,97	с. Костел, с. Каменари, община Елена	НЕ

7	Водопадът на р. Мийковска	Природна забележителност	Публична държавна, публична общинска собственост, стопанисване от МОСВ/РИОСВ, ДГС Елена, Община Елена	3,2	с. Руховци, община Елена	НЕ
8	Главите	Защитена местност	Публична държавна, публична общинска собственост		с. Дрента с. Тодювци	НЕ

Източник: РИОСВ https://www.riosvt.org/nature/zashtiteni-teritorii/

Резервата „Бяла крава“ код в регистъра 24 - целта на обявяване на територията за резерват е опазването на вековна букова гора, флористично и фаунистично богатство и карстови извори "Бяла крава" - извор с дебит 22 литра в минута, на който са правени опити да бъде каптиран. Разположен е на стръмни терени със северно и североизточно изложение върху тъмнокафява почва, пясъко-чакълеста глинеста, слабо до средно каменлива, образувана върху мергел. В резервата има голямо разнообразие на представителите на растителния и животински ясвят. Буферната зона на резерват “Бяла крава” е с обща площ 226,8 ха горски фонд. Създава се с цел най-добро съхранение на природните дадености и екосистеми в резервата. В буферната зона не се допуска лов и ловностопански мероприятия, строителство и други дейности, влошаващи почвения и хидроложки режим, а за допускащите се мероприятия и дейности трябва да се изготви и стриктно да се прилага устройствен проект. **В резервата се забраняват всякакви дейности, с изключение на**: яхната охрана; посещения с научна цел; преминаването на хора по маркирани пътеки, включително

с образователна цел; събиране на семенен материал, диви растения и животни с научна цел или за възстановяването им на други места в количества, начини и време, изключващи нарушения в екосистемите.

Защитена местност „Белокравищница“ код в регистъра 475 - Представлява буферна зона на резервата „Бяла крава“. Тук се намират вековна букова гора и карстовите извори „Бяла крава“, дали името на резервата. **Режим на дейности: Забранява се**: строителството на сгради и пътища от републиканската пътна мрежа; разкриване на кариери, промяна на водния режим и на естествения облик на местността; използване но химически средства за растителна защита; лагеруване и палене на огън извън определените места; ловуване; залесяването с неприсъщи за района дървесни видове. **Разрешава се**: извеждане на сечи, предвидени в горите със специално предназначение; провеждане на ловностопански мероприятия; паша на домашни животни /без кози/ в определените с лесоустройствения проект пасищни площи и в поземления фонд; косене на сено.

Поддържан резерват „Хайдушки чукар“ код в регистъра 30 - поддържаните резервати са екосистеми, включващи редки и/или застрашени диви растителни или животински видове и местообитанията им. „Хайдушки чукар“ се създава с цел запазване девствения характер на вековна букова гора. Той е типичен горски резерват. Основното насаждение е бук, примесен с явор, шестил, брекиня и др. с възраст 110 – 170 г. и височина 21 – 24 м. Състоянието на горите в резервата е добро. Възобновяването им се извършва по естествен път. Буферната зона е с обща площ 98,3 горски фонд. Създава се с цел осигуряване на най-дълготрайно съхранение на природните дадености и екосистемите, защитени в границите на резервата. Налага се и от обстоятелството, че в близост до територията под закрила се намира ловния участък “Буковец”, а по южната й периферия преминава туристическата пътека “По стъпките на четата на Х. Димитър”, което създава реални предпоставки за нарушаване на строгия режим на охрана. В буферната зона на резервата се допускат санитарни отгледни и главни сечи, съгласно правилника за приложение на Закона за горите – за гори със специално предназначение и преминаване на туристи по туристическите пътеки. **До утвърждаване на план за управление в поддържания резерват се разрешава извършване на следните дейности**: Извеждане на санитарни сечи при съхнене на повече от 5% от дървостоя; изваждане на паднала маса в резултат на природни бедствия; използване на биологични средства за растителна защита.

Защитена местност „Марков бук“ код в регистъра 473- обявена като буферна зона на ПР „Хайдушки чукар“. **Режим на дейности: <u>Забранява се:</u>** строителството на сгради и пътища от републиканската пътна мрежа; разкриване на кариери, промяна на водния режим и на естествения облик на местността; използване на химически средства за растителна защита; лагеруване и палене на огън извън определените места; ловуване; залесяването с неприсъщи за района дървесни видове. **<u>Разрешава се</u>**: извеждане на сечи, предвидени в горите със специално предназначение; провеждане на ловностопански мероприятия; паша на домашни животни /без кози/ в определените с лесоустройствения проект пасищни площи и в поземления фонд; косене на сено.

Защитена местност „Слона“ код в регистъра 95– Целта на ЗМ е опазване на вековна дъбова гора. Вековният дъб “Слона”е най-старото дърво в област Велико Търново, на второ място в страната след Гранитския дъб и на една възраст с Байкушевата мура – 1300 г. Дървото е летен дъб с височина 23 м и обиколка 7,5 м. При оглед през 1995 г. е установено, че е започнало съхнене на вековния дъб “Слона” поради голямата възраст. Не се наблюдават причини от друг характер – заболяване, вредители или механични повреди. Защитената местност е обозначена и маркирана. **<u>Забранени дейности</u>:** разкриване на кариери, промяна на водния режим и естествения облик на местността; строителство на сгради и пътища, чупене, драскане и повреждане по какъвто и да е начин на скалните и пещерни образувания залесяване с неприсъщи за района дървесни и храстови видове, бране на диви цветя, събиране на билки, кастрене, чупене на клони и увреждане на вековните дървета; извеждане на сечи, освен санитарни и отгледни; паша на домашни животни; разрушаване на гнезда, леговища, събиране на яйца на птици и техните малки, събиране и изнасяне на прилепно гуано; ловуване. **<u>Разрешава се:</u>** провеждане на експедиции за проучване на пещерите с разрешение на стопанина и след съгласуване с РИОСВ.

Защитена местност „Букова гора“ код в регистъра 505 – защитената местност обхваща землищата на населени места от две общини: Елена и Сливен (с. Божевци). Представлява буферна зона на поддържан резерват „Сини бряг“. Резерватът и защитената местност представляват стара букова гора и е подходящо местообитание на много видове като благороден елен, сърна, вълк, мишелов, кълвачи и много други. **Режим на дейности: <u>Забранява се:</u>** строителството на сгради и пътища от републиканската пътна мрежа; разкриване на кариери, промяна на водния режим и на естествения облик на местността; използване на химически средства за растителна защита; лагеруване и палене на огън извън определените места; ловуване; залесяване

с неприсъщи за района дървесни видове. **Разрешава се:** извеждане на сечи, предвидени в горите със специално предназначение; провеждане на ловностопански мероприятия; паша на домашни животни /без кози/ в определените с лесоустройствения проект пасищни площи; косене на сено и селскостопанска дейност традиционно провеждана в района.

Природна забележителност „Водопадът на р. Мийковска“ (Христовски водопад) – **код в регистъра 121** - Заедно с водопада се защитава и прилежащата му околна територия с площ 3 ха. Надморската височина, на която се намира е водопадът е 400 м. **Режим на дейности: Забранява се**: сечението, кастренето на дърветата, както и късането и изкореняването на всякакви растения; пашата на добитък през всяко време; преследването на дивите животни,птиците и техните малки и развалянето на гнездата и леговищата им; да се разкриват кариери за камъни, пясък и пръст, с което се провежда и изменя естествения облик на местността и включително водните течения; чупенето, драскането и повреждането по какъвто и да е начин, сталактити, сталагмити и други скални образувания в пещерите; воденето на интензивни и голи главни сечи. **Разрешава се:** воденето на санитарна сеч и изваждане престарелите дървета с влошени декоративни качества.

Извън обхвата на НЕМ значителни територии от община Елена попадат в санитарно-охранителни зони на водоизточници. Около 229 500 дка са площите на санитарно-охранителните зони на водоизточниците, в т.ч. около 223 120 дка в западния район на общината, заети от санитарно-охранителната зона на язовир „Йовковци”. Тя обхваща водосбора на р.Веселина и притоците й в землищата на селата Яковци, Шилковци, Средни колиби, Тодювци и Дрента. Тя включва около 1/3 от територията на община Елена. Поради особения й статут (вододайна зона на открит водоизточник) в нея е установен специален режим на ползване с множество забрани и ограничения, които често влизат в конфликт с инвеститорските намерения на местните предпиемачи.

5.2 Защитени зони по НАТУРА 2000

В общината попадат изцяло или частично 3 защитени зони по НАТУРА 2000.

Код на защитена зона	Име на защитена зона	Тип на защитена зона

BG0000280	Златаришка река	Защитена зона по директивата за местообитанията
BG0002029	Котленска планина	Защитена зона по директивата за птиците
BG0000211	Твърдишка планина	Защитена зона по директивата за местообитанията

Управляват се с цел запазване на техните естествени особености и се обявяват с прилежаща територия, необходима за опазването им. Местата, попадащи в екологичната мрежа се определят в съответствие с две основни за опазване на околната среда Директиви на Европейския съюз - Директива 92/43/ЕЕС за запазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна (наричана накратко Директива за хабитатите) и Директива 79/409/ЕЕС за съхранение на дивите птици (наричана накратко Директива за птиците). НАТУРА 2000 е подчинена на принципа, че човек и природа работят най-добре в партньорство помежду си. В българското законодателство двете Директиви са въведени и интегрирани в Закона за биологичното разнообразие (ЗБР, 2002 год.).

Защитените зони, които попадат изцяло или частично на територията на община Елена по данни от Информационната система за защитени зони от екологична мрежа Натура 2000 (http://natura2000.moew.government.bg/Home/Natura2000ProtectedSites) по смисъла на Закона за биологичното разнообразие/ЗБР/са:

Защитена зона „Златаришка река“ – код BG000280 – Това е защитена зона за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна, приета с Решение №122/02.03.2007г. на Министерски съвет. Обхваща територии от трите общини: Елена , Златарица и Лясковец. Общата площ и територията на защитената територия е 67,64ха. Предмет на опазване са 7 вида безгръбначни, 4 вида риби, 7 вида земноводни и влечуги, и 4 вида бозайници.



Специфична информация получена в резултат на проект: "Картиране и определяне на природозащитното състояние на природни местообитания и видове - фаза I"

Безгръбначни

Алпийска розалия (R. alpina), Бисерна мида (U. crassus), Брумбар рогач (L. cervus), Буков сечко (M. funereus), Ивичест теодоксус (T. transversalis), Обикновен сечко (C. cerdo),

Риби

Балкански щипок (S. aurata),Горчивка (Rh. sericeus),Обикновен щипок (C. taenia), Черна мряна (B. meridionalis)

Земноводни и влечуги

Голям гребенест тритон (T. karelinii), Жълтокоремна бумка (B. variegata), Об. блатна костенурка (E. orbicularis), Смок (E. sauromates), Червенокоремна бумка (B. bombina), Шипобедрена костенурка (T. graeca), Шипоопашата костенурка (T. hermanni),

Бозайници

Видра (L. lutra), Вълк (C. lupus), Добруджански хомяк (M. newtoni), Пъстър пор (V. peregusna)

Защитена зона „Котленска планина“ – код BG0002029 - Защитена зона по Директива 79/409/ЕЕС за опазване на дивите птици, приета с Решение

№122/02.03.2007г. на Министерски съвет. Има обща площ от 99 263,72ха. И обхваща общини от 5 области: Елена, Сунгурларе, Сливен и Котел, Върбица, Омуртаг и Антоново.



На територията на защитената зона са установени 182 вида птици, от които 69 вида са включени в Червената книга на България.

Защитената зона е място от световно значение за гнездането на ливадния дърдавец.



Срещат се черен щъркел,



осояд,



орел змияр,



малък креслив орел,



скален орел,



малък орел,



сокол скитник,



лещарка,



полубеловрата мухоловка и среден пъстър кълвач. През защитената зона преминава най-западната част на черноморския прелетен път Виа Понтика. По време на есенен прелет преминават над 300 грабливи птици – осояд, обикновен мишелов, вечерна ветрушка и блатари. По време на миграция се среща и сив жерав. През есенно-зимния период язовир „Тича“ поддържа значителни численост на водолюбиви птици – червеногуш гмуркач, голям корморан, зеленоглава патица и други.

Защитена зона „Твърдишка планина“ – код BG0000211 - защитена зона за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна, приета с Решение №661/16.10.2007г. на Министерски съвет. Обхваща територии от общините Елена, Сливен, Твърдица и Котел и има обща площ 38 649,28ха. Предмет на опазване са 11вида безгръбначни, 6 вида риби, 6 вида земноводни и влечуги, 5 вида бозайници и 11 вида прилепи.

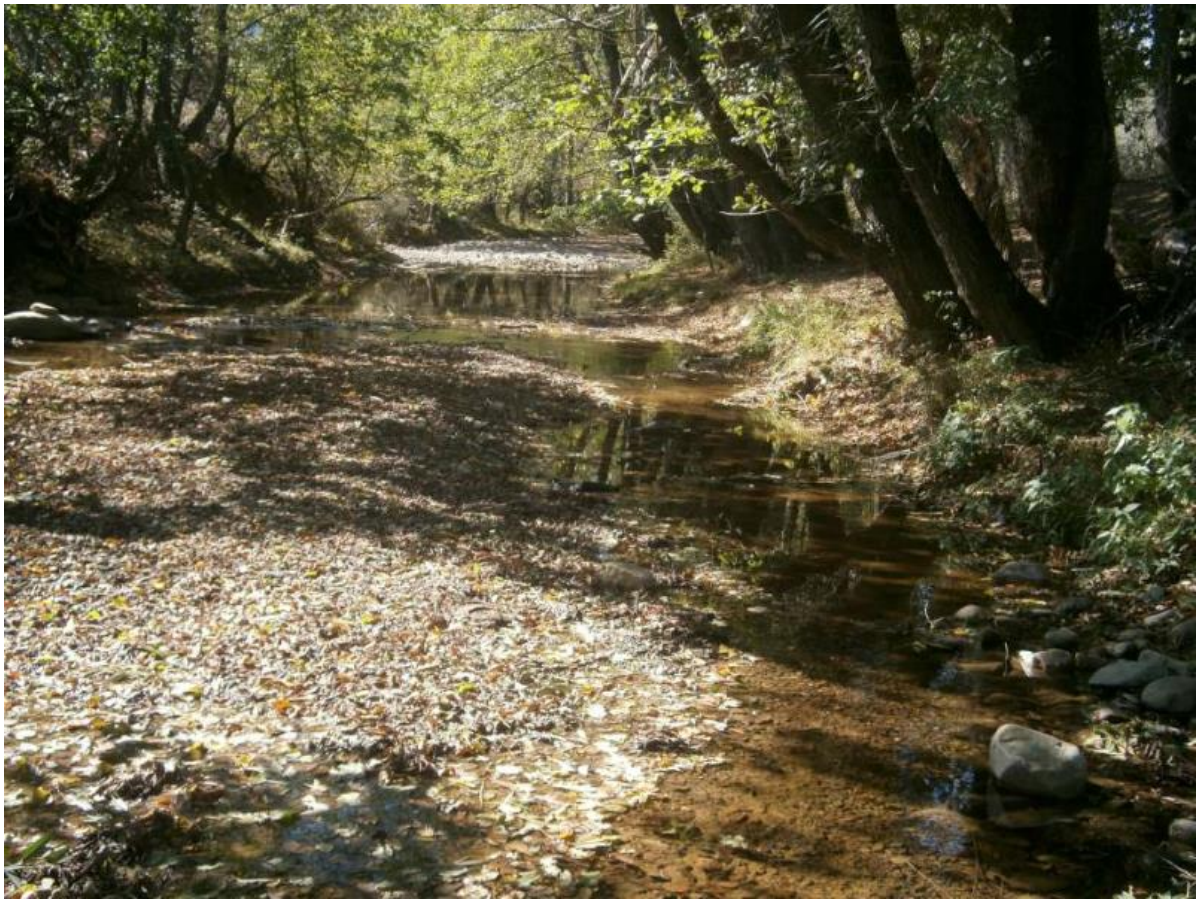

Целите на опазване на защитената зона са:

1. Запазване площта на природните местообитания и местообитанията на видовете и техните популации, предмет на опазване в рамките на защитената зона.

2. Опазване на естественото състояние на природните местообитания и местообитанията на видове, предмет на опазване в рамките на защитената зона, включително и на естествения за тези местообитания видов състав, характерни видове и условия на средата.

3. Възстановяване при необходимост на на площта и естественото състояние на приоритетни природни местообитания и местообитания на видове, както и на популации на видовете, предмет на опазване в рамките на защитената зона.

Доклад за определяне, управление и мониторинг на гори с висока консервационна стойност 2020г. За територията на зоната има определени 10 типа горски местообитания.

Най-общо казано в тези защитени зони са забранени стопанските дейности, в т.ч. и селскостопански такива, развлекателни и спортни дейности като провеждане на състезания с моторни превозни средства извън съществуващите пътища в неурбанизирани територии, в т.ч. движение на мотоциклети, ATV, UTV и бъгита,

забранява се и изграждане на пътища от втори и по-висок клас, без обезпечаване изграждането на съответна зелена инфраструктура за преминаване на мечки и други животни и др. Мрежата „НАТУРА 2000" е най-амбициозната инициатива за опазване на богатото природно наследство на Европа чрез прилагане на Директива 79/409 на Съвета на Европейската икономическа общност (ЕИО) от 02.04.1979 г. за опазване на дивите птици и Директива 92/43 на ЕИО от 21.05.1992 г. за запазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна. Целта на мрежата е опазване и управление на уязвими видове и местообитания в тяхната естествена област на разпространение. В българското законодателство двете Директиви са въведени и интегрирани в Закона за биологичното разнообразие (ЗБР, 2002 год.).

5.3 Горски фонд

Преобладаващият планински релеф на територията определя и значителния горски фонд, с който разполага община Елена. Както е видно от баланса на територията на горския фонд от 38 300,3 ха обхваща повече от половината общинска площ (57,05%). Стопанисва се от две Държавни горски стопанства – ДГС „Елена" и ДГС „Буйновци" (към Северноцентрално държавно предприятие ДП Габрово).

ТП Държавно горско стопанство Елена заема северните склонове на източния дял на Средна Стара планина – Елено-Твърдишкия дял и предпланинските склонове северно от него. Горските комплекси са разположени върху сравнително голяма територия, която в посока изток – запад е 40 км и север – юг – 36 км. Надморската височина варира от 80 м до 1450 м. Разнообразието на релефа определя богатия видов състав от високостъблени и издънкови широколистни гори и иглолистни култури, създадени за овладяване на ерозията. В района на стопанството са разпространени естествено растящи дървесни видове като: бук, габър, благун, зимен дъб, цер, келяв габър, липа и др. Освен тях се срещата и череша, бряст, явор, шестил, ясен, брекиня, трепетлика и др. В резултат на залесителната дейност в стопанството са създадени и се развиват успешно култури и от иглолистни дървесни видове, като бял бор, чер бор, смърч, ела и др. По изкуствен път на територията на стопанството са внесени и се развиват добре видове нетипични за района като веймутов бор, дугласка и червен дъб, които допринасят за видовото разнообразие в района.

Таблица 3: Собственост на горските територии в ДГС „Елена"

Вид собственост	Площ в ха	%
Държавна	14 660.9	61.9
Общинска	4 121.9	17.4
Физически лица	4 755.5	20.0
Юридически лица	157.7	0.7
Религиозни общности	4.5	0,02
общо	**23 701**	**100,0**

Източник: ТП ДГС Елена (писмо Изх. № РД 07109 / 12.04.2021 г.)

Видно от таблицата е, че по-голямата част от масивите на горското стопанство са държавна собственост, като общинските и частните горски масиви са почти равно разпределени. Важно е да се отбележи, че частните гори, които очевидно са собственост на физически лица не са малко и за природосъобразното им стопанисване е важен контрола, който се провежда. Както е видно горите собственост на юридически лица са под 1%.

Таблица 4: Разпределение по начин на трайно ползване на територията на ДГС „Елена“

Вид на земите	Площ /ха/	%
Залесена площ	23 037	97,2
Незалесена дървопроизводителна площ	210,4	0,89
Недървопроизводителна площ	453,4	1,91
общо:	23 701	100,0

Източник: ТП ДГС Елена (писмо Изх. № РД 07109 / 12.04.2021 г.)

Залесената площ на територията на горското стопанство е много голяма 97,2% от общата площ, като горите са 11 % от тази залесената площ. Голата незалесена площ е помалка от 3%

Таблица 5: Разпределение по вид на ползваната дървесина в обхвата на ДГС „Елена“

Вид ползвана дървесина	**Количество**	**%**
Едра	3152	9,31
Средна	7256	21,42
Дребна	1650	4,87
Дърва за огрев	21152	62,45
Вършина	663	1,96
общо	**33873**	**100,00**

Източник: Източник: ТП ДГС Елена (писмо Изх. № РД 07109 / 12.04.2021 г.)

Фактът, че основната част (62,45%) от дървесината се използва за огрев показа, че населението на общината в голямата си част не само се отоплява на дърва, но може да се предположи и че дървопреработващата промишленост на територията е слабо развита.

Средногодишното ползване от горското стопанство е 38 600 м^3, като предвиденото средногодишно залесяване по лесоустройствения план (ЛУП) е 132 дка.

ТП Държавно горско стопанство Буйновци стопанисва горските масиви в югоизточната част на Великотърновска област, която е част от северните склонове на Елено-Твърдишкия дял от Средна Стара планина. Обхваща землищата на селата Буйновци, Дрента, Илаков рът, Мийковци и Тодювци от територията на община

Елена. Горската растителност е представена от естествени чисти и смесени високостъблени насаждения, съставени предимно от бук, зимен дъб, габър, цер и благун, както и изкуствено създадени насаждения, главно от бял бор, черен бор и акация. Естествените издънкови насаждения са от бук, зимен дъб, габър, цер, благун, келяв габър и др. В района на стопанството се срещат храстовите видове: глог, дрян, обикновена леска, шипка, трънка, бъз, чашкодрян, птиче грозде, смрадлика, аморфа и др.

Таблица 6: Разпределение на горската територия по вид собственост в ДГС „Буйновци“

Вид собственост	%
Държавна	**73,6**
Общинска	**12,7**
Физически лица	13,5
Юридически лица	**0,2**
Религиозни организации	-

Източник: ТП ДГС Буйновци (писмо Изх. № РД 08046 / 29.03.2021 г.)

Разпределението на горската територията в ДГС „Буйновци“ е подобно на същото при ДГС „Елена“. Преобладават държавните гори, като общинските и частните са приблизително по равно разпределени, като частната собственост е предимно на физически лица.

Таблица 7: Разпределение по начин на трайно ползване на територията на ДГС „Буйновци

Начин на трайно ползване	***Разпределение на Държавната горска територия***		***Разпределение на общата площ на горските територии***	
	Площ /ха/	%	**Площ /ха/**	%
Залесена площ	11 948	95,6	16335	96,2
Незалесена дървопроизводителна площ	2	0,02	51,1	0,3
Недървопроизводителна площ (незалесена)	548	4,4	590,6	3,5
Всичко:	**12 498**	**100**	**16976,7**	**100,0**

Източник: по данни на ДГС „Буйновци“ и писмо Изх. № РД 08046 / 29.03.2021г.

Богатството на залесена площ е видно, тъй като тя заема много голям процент 96,2 на сто от общата стопанисвана площ на територията на ДГС „Буйновци“. При сравнение е видно, че в държавната горска територия незалесената дървопроизводителна площ е изключително малка (2 ха), докато общата незалесена дървопроизводителна площ е многократно по-голяма 51,1 ха. Това говори много добре за начина по който ДГС „Буйновци“, стопанисва поверените му горски масиви.

Таблица 8: Разпределение на Държавната горска територия по вид на горите на залесената площ в ДГС „Буйновци“

Вид гори	**Площ /ха/**	%
Иглолистни	2 180	18,2
Широколистни високостъблени	7 911	66,2
За реконструкция	-	-
Издънкови за прерастване	-	-
Издънкови за превръщане	1 197	10,1
Нискистъблени	660	5,5
Всичко:	**11 948**	**100**

Източник: по данни на ДГС „Буйновци“ (писмо Изх. № РД 08046 / 29.03.2021 г.)

Данните от таблицата по-горе показва, че основните масиви са залесени с широколистни високостъблени (66,2%) и широколистни дървета (18,2%), който имат и найвисока дървопроизводителна стойност.

Таблица 9: Средногодишно ползване на дървесината на територията на ДГС „Буйновци“

Вид ползвана дървесина	**Количество /пл.м^3/**	**%**
Едра	3384	23,07
Средна	1085	7,40
Дребна	14	0,10
Дърва за огрев	10186	69,44

Общо	**14669**	**100,0 0**

Източник: по данни на ДГС „Буйновци“ (писмо Изх. № РД 08046 / 29.03.2021 г.)

Очаквано и тук на територията на ДГС „Буйновци“ по подобие на разпределението по вид на използваната дървесина в ДГС „Елена“ най-висок процент имат дървата за огрев. Основната разлика във вида на използваната дървесина между двете горски стопанства е, че използваната едра дървесина при ДГС „Буйновци“ е с много по-голям дял (23,7%) спрямо общата използвана дървесина на съответната територия на даденото горско стопанство. За това благоприятства и релефа на Елена-Твърдишката планина.

Данните показват, че и двете горски стопанства ДГС „Буйновци“ и ДГС „Елена“ разполагат с богат горски фонд, който е разнообразен и от към различни видове на горската растителност. Това е благоприятна предпоставка на територията на община Елена да бъдат развити различни форми на дървопреработващата промишленост, при спазването на всички законови норми за опазване на околната среда.

5.4 Биоразнообразие

Община Елена има богато разнообразие на представителите на флората и фауната. Горска растителност попада и в двете зони: дъбовата зона и буково-иглолистната зона. Найголямо разпространение от широколистните дървесни видове имат: дъбовете (зимен дъб, благун, цер), габърът (обикновен и келяв), яворът, липата, букът и др. Като техни спътници се срещат бряст, клен, ясен, череша, круша, киселица и др. От храстите най-често се срещат: глог, шипка, леска, дрян и др. Някои от тези дървесни видове напоследък се изсичат и на тяхно място се засаждат иглолистни видове (главно черен и бял бор). В района на буковите гори има в по-малка степен залесявания със смърч и ела. Разчита се на естествено семенно възобновяване.

Дивечовото разнообразие е голямо. От едрия дивеч са разпространени сърната и благородният елен, а напоследък и дивата свиня, мечки, вълци, чакали, лисици, язовци, белки, златки и др. Представители на дребния дивеч са зайци, яребици, пъдпъдъци и др. Във високите планински части на общината се срещат ястреби, соколи и множество дребни птици. В реките се срещат мряна и кефал. В пенливите и

студени планински ручеи се въди балканска и дъгова пъстърва. Изкуствено се развъжда дъгова пъстърва. В язовир „Йовковци" се развъжда шаран, каракуда, платика, толстолоб, сом, бяла риба и други видове.

На територията на община Елена попадат изцяло или частично: 3 защитени зони по НАТУРА 2000, 1 резерват, 1 поддържан резерват, 4 защитени местности и 1 природна забележителност.

Мерки по отношение на биоразнообразието

Усилията в областта на опазване на биоразнообразието в общината са насочени към опазване и възстановяване на местообитанията и биоразнообразието на редки, защитени и стопански ценни видове диви растения и животни.

За земеделските територии, попадащи в защитени зони по ЗБР, е установен режим на превантивна устройствена защита по чл. 10, ал. 3 от Закона за устройството на територията, с който се запазва фактическото им ползване, без да се влошават качествата им. Режимът на превантивна защита се прилага до влизането в сила на планове за управление на защитените зони, след което устройството им се съобразява с общите правила за устройство, определени в Общия устройствен план на Община Елена и изискванията на съответния план за управление.

Горските територии, попадащи в защитени територии по ЗЗТ и защитени зони по ЗБР са специални горски територии, съгласно Закона за горите. За специалните горски територии е установена режим за превантивна устройствена защита по чл. 10, ал.3 от ЗУТ, с който се запазва фактическото им ползване, без да се влошават качествата им. Тези специалните горски територии в община Елена се определят като „зони за защита от урбанизация" на основание чл. 12, ал. 1, т.3 от Закона за горите. В тези зони не се допуска извършването на строителство, с изключение на елементи от техническата инфраструктура и хидротехнически съоръжения, на съоръжения, свързани с управлението на горските територии, както и на съоръжения за опазване на културни ценности, на архитектурни елементи за обслужване на отдиха и туризма и др., които не се смятат за строежи и се изпълняват без смяна предназначението на горите. Предвидени са и мерки за опазване и възстановяване на естествените и антропогенни ландшафти, включително и специфични изисквания по отношение опазването на характерни техни елементи, като покрайнините на горите, полезащитните пояси, пасищата и ливадите, естественото озеленяване по протеженията на водните течения, крайпътното озеленяване и др. При устройственото зониране се спазва принципът на

„прекъсната урбанизация" и осигуряване на непрекъснатост на природната среда. Налице са идентични изисквания и към последващото подробно устройствено планиране, както и към инвестиционното проектиране.

В тези защитени пространства (зони, резервати, територии, местности и природни забележителности) се забраняват дейности, които могат да нарушат тяхното естествено състояние или да намалят естетическата им стойност. Поради тези причини при планирането и разработването на различни инвестиционни проекти в близост до подобни територии винаги следва да бъде взето предвид какво е възможно и какво е недопустимо да бъде извършвано, за да се реализират в действителност идеите и целите, заложени в конкретния проект.

5.5. Лечебни растения

Съгласно Закона за лечебните растения отделни видове диворастящи лечебни растения се поставят под специален режим на опазване и ползване, когато биологичното разнообразие или ресурсите им проявяват трайна тенденция към намаляване, или има опасност от появяването на такава тенденция.

Специалният режим се определя всяка година със заповед на министъра на околната среда и водите, като този режим обхваща забрана за събиране на билки за определен период от естествените находища на видовете от територията на цялата страна, отделни райони или единични находища; определяне на допустимото за събиране количество билки; разработване и прилагане на мерки за възстановяване на популациите и на техните местообитания.

България е единствената страна в ЕС, която има специализиран Закон за лечебните растения и две свързани с него наредби. Според изискванията на чл.50, т.3 от Закона за лечебните растения (ЗЛР) за опазване и устойчиво ползване на лечебните растения към общинската програма за опазване на околната среда се разработва специален раздел "Лечебни растения", което е задължение на кмета на общината.

Разделът „Лечебни растения“ към ОПООС на община Елена е разработен на основание чл.50, т.3 от Закона за лечебните растения (ЗЛР) и чл.79, ал.1 от Закона за опазване на околната среда (ЗООС). Спазени са изискванията на действащото в момента законодателство по отношение на биоразнообразието и лечебните растения, в т.ч. и изискванията на чл. 55 от ЗЛР относно съдържанието на раздела.

Целта на раздел „Лечебни растения” е да осигури опазване на биологичното разнообразие на лечебните растения и на техните ресурси на територията на община Елена , като планира ползването, така че то да бъде екологосъобразно и устойчиво.

Съгласно националното законодателство, Кметът на общината ръководи изпълнителната дейност на общината във връзка с ползването, опазването и култивирането на лечебните растения, като: организира изпълнението на дейностите по отношение на лечебните растения, включени в общинската програма за опазване на околната среда; издава позволителни за ползване на лечебните растения от земи, гори, води и водни обекти - общинска собственост; издава удостоверения за билките от култивираните лечебни растения и предоставя на министъра на околната среда и водите информация за нуждите на мониторинга и кадастъра на лечебните растения за териториите, намиращи се под негова юрисдикция.

Община Елена, съвместно с ДГС, РИОСВ и други обществени организации трябва да организира контрола за опазване и устойчиво ползване на лечебните растения. Естествените им находища трябва да се опазват от увреждане и унищожаване с цел осигуряване на устойчивото им ползване като част от естествения растителен генетичен фонд със сегашна или бъдеща ценност. Опазването включва поддържането и съхраняването на екосистемите, съдържащи лечебни растения, на естествените им местообитания, както и поддържането и възстановяването на жизнеспособни популации от лечебни растения.

„Ресурси от лечебни растения" е съвкупността от лечебни растения, разгледани като природен продукт, използван от хората за задоволяване на сегашни или потенциални техни нужди“.

Лечебните растения участват в състава на дървесни, храстови и тревни съобщества, като в някои от тях доминират, заемат обширни територии и придават облика на растителността. Други имат много ограничено разпространение, единични находища и са с природозащитна значимост. Лечебните растения формират и участват в местообитания с консервационна значимост, включени в мрежата Натура 2000.

Като част от биоразнообразието на страната, лечебните растения са подложени на редица заплахи: влошаване, фрагментация и загуба на местообитания; прекомерно използване и неспазване на правилата за опазване на находищата и видовете; замърсяване на въздуха, водата и почвата; ниската численост и ниска плътност на индивидите в някои популации; климатични промени и др.

Законът за лечебните растения (обн., ДВ, бр. 29/ 2000 г.) е специализиран ресурсологичен закон, който регламентира дейностите по опазване и ползване на лечебните растения, задълженията на физическите и юридическите лица и на органите на държавната и местната власт.

Основната цел на закона е осигуряване на условия за дългосрочно устойчиво ползване на лечебните растения на територията на страната. Към него има списък със 739 вида лечебни растения.

Законът допуска два вида ползване – за лична употреба и за стопански нужди. Под ***лични нужди*** се разбира количества билки в свежо състояние, събрани от едно лице в рамките на един ден, както следва:

а) корени, коренища, луковици или грудки – до 1 кг;

б) стръкове – до 2 кг;

в) листа – до 1 кг;

г) кори – до 0,5 кг;

д) цветове – до 0,5 кг;

е) семена – до 0,1 кг;

ж) плодове – до 10 кг;

з) пъпки – до 0,5 кг;

и) талус – до 1 кг.

Събирането за стопански цели е събирането на билки в големи количества за търговски цели или преработка. Събирането за стопански цели се извършва от физически и/или юридически (билкозаготвители) лица, след издаване на позволително и заплащане на такса за ползване, преди да започне събирането на съответните билки. В билкозаготвителните пунктове се изкупуват само билки, за които е издадено позволително по чл. 21, ал. 2 от Закона за лечебните растения, когато билките са събрани от диворастящи лечебни растения. Позволителните придружават събраните количества билки в пунктовете.

Позволителните се издават от органите на изпълнителната власт, които управляват съответните територии . Позволителното за ползване на територията на общината се издава от кмета на общината на община Елена, на физическо лице, което събира билки

за продажба или за първична обработка или генетичен материал от лечебни растения и определя:

1) вида на ползването;

2) разрешеното количество билки или генетичен материал по видове морфологични части;

3) района или конкретното находище;

4) начина на ползване;

5) задължения на ползвателя.

При издаването на позволителни на територията на Община Елена се осъществява контрол по отношение на:

- Уведомяване на РИОСВ Велико Търново за организираните билкозаготвителни пунктове и складове за билки до започване на дейността в тях от съответния билкозаготвител;
- Водене на книга за изкупените, реализираните и наличните количества билки, регистрирана в РИОСВ Велико Търново;
- Периодични проверки на наличните или намиращите се в процес на първична обработка билки и на необходимата документация;
- Спазване на законоустановения срок (до 20 януари) за представяне в РИОСВ Велико Търново на обобщена информация за изкупените, обработените и реализираните през предходната година билки, както и за складовите наличности;
- Водене на регистър на издадените позволителни за ползване на лечебни растения на територията;
- Изпълнение задълженията на всеки ползвател на лечебни растения след приключване и по време на ползването им;
- Отнемане на позволителното за ползване със заповед на кмета на общината, при настъпило увреждане или унищожаване на находищата на лечебни растения в резултат от дейността на титуляра на позволителното за ползване.

Таксите за ползване на лечебни растения от земи, гори, води и водни обекти - общинска собственост, се определят от общински съвет в размер не по-голям от размера на таксите за ползване на лечебни растения от земите включени в Държавния фонд.

„Природозащитно значими“ или „консервационно значими“ видове са видовете диворастящи растения, които са уязвими или под заплаха от изчезване и се нуждаят по една или друга причина от мерки за защита. Според степента на застрашеност на видовете в определен географски обхват се създават локални, национални и т.н. Червени списъци.

Консервационно значимите видове лечебни растения в България са няколко десетки. Те оформят различни групи в зависимост от: степента им на застрашеност; нормативната рамка за защита, нивото на заплаха – национално, европейско и глобално; разрешената степен на ползване и т.н.

Необходимо е винаги да се има предвид, че и широко разпространени видове лечебни растения, при неправилно събиране и/или изчерпване на находищата до край, могат бързо да намалеят, да станат редки или уязвими и да се окажат в риск от унищожаване. Затова е важно да се опазват и ползват правилно, така че находищата да имат възможност да продължат да съществуват през следващите години и да се възобновяват.

Ползването на лечебните растения трябва да бъде съобразено с разпоредбите на действащото в страната национално и европейско законодателство.

„Стопански значими“ видове лечебни растения

Тези видове имат много добри запаси в природата или се култивират, което позволява събиране на големи количества. Това са: липа, коприва, жълт кантарион, глог, мента, маточина, лавандула, лайка, дилянка, шипка, трънка, къпина, малина, хвойна и др.

Лечебните растения в региона на Община Елена, се срещат изключително около пътните артерии, синурите на поземлените имоти, пасища и мери, запустели и необработени участъци, в горския фонд (ДГФ), Общински горски фонд (ОГФ) или в частните горски парцели, както и в прилежащите селищни системи около дворовете. Биологически неоправданата експлоатация на лечебните растения, вследствие на тяхното неправилно събиране, е една от негативните страни на антропогенния фактор. Това от своя страна води до влошаване състоянията на техните естествени местообитания и находища.

На основание чл.10, ал.1, 2 и 3 от Закона за лечебните растения ежегодно със Заповед на Министъра на околната среда и водите се определят допустимите за събиране количества билки (в килограми сухо тегло) от естествените находища, извън територията на националните паркове на следните видове лечебни растения:

Божур червен (Paeonia peregrina Mill.)

Зърнастец елшовиден (Frangula alnus Mill.)

Иглика лечебна (Primula veris L.)

Катраника, пелин бял (Artemisia alba Turra)

Лазаркиня, Еньовче ароматно (Galium odoratum (L.) Scop.)

Лудо биле, старо биле (Atropa belladonna L.)

Ранилист лечебен (Betonica officinalis L.)

Решетка безстъблена (Carlina acanthifolia All.)

Тлъстига лютива, жълто прозориче (Sedum acre L.)

Кисел трън обикновен (Berberis vulgaris L)

Шапиче (Alchemilla vulgaris complex)

Не се разрешава събирането на тези билки извън определените райони, както и в количества, по големи от определените квоти.

Съгласно приложението към заповедта, за територията на област Велико Търново, няма ограничителни квоти. По отношение на заявени квоти за ползване на лечебни растения под специален режим на опазване и ползване, които се отпускат със заповед на министъра на околната среда и водите ежегодно, през 2022 г. на територията на области Велико Търново няма заявени количества от физически/юридически лица.

Съгласно Заповед № РД-56/01.02.2017 г. на министъра на околната среда и водите се извърши разпределение на максимално допустимите количества билки от лечебни растения под специален режим на ползване през годината. В комисиите при разпределяне на количествата билки вземат участие представители на държавни горски стопанства, държавни ловни стопанства и общини.

Заплахите за видовете със стопанско значение вкл. и консервационнозначимите от тях, зависят от начина на трайно ползване на общинските имоти, в които са най-важните им находища, от особеностите на растежа и развитие на всеки вид, от стопанския интерес към съответните терени, в които има находища на даден вид и др. фактори.

Прогнозни количества на ресурсите и период на възстановяване :

Таблица: Прогнозни количества билки, които могат да бъдат добити с търговски цели от общинските имоти на територията на община Елена

№ по ред	Наименование видове билки по морфологични части	Прогнозни количества, тона	Процент от наличието, съгласно чл.5 от Наредба №2	Период за възстановяване, съгласно чл.6 от Наредба №2
1.	Коприва (*Urtica urens L.)*	Стрък, лист - 38 Корен - 20	70% 70%	Не необходим 2 години
2.	Липа *(Tilia tomentosa Moench.)*	Цвят - 9 Листа - 3	80% 70%	Не необходим
3.	Трънка *(Prunus spinosa L.)*	Плод - 14	80%	Не необходим
4.	Бъз нисък (бъзак) *(Sambucus ebulus L.)*	Цвят - 6,3 Плод - 7	80% 80%	Не необходим Не необходим
5.	Глог *(Crataegus monogyna Jacq.)*	Плод - 8,6 Лист - 2,9 Цвят - 33	80% 70% 80%	Не необходим
6.	Бял равнец *(Achillea millefolium gr.)*	Стрък - 4,3	70%	Не необходим
7.	Глухарче обикновено *(Taraxacum officinale Web.)*	Стрък, корен - 34,5	70%	2 години
8.	Живовляк *(Plantago major L.)*	Лист - 5 Стрък - 5	70% 70%	1 година Не необходим
9.	Конски кестен *(Aesculus hippocastanum L.)*	Плод - 3,8 Листа - 3	80% 70%	Не необходим
10.	Лечебна комунига *(Melilotus officinalis Pal.)*	Стрък - 6	70%	Не необходим
11.	Лечебна лайка *(Chamomilla suaveolens Rydb.)*	Цвят - 3	70%	Не необходим
12.	Лечебна маточина *(Melissa officinalis)*	Стрък - 8	70%	Не необходим
13.	Синя жлъчка *(Cichorium intybus)*	Цвят - 4,5	70%	Не необходим
14.	Шипка *(Rosa corymbifera Borkh.)*	Плод - 12	80%	Не необходим
15.	Пролетен горицвет *(Adonis vernalis L.)*	Стрък - 3	-	-
16.	Медуница *(Pulmonaria)*	Стрък - 9	70%	Не необходим
17.	Бъз черен (свирчовина) (Sambucus nigra L.)	Цвят - 8 Плод - 6,3	70% 80%	Не необходим
18.	Хвощ *(Equisetum)*	Стрък - 8	70%	Не необходим
19.	Камшик *(Agrimonia)*	Стрък - 3	70%	Не необходим

20.	Бреза обикновена *(Betula pendula Roth.)*	Кори - 2,5 Листа - 2,5 Стъблени пъпки - 8	40% 40% 40%	Не необходим

21.	Детелина *(Trifolium)*	Стрък - 3	70%	Не необходим
22.	Лепка *(Galium aparine)*	Стрък - 3	70%	Не необходим
23.	Леска *(Corylus)*	Кори - 5 Листа - 5 Стъблени пъпки - 8	40% 40% 40%	Не необходим
24.	Мащерка българска *(Thymus longidentatus)*	Стрък - 5	70%	Не необходим
25.	Овчарска торбичка обикновена *(Capsella bursa pastoris)*	Стрък - 5	70%	Не необходим
26.	Люляк *(Syringa vulgaris L.)*	Цвят - 3	70%	Не необходим
27.	Смрадлика *(Cotinus coggygria Scop.)*	Лист - 3,5	70%	1 година
28.	Поветица *(Convolvulus arvensis)*	Стрък - 3	70%	Не необходим
29.	Пелин *(Artemisia vulgaris)*	Стрък - 1,5	70%	Не необходим
30.	Див чесън (левурда) *(Allium ursinum L.)*	Лист - 18	70%	Не необходим
31.	Жълт кантарион *(Hypericum perforatum L.)*	Стрък - 7,5	70%	Не необходим
32.	Репей *(Arctium)*	Корен - 3,5	70%	Не необходим
33.	Теменуга трицветна *(Viola tricolor L.)*	Цвят - 4,5 Стрък - 5	80% 70%	Не необходим Не необходим
34.	Бръшлян *(Hedera helix L.)*	Лист - 3	80%	Не необходим
35.	Змийско мляко *(Chelidonium majus L.)*	Стрък - 8,6	70%	Не необходим
36.	Врабчови чревца *(Stellaria media)*	Стрък - 12,5	80%	Не необходим
37.	Червена (градинска) ружа *(Althaea rosea L.)*	Цвят - 1 Листа - 1,5 Корен - 0,5	80% 70% 70%	Не необходим 1 година 2 години
38.	Черен оман (зарасличе) *(Symphytum officinale L.)*	Листа - 2,2 Корен - 2,2	70% 70%	1 година 2 години
39.	Прекрасен лопен *(Verbascum speciosum Schrad.)*	Цвят - 1,5 Листа - 2,9	80% 70%	2 години 1 година

40.	Лаваница (жаблек) *(Alismaplantago - aquatca L.)*	Стрък - 2,9 Корен - 2,5	70% 40%	Не необходим 3 години
41.	Горски слез *(Malva sylvestris L.)*	Цвят - 1,5 Листа - 3 Стрък - 3,5	80% 70% 70%	Не необходим 1 година Не необходим
42.	Троскот *(Cynodon dactylon L.)*	Корен - 1	70%	Не необходим
43.	Бяла акация *(Robinia pseudoacacia L.)*	Цвят - 2 Плод - 0,5 Кора - 0,3 Листа - 1 Корен - 0,3	80% 80% 40% 70% 70%	Не необходим Не необходим 1 година 2 години
44.	Великденче (лечебно) *(Veronica officinalis L.)*	Стрък - 3,5 Листа - 3	70% 70%	Не необходим 1 година
45.	Върбинка *(Verbena officinalis L.)*	Стрък - 3,5	70%	Не необходим
46.	Риган (червен) *(Origanum vulgare L.)*	Стрък - 3,5	70%	Не необходим
47.	Пчелник *(Marrubium vulgare L.)*	Стрък - 2,2	70%	Не необходим
48.	Полска къпина *(Rubus caesius L.)*	Плод - 3,1 Листа - 3,5 Корен - 1	80% 70% 70%	Не необходим 1 година 2 години
49.	Киселица (дива ябълка) *(Malus sylvestris Mill.)*	Плод - 7	80%	Не необходим
50.	Дрян обикновен *(Cornus mas L.)*	Плод - 3	80%	Не необходим
51.	Киселец *(Rumex acetosa L.)*	Листа - 2	70%	1 година
52.	Мента обикновена *(Mentha spicata L.)*	Листа - 2,2	70%	1 година
53.	Ягода горска *(Fragaria vesca L.)*	Плод - 1,1 Листа - 1,2	80% 70%	Не необходим 1 година

За видовете, които се срещат в земеделски земи, които по начин на трайно ползване са най-общо „пасища, мери” или „ливади”, основните заплахи са:

- промени в начина на трайно ползване в обработваеми земи – ниви, трайни насаждения, зеленчукови градини и свързаното с тези дейности разораване. При такива дейности напълно се унищожават находищата на лечебните видове растения.
- влошаване на качеството на местообитанията напр. на пасища и ливади. Причини за това могат да бъдат прекомерно изпасване от домашни животни, неправилни срокове на косене, обрастване с дървета и храсти при неподдържането им

и др. В тези случаи настъпва по-бързо или по-бавно намаляване на популациите на лечебните видове и постепенното им изчезване от тези местообитания.

- Като обща заплаха за всички лечебни видове и неправилната им

експлоатация вкл. свръхексплоатация на ресурсите им. Заради това е много важно да се определи колкото се може по-точно възможните норми за експлоатация в резултат на обективна ресурсна оценка.

5. 6. Зелена система

Зелената система в общината може да бъде разгледана в два териториални аспекта:

зелена система, изградена в рамките на урбанизираните територии и зелена система, формирана извън границите на населените места.

- **Зелена система извън населените места**

Предвид планинския релеф на територията на община Елена и разнообразното богатство от горски видове може да се каже, че общината разполага със зелена система, която в пъти надвишава тази при някои други община в страната (особено тези в равнините територии). От съществено значение е тази зелена система да бъде грижливо стопанисвана и опазвана, а и съответно периодично възстановявана там където това е необходимо.

Важна част за околоградската зона на общинския център Елена е наличието на естествени или изкуствено създадени територии с едра дървесна растителност. В резултат на няколкогодишни залесителни дейности по стръмните брегове на Еленската река са засадени борови насаждения, които придават един добър вид на ерозиралите и стръмни скатове на речното корито. Южно от бившия Завод за училищна мебел се намира найстарата гора от бял бор в района, засадена в края на 19 в. (непосредствено след Освобождението), която в продължение на дълги години е била единствената иглолистна гора в крайградската зона. В много добро състояние е и иглолистната гора, разположена върху терена на бившия разсадник в местността „Тихия кът“. Тя се явява естествено продължение на градския парк „Калето“, който постепенно преминава в лесопарка „Тихия кът“. Около града има и много само залесили се територии с едра растителност като: „Балбузанския баир“, „Чуката“, „Теферич“, поречията на Еленската река и нейните притоци в околоселищната територия. Всички населени места в общината са се вписали удачно в раздвижения и сложен релеф на територията, като са се обвързали по един естествен начин с

обилната околна зеленина. По този начин е постигната връзката между зелените площи в селищните територии и залесените части на извънселищния ландшафт.

- **Зелена система в рамките на урбанизираните територии**

Ясно структурирана зелена система съществува само в общинския център – град Елена. Тя включва следните по-значими обекти: парка „Калето“, градината до „Ритуалния дом“ и озеленените площи при източния вход на града.

Градският парк „Калето“ е най-значимия елемент на зелената система на град Елена. Той е изграден в резултат на многогодишните усилия на местните власти. Залесен е изцяло с доброволния труд на учениците и жителите на града. Подходите към парка са организирани от три посоки – юг, изток и запад, което го прави леснодостъпен от всички части на градската територия. Около парка се намират различни спортни съоръжения, като спортния комплекс със стадион „Чумерна“, плувния басейн и тенис кортове, както и площадка за скейтборд, които обогатяват и допълват спортните функции в южната зона на парка. Местния парк „Калето“ е единственото по-голямо място с паркова територия, което градските жители и гости на града могат да използват за почивка и отдих, чиято облагородена част за целта е сравнително малка. Пейките в момента са малко, а има участъци, които са обрасли с високи храсти, поради което някои от пътеките не могат да бъдат използвани за разходки. Алейната мрежа е в лошо състояние и се налага да бъде реновирана. Страничните подходи към парка (от изток и запад) се нуждаят от ремонт и подновяване на настилките. Необходимо е да бъде извършено разширяване, което може да се изпълни в източната му част, като гористата местност там бъде оформена като парк. Освен това на този етап парк „Калето“, за да изпълнява добре предназначението си, а именно място за отдих и развлечение е важно да се подобри неговата паркова среда като се изпълнят дейности по неговото облагородяване, а именно: прочистване на храстова растителност, монтаж на пейки и кошчета за отпадъци и изграждане на алеи и изграждане на атракциони.

Други зелени площи в градската среда са градинките зад паметника на „Майка България“, пред „Ритуалния дом“, градината с детска площадка при източния вход на града. Те имат сравнително малки площи, върху които са поставени съответно не голямо количество пейки и места за отдих.

Освен посочените по-горе елементи, зелената система на град Елена включа и специфичните озеленени пространства, които са изградени в Музейния комплекс „Даскалоливницата“ и Къщата-музей „Иларион Макариополски“. Те допринасят за

добре благоустроения вид на музейните сгради и комплекси и предлагат възможност за отдих както на туристите, така и на местното население. Към зелената система на града се причисляват и някои по-малки зелени площи с ограничено ползване в дворовете на детските заведения и СОУ „Иван Момчилов“. Те са предназначение предимно за отдих на деца и ученици. Към градската зелена система може да се включи и гробищният парк на гр. Елена. Той се нуждае от разширяване и подходящо озеленяване и благоустрояване.

В центровете на почти всички по-големи села има благоустроени площадни пространства, с малки зелени площи и заведения около тях, както и в дворовете на училищата и църковните сгради. Тези зелени площи не се поддържат в достатъчно добро състояние, но са от важно значение за ежедневния отдих на местните жители. Общото впечатление от населените места в община Елена е, че те са богато озеленени. Това до голяма степен е свързано и с наличието на едра дървесна растителност в дворовете на обществените и индивидуалните жилищни сгради.

С цел да се подобри зелената среда в населените места от общината, местната администрация е реализирала няколко проекта през периода 2015-2020 год. Изпълнени са посредством спечели проекти по национална кампания „Чиста околна среда“ на тема “Обичам природата и аз участвам“ финансиран от Министерство на околната среда и водите (МОСВ) и Предприятие за управление на дейностите по опазване на околната среда (ПУДООС). Посредством изпълнените проекти са обновени и облагородени зелени площи и места за отдих в населените места.

Извод в контекста на програмата за опазване на околната среда:

Община Елена има феноменален природен потенциал за развитие на екотуризъм, един от най-бързо развиващите се сегменти на туристическата индустрия в международен план. Особено внимание трябва да се обърне на развитие на форми с относително малко въздействие върху природата и другите ресурси, каквито са екотуризмът, селският туризъм и други форми на т.н. устойчив или алтернативен туризъм. На местно и регионално ниво трябва да бъдат изградени механизми за генериране на приходи и справедливо разпределение на ползите от екотуризма, за привличане на средства и достъп до финансиране, за подкрепа на малкия и среден екотуристически бизнес.

Налице е известен дисбаланс в териториалното разположение на зелените площи и местата за отдих в урбанизираните територии, тъй като единствено в общинския

център се наблюдава ясно организирана зелена система. В останалите населени места и то предимно в по-големите села в общината в последните години са създадени само отделни озеленени площи, което не е достатъчно.

Като цяло в селата няма достатъчно добри условия за реализация на ежедневния отдих. Това особено ясно личи в по-малките села, където жителите са малко, като преобладава по-възрастното население.

Има необходимост от благоустрояване на обществени територии по отношение на организация и поддържане на общинските зелени площи в централна част на общинския център и селата с над 50 жители.

Мерки за опазване,

- Дейности по поддържане и управление на пасища и ливади, като определяне на правилната пасищна натовареност и контрол, правилни срокове за косене на ливадите, почистване на дървесна и храстова растителност и др.
- Екологосъобразно земеделие и животновъдство.
- Екологосъобразно стопанисване на горите, така че да не се променя драстично тяхната екологична структура и оттам условията за различните видове лечебни растения.
- Дейности по опазване и възстановяване на ресурсите на лечебни видове.

III. 2. АНАЛИЗ НА ФАКТОРИТЕ НА ВЪЗДЕЙСТВИЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА

6. Отпадъци

Според наскоро приетия Зелен пакт (2019 г.) постигането на неутралност по отношение на климата и на кръгова икономика изисква пълна мобилизация на промишлеността, вкл. МСП. Преходът към кръгова икономика е възможност за въвеждане на устойчиви и създаващи работни места дейности в МСП, които са в полза на обществото и околната среда. За тази цел е нужна информация, допълнителна подкрепа и насоки за модернизация по отношение на управлението на отпадъците.

Много малка част от предприемачите са информирани за възможностите и имат готовност за развиване на кръгови бизнес модели. Кръговото (вторично) използване на материали в България е било 4,3% през 2016 г., което е значително по-ниско от средното за ЕС-28 - 11,7% (Евростат). Ето защо е необходимо да се повиши информираността на предприемачите за възможностите и ползите от развиване на

кръгови бизнес модели и подкрепа за стартиране на производство на зелени продукти и услуги.

Инвестиционните нужди в областта на енергетиката и климата остават значителни – България е все още най-енергоемката икономика в ЕС, а неефективното използване на енергията затруднява конкурентоспособността на българските МСП. Само 33,4% от МСП имат политика за енергийна ефективност (Анализ на състоянието на МСП, извършен за целите на НСМСП 2021-2027 г.). България остава икономиката с най-големи емисии на парникови газове в ЕС. (Анализ на състоянието на МСП, извършен за целите на НСМСП 2021-2027 г.). Налице е съществена потребност от продължаване на подкрепата на МСП с цел постигане на по-добра енергийна и ресурсна ефективност. В тази връзка са идентифицирани потребности и има необходимост от инвестиции в иновации от областта на чистите технологии и кръговата икономика, приспособяване на промишлените бази, кръговост и устойчивост при набавянето, използването и третирането на суровини, подкрепа за създаване на партньорства между предприятия за постигане на промишлена симбиоза, както и създаване на браншови платформи за обмяна на добри практики. Ето защо е добре в ПООС да се предвидят дейности за предоставяне на информация, консултации и техническа помощ за изпълнение на мерки за енергийна ефективност и оползотворяване на отпадъците в предприятията на територията на община Елена за структуроопределящи икономически дейности като: производство, селско стопанство и преработка на земеделски продукти.

Във връзка с управлението на отпадъците на регионален принцип и съгласно изискванията на Закона за управление на отпадъците на 20.07.2014 г. е създадено Регионално сдружение за управление на отпадъците — регион Велико Търново, обхващащо управлението на отпадъците на общините Велико Търново, Горна Оряховица, Лясковец, Елена, Златарица и Стражица.

Община Елена изпълнява Регионална Програма за управление на отпадъците на регион Велико Търново за общините Велико Търново, Горна Оряховица, Лясковец, Стражица, Елена и Златарица, изготвена на основание чл. 52 ал. 6 от Закона за управление на отпадъците и е за периода 2021-2028 г. Същата е разработена с цел да се определят необходимите мерки за изграждане на интегрирана система за управление на отпадъците в община Елена, като елемент на регионалната система за управление на отпадъците в регион Велико Търново, чрез която да се постигне намаляване на въздействията върху околната среда, причинени от образуваните

отпадъци, подобряване на ефективността на използване на ресурсите, увеличаване отговорностите на замърсителите и стимулиране на инвестициите в областта на управление на отпадъците.

На 17.12.2020 г., с Решение N2 152 на Общински съвет Елена се утвърди таксата за услуги по събирането, извозването и обезвреждането в депа или други съоръжения на битовите отпадъци, както и за поддържането на чистотата на териториите за обществено ползване в населените места на Община Елена за 2021 година.

През 2021 г. продължи съвместната работа с Фирма „Глобъл Клинър ООД" гр. Хасково и Община Елена. В изпълнение на договора, същата извършва дейностите по сметосъбиране и сметоизвозване на битови отпадъци на територията на Община Елена.

На територията на община Елена в организираното сметосъбиране са включени 44 населени места и са оборудвани със съдове за битови отпадъци.

Битовите отпадъци от територията на община Елена се извозват до Регионално депо — Велико Търново, в землището на с. Шереметя. Извозеното количество отпадъци за 2021 г. е З 129 тона от общински системи за събиране на смесени битови отпадъци, 190,700 тона от системи за разделно събиране на биоотпадъци и 3,460 тона от системи за разделно събиране на отпадъци от опаковки.

В изпълнение на чл.19, ал. З, т. б от Закона за управление на отпадъците, Община Елена има сключен договор с „Еко Партнърс България" АД за разделно събиране на отпадъци от опаковки.

На територията на гр. Елена функционира двуконтейнерната система за разделно събиране на отпадъци от опаковки. Един комплект контейнери включва:

1 брой жълт метален контейнер тип „иглу" с обем 1700 литра за събиране на хартиени, пластмасови и метални отпадъци от опаковки;

1 брой зелен метален контейнер тип „иглу" с обем 1700 литра за събиране на стъклени опаковки.

В гр. Елена има разположени 40 контейнера за разделно събиране на отпадъци от опаковки на 20 точки.

През 2021 г. се поставиха контейнери за разделно събиране на отпадъци от опаковки и в селата Майско и Константин.

Ежегодно до 30 октомври със заповед на кмета на общината по чл. 63, ал. 2 от Закона за местните данъци и такси се уведомява населението за обхвата на системата за

предлаганата услуга по сметосъбиране и сметоизвозване и поддържане на чистотата на териториите за обществено ползване за следващата година.

Със Заповед N2 РД.02.05-737/29.1О.2021 г. на кмета на община Елена, се определиха границите на районите, в които е организирано сметосъбирането и извозването на битови отпадъци за населените места в общината, както и честотата на извозване в отделните населени места за 2021 г. Заповедта за организация е връчена на фирмата изпълняваща дейностите по сметосъбиране и сметоизвозване на битовите отпадъци за сведение и изпълнение.

В изпълнение на чл. 19, ал. 3, т.7 от Закона за управление на отпадъците в Община Елена е въведена система за разделно събиране на масово разпространени отпадъци с цел увеличаване дела на оползотворяване и рециклиране на отпадъците.

Община Елена има сключени договор с:

„Трансис Авторециклиращ консорциум" АД, за събиране, съхраняване и предаване за последващо оползотворяване на излезли от употреба гуми.

Сключен договор с:

„Трансис Батери" ООД, за оползотворяване на негодни за употреба батерии и акумулатори.

Сключен договор с:

„Трансис Технорециклираща компания" АД, за събиране, транспортиране, временно съхраняване, предварително третиране, повторно използване на излязло от употреба електрическо и електронно оборудване.

Сключен договор с:

„Българска рециклираща компания" АД, за организиране на дейности по събиране, съхраняване и разкомплектоване на излезли от употреба моторни превозни средства (ИУМПС).

Със Заповед на кмета на община Елена са отредени площадки в двора на общинско дружество "Буковец" ЕООД за безвъзмездно предаване на Излязло от употреба електрическо и електронно оборудване и Излезли от употреба гуми.

Системите за разделно събиране на отпадъци от опаковки, излязло от употреба електрическо и електронно оборудване, негодни за употреба батерии и акумулатори, излезли от употреба гуми и излезли от употреба моторни превозни средства не изискват финансиране или инвестиции от страна на Община Елена и са безплатни за населението.

През 2021 г. са правени акции за събиране на излязло от употреба електронно и електрическо оборудване и излезли от употреба батерии. Предадени са близо 1 тон ИУЕЕО и НУБА с приемо - предавателни протоколи.

На 16.02.2022 г. Община Елена сключи договор за изпълнение на проект „От компостиране към нулеви отпадъци - въвеждане на добри практики за превенция генериране на битови отпадъци чрез обучения за компостиране и създаване на обществен екологичен център на община Елена“ по Оперативна програма „Околна среда 2014-2020 г.“ Проектът е насочен към предотвратяване образуването на битови отпадъци спрямо йерархията за управление на отпадъците на територията на община Елена и намаляване на разходите за управление на Твърдите битови отпадъци (ТБО).

Предоставяне на съдове за компостиране в домакинствата: Доставка на 285 компостери с различна вместимост според спецификата на обектите, в които ще се разположат съдовете за компостиране. Компостерите ще бъдат разположени на общинска земя пред еднофамилните жилищни сгради (ЕЖС) на домакинствата, къщите за гости, градския парк, стадион и училищни дворове.

На територията на община Елена са почистени 9 броя нерегламентирани сметища.

През 2020 г. – 2021 г. приключи и техническата рекултивация на депата на общините Свищов, Горна Оряховица, Велико Търново, Елена, Полски Тръмбеш, Трявна и Павликени.

През 2022 г. на общините са отпуснати от РИОСВ – Велико Търново средства от натрупаните отчисления, за сепарация на битови отпадъци – 196 957,13 лв.

За ефективно управление на отпадъците е необходимо увеличаване броя на рециклиращите и оползотворяващи предприятия. С разделянето на отпадъчните вещества, които спадат към различни категории, с правилното им съхраняване, разделното им предаване за последващо третиране се спомага за предотвратяване на негативните последици за околната среда.

Провеждането на разяснителни кампании към обществеността и увеличаването на личната нетърпимост на гражданите към замърсяването на околната среда, ще спомогне за постигане на устойчиви резултати.

Изводи:

- Необходимо е разширяване на системата за разделно събиране на отпадъци от опаковки на територията на общината;
- Все още има предпоставки и наличие на нерегламентирани сметища;

- В съответствие с Националната политика по управление на отпадъците на местно ниво приоритетите са:
- предотвратяване и намаляване на образуването на отпадъците;
- увеличаване на количествата на рециклирани и оползотворени отпадъци;
- подобряване на организацията по разделно събиране на отпадъците от хартиени, пластмасови, стъклени и др. опаковки;
- екологосъобразно обезвреждане на отпадъците;
- управление на специфичните потоци отпадъци, според изискванията на ЗУО и подзаконовата нормативната база.

7. Шум

Произходът на шума се определя от видовете дейности, при които е генериран. В урбанизираните територии се различават промишлен (производствен), транспортен, шум от строителство и битов шум. В зависимост от характера (постоянен, периодичен, повтарящ се, непрекъснат), честотният спектър на интензивността на шума и продължителността на експозиция, въздействието му е с различна степен на вредност върху човешкото здраве.

По данни на годишни доклади на РИОСВ – Велико Търново, при изготвяне на годишен график за контрол на промишлени източници на шум при извършване на проверки приоритетно е обхващането на предприятия разположени на територии с повишени изисквания за защита от шум, като централна градска част, паркове и други места за почивка и отдих на гражданите.

Общинската администрация следи за прояви на високи нива на шум.

Шумовото натоварване в територията е с ниски стойности. На този етап най-голям дял в акустичния режим заема транспортният шум. Той е по-голям в натоварените градски улици, както и в близост до по-големите транспортни артерии на територията на общината. Най-голяма е концентрацията на шумовото натоварване в населените места, пресичани от второкласния път II-53 от РПМ (с. Марян, с. Константин, с. Майско и ул. Разпоповци). В рамките на населените места други значими източници на шум не са регистрирани.

Производствената зона на град Елена е изолирана от останалата селищна територия. Освен това характерът на производствените дейности в тази зона е такъв, че не се не създава значима и осезаема шумова среда.

На територията на община Елена няма данни за констатирано наднормено излъчване на шум и установени рискови жилищни зони или зони за отдих, от следва че населението на общината не е подложено на наднормено шумово въздействие.

Към настоящия момент значителни интензивни строителни мероприятия в общината не се осъществяват и поради това не се генерира сериозен шум. Освен това трябва да се има предвид и че този вид шум е ограничен по време (предимно в светлата част на денонощието) и е със сравнително нисък интензитет.

Като цяло основната част от мерките, които са насочени към запазване на високо качество на атмосферния въздух имат важна роля и благоприятстват поддържането на ниски нива на шум в границите на нормативните изисквания. Такива мерки, които имат своето комплексно въздействие са:

- ✓ Редовно поддържане на пътната инфраструктура;
- ✓ По възможност извеждане на промишлените предприятия в покрайнините на населените места и обособяване на промишлени зони;
- ✓ Поддържане на съществуващите и създаване на нови зелени пространства, както и залесяване на зелени площи с вечнозелена декоративна растителност;
- ✓ Осъществяване на контрол върху строителните и производствените дейности;
- ✓ Реорганизиране на градската мобилност, чрез подходяща организация на движението: ограничени и забранени за МПС улици и зони; забрани за мотоциклети и тежки камиони в определени райони и часове и т.н.
- ✓ Стимулиране на алтернативните начини за придвижване и провеждане на кампании и мероприятия за насърчаване на велосипедния транспорт и др..

8. Радиационна обстановка

На територията на област Велико Търново радиологичен контрол се осъществява от Регионална лаборатория – Плевен към ИАОС, чрез осъществяване на системни наблюдения за радиационно състояние на околната среда по утвърдена мрежа от пунктове и периодичност. На територията на област Велико Търново има поставени 28 пункта за радиологичен мониторинг.

Радиационният гама-фон през 2020 г. в мониторинговите пунктове в териториалния обхват на РИОСВ - Велико Търново е в границите на характерния естествен гама-фон за съответния пункт при конкретните метеорологични условия.

Радиологичният мониторинг на необработваемите почви се осъществява в пунктовете за наблюдение, като пробите се вземат от почвен слой с дълбочина 0÷20 cm и се

извършва гама-спектрометричен анализ за определяне съдържанието на естествени и техногенни радионуклиди в тях. Пункт за наблюдение на радиационно състояние и вземане на почвени проби има утвърден и разположен в гр. Елена. Извършения радиологичен мониторинг не установява отклонения в измерените специфични активности на естествените и техногенни радионуклиди, спрямо характерните за региона стойности.

Таблица: Радиологичен мониторинг на необработваеми почви

Вид проба	Обект	Име на пункт	Уран-238 Bq/kg	Радий-226, Bq/kg	Торий-232, Bq/kg	Калий-40 Bq/kg	Олово-210, Bq/kg	Цезий-137, Bq/kg
Почви	Фонов мониторинг	Елена	41±3	42±5	60±2	432±15	53±7	6,0±0,2

Източник: по данни от „Доклад за състоянието на околната среда през 2021г.“ – РИОСВ Велико Търново

Радиологичният мониторинг на седименти се изразява в определяне съдържанието на естествени и техногенни радионуклиди. Радиологичният мониторинг на повърхностните водни тела се осъществява чрез мрежа от пунктове и се изразява в наблюдение на радиологичните показателите във взетите водни проби, съгласно Наредба № Н4/14.09.2012 г.. Наблюдаваните радиологични показатели са обща алфа и обща бета активност, естествен уран и ^{226}Ra. Данни за територията на община Елена за съдържанието на естествени и техногенни радионуклиди, както и радиологичното състояние на повърхностните водни тела няма, поради липса на пунктове за измерването им. Водите на р. Янтра се наблюдават, но пунктовете за измерване са извън територията на общината.

Данните от доклада за опазване на околната среда на РИОСВ – Велико Търново за 2020год. показват, че не се наблюдава тенденция за повишаване на обемната специфична активност на естествените и техногенни радионуклиди в атмосферния въздух. При наблюдението на радиационното състояние от фоновия мониторинг за: необработваеми почви не са констатирани изменения над характерните за съответните райони стойности на специфичната активност на естествените и техногенни радионуклиди, за по отношение на повърхностните водни тела и седименти не са установени замърсявания с естествени и техногенни радионуклиди.

Може да се заключи, че на територията на общината няма зони с повишен радиационен фон. В промишлените предприятия и медицинските учреждения не се използват радиоактивни материали и технологии. Община Елена е една от общините в България с най-нисък радиационен фон, чиито стойности като цяло те не превишават границата от 0,02 μSv/h

9. Туризъм и спорт

По данни от Общия устройствен план на община Елена в общински център, както и в някои от селата в общината, има изградени множество открити плувни басейни. Те обаче, не са пригодени за практикуване на плувни спортове, а са предвидени по-скоро за отдих и забавление. Повечето от тях се използват като допълнителна атракция за туристите в общината. В община Елена има и специфичен ресурс за развитие на конен спорт и зимни ски спортове. Те са насочени, както към местното население, така и към туристическия контингент в района. За практикуване на конен спорт са изградени три бази – в землищата на град Елена и селата Шилковци и Константин ((Комплекс за селски туризъм „Йовчевата къща“ и „Екопарк Елена“; Клуб по конна езда "Елена"). Предлагат се училище за езда за начинаещи, езда за напреднали - преходи с коне до природни забележителности и исторически места в региона, семейни конни ваканции, детски лагери с езда, конна терапия и др. Този вид спорт е сравнително добре обезпечен с необходимите обекти и съоръжения и през последните години привлича все по-голям туристическия интерес.

Броят на икономическите агенти в сектор I – хотелиерство и ресторантьорство за периода 2015 – 2019 г. се променя в границите между 61 – 70 бр., а техният дял от местната икономика се движи между 15% и 18%. През 2019 г. броя на предприятията се връща на нивото отчетено за 2015 г., а техния относителен дял представлява 15% от всички нефинансови предприятия, работещи на територията на община Елена.

Хотелиерството и ресторантьорството (сектор I) са едни от най-засегнатите от пандемията икономически дейности, причинена от вирусната инфекция COVID-19. В резултат на което към края на 2020 г. в областта на туризма са отчетени най-много съкратени и регистрирани в „Бюрото по труда” лица.

Места за настаняване на туристи

Към края на 2020 г. на територията на община Елена са регистрирани и работят 188 обекта за настаняване на туристи – хотели, пансиони, стаи и къщи за гости. Всички те

предлагат общо 1 027 помещения за настаняване с капацитет от 2 284 легла, което прави средно по 2 легла на стая.

Таблица: Места за настаняване по населени места на територията на община Елена към 31.12.2020 г.

№	Населено място	Места за настаняване (брой)		
		Обекти	Помещения	Легла
1	гр. Елена	56	392	844
2	с. Бадевци	9	38	85
3	с. Блъсковци	4	16	33
4	с. Бръчковци	5	20	40
5	с. Буйновци	6	26	58
6	с. Вълчовци	4	24	58
7	с. Игановци	4	10	21
8	с. Костел	6	37	74
9	с. Мийковци	10	65	182
10	с. Палици	6	29	61
11	с. Раювци	9	36	78
12	с. Руховци	5	20	43
13	с. Търкашени	4	13	26
14	с. Хъневци	4	30	63
15	с. Шилковци	4	17	34
16	с. Яковци	11	61	132
17	Всички останали	41	193	452
Общо за община Елена		**188**	**1027**	**2284**

Източник: Община Елена, съгласно Приложение 5 към ПИРО

В таблицата по-горе са посочени населените места на територията на община Елена (16 бр.), в които има регистрирани над 4 обекта за настаняване на туристи. В тези населени места се предлагат 78% от всички обекти за настаняване, 81% от

помещенията и 80% от леглата за туристите и гостите на община Елена. По такъв начин се формират зони, в които се предоставят базисни за района туристически услуги – подслон, храна и др.

В диаграмата по-долу са представени онези населени места (5 бр.), които по низходящ ред формират над 50% от всички обекти за настаняване и 58% от помещенията и леглата, предлагани на територията на община Елена.

Селата Яковци, Раевци и Бадевци концентрират предлагането на туристически услуги в зона, около язовир „Йовковци“. В района на язовира се предлага комбинация от риболовен, еко и селски туризъм на база природните феномени и дадености на територията. Около бреговете на водното огледало са разположени и селата Бръчковци, Шилковци и Вълчовци, а североизточно от тях, на близо, в склоновете на балкана са Блъсковци и Търкашени. Така се обособява територия, която условно можем да наречем – **Туристическа зона „Йовковци“**.

Източно и югоизточно от гр. Елена се обособяват други две туристически зони, за които са характерни еко, планински и селски туризъм.

Първата се формира около селата Палици, Руховци и Марян. В тази зона попада язовир „Палици“ и условно можем да я определим като **„Туристическа зона изток“.**

Втората зона се формира около селата Мийковци, Буйновци и Хъневци. Към тази зона можем да добавим и района около х.Чумерна, който е подходящ за планински и опознавателен туризъм. Така очертана, тази територия можем условно да наречем **„Туристическа зона югоизток“.**

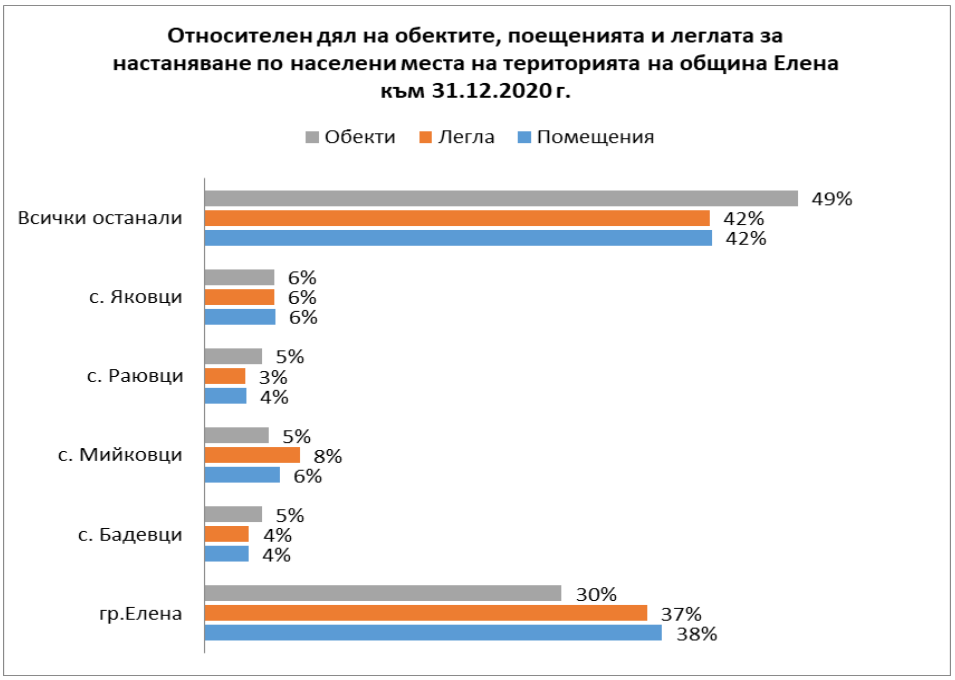

Най-много туристически услуги се предлагат на територията на гр.Елена. **В общинския център функционират 30% от обектите за настаняване и се предлага 38% от помещенията и леглата за гостите на града и общината.** Това го оформя като четвърта зона за туризъм, в която наред с базисните хотелски услуги се предлагат и допълнителни услуги – СПА и други релаксиращи и възстановителни. Освен това в гр. Елена, като административен център са съсредоточени по-голямата част от социализираните обекти на културно-историческото наследство, които са популярни в страната и чужбина. Община Елена има богат културен календар, който в по-голямата си част се реализира на територията на общинския център. Пример за това е фестивалът на „Еленския бут“, който от години по традиция привлича хиляди туристи и гости на града.

Доброто съчетание на природно и културно-историческо наследство, както и развитието на туристическите услуги и доброто ниво на предлагане през последните 10 години е допринесло за популяризиране на община Елена като атрактивно и привлекателно място за ловен, еко, планински, селски, културен и опознавателен туризъм.

Туристи, посещения и реализирани нощувки

Броя на туристите посетили територията на община Елена през последните години е нарастнал повече от 2,5 пъти. Това се дължи основно на българските туристи, предимно от големи областни градове като Варна, Бургас и София. Данните за чуждестранни туристи посетили Елена за периода 2015 – 2020 г. показват, че територията на общината е търсена и предпочитана дестинация по-скоро на национално ниво. През 2020 г. обаче посещенията намаляват с 14%, спрямо предходната 2019 г. Най-вероятно това се дължи на пандемията, причинена от вирусната инфекция COVID-19, която засегна сериозно туристическия бранш.

Таблица: Туристи, посетили територията на община Елена

Националност на туристите	**Години (брой)**					
	2015	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**
Българи	6 358	17 964	21 049	19 392	23 253	20 085
Чужденци	125	110	94	190	118	52
Общо	**6 483**	**18 074**	**21 143**	**19 582**	**23 371**	**20 137**

Източник: Община Елена

Нарастването на туристопотока е довело до увеличаването на броя посещения на културно-исторически обекти на територията на община Елена, представени в таблицата по-долу.

Таблица: Туристи посетили културно-исторически обекти на територията на община Елена

Обект	**Години (брой)**						**Отклониение 2015/ 2019**	**Отклониение 2019/ 2020**
	2015	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**		
Къща музей „Иларион Макариополски“	2 048	1 996	2 146	2 191	6 470	3 983	2 16%	- 38%
АИК „Даскалоливница“	19 572	19 419	20 213	23 096	22 984	15 992	1 7%	- 30%
Общо	**21 620**	**21 415**	**22 359**	**25 287**	**29 454**	**19 975**	**36%**	**32%**

Източник: Община Елена

Ясно се вижда, че посещенията на културно-исторически обекти като Къща музей „Иларион Макариополски“ и АИК „Даскалоливница“ за периода 2016 – 2020 г. са традиционно повече от посещенията на територията. Това означава, че не всички туристи посетили територията се интересуват от културата и историята на общината. Показателно за това са и отклоненията в посещенията за 2020 г., спрямо 2019 г., въпреки COVID-19 – регистрираното намаление при културните обекти (-32%) е два и повече пъти по-голямо в сравнение с това за територията (-14%).

Броя на реализираните нощувки на територията на община Елена за периода 2015 – 2019 г. е нарастнал с 87%.

Таблица : Реализирани нощувки територията на община Елена

Община Елена	Години (брой)					
	2015	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**
Нощувки	35 555	39 923	49 225	57 101	66 659	56 715

Източник: Община Елена

Туристите и гостите на града се посрещат и обслужват от 44 заведения, барове и ресторанти с капацитет от 2 546 места, като над 59% от тях работят на територията на гр. Елена.

Заетостта на туристическите обекти се осигурява най-вече от туристи през почивните дни, летните отпуски, преминаващи и хора в командировка. Посещенията на културните обекти и историческите места в града стават най-вече през лятото, предимно през почивните и празничните дни, когато има организирани културни мероприятия.

Развитие на туризма

Резултатите от анкетно проучване, както и идентифицирането на нагласите и анализа на субективното мнение на заинтересованите показват, че **над 80% от анкетираните са дали много добра и добра оценка за развитието и популяризирането на туризма в община Елена. Подобна оценка получава и състоянието на културно-историческото наследство на общината – паметници, народни традиции и обичаи, както и състоянието на природната среда.** Изглежда, че от една страна участниците в изследването са доволни от резултатите в тези направления, а от друга, става ясно, че местните хора са **свръх фокусирани в туризма като възможност за икономическо развитие.** Причината за това е **бурното, макар и доста хаотично развитие на този бранш през последните години.** Освен това се забелязва, че една част от жителите на територията силно се идентифицират с възрожденското минало на Елена и виждат културното и природното наследство като основни ресурси за формиране на туристически продукт. Това предизвиква гордост, чувство за позитивна идентичност и принадлежност към родното място.

Поради недостига на паркоместа се стига до глоби за неправилно паркиране и дори до конфликти. В тази връзка се предлагат радикални идеи, като частично покриване на

реката в центъра с цел обособяване на паркоместа или изграждане на голям паркинг в покрайнините на града.

Повод за напрежение между туристите и коренните жители на селата е недостигът на вода поради консумацията на къщите за гости и басейните на част от "виладжиите". **Казусът с водоснабдяването заслужава сериозно внимание, защото показва уязвимостта на местната икономика, разчитаща на стихийното развитие на туризма.** Най-сериозни проблеми с водоснабдяването имат селата, които са отдалечени от язовир „Йовковци" и разчитат на собствени водоизточници. В следствие на разместване на земни пластове и на изсичането на горите, тези водоизточници постепенно пресъхват и има опасност водата да изчезне. Това ще окаже негативно влияние и върху туризма, тъй като в част от тези села населението е малко на брой (в някои почти липсва), но вече има действащи хотели и къщи за гости, които приемат много туристи. **Липсата на вода или наличието на режим на водата би изгонило туристите и принудило собствениците на къщите и хотелите да прекратят своята дейност**. Водоснабдяването през времето на засилен туристически поток поставя на изпитание водоснабдителната система, която е изградена през 60-те години на 20-век и мрежата не може да издържи на увеличеното натоварване.

По отношение на инфраструктурата, която може да укаже съществено влияние върху развитието на туризма проучването установи:

- Водопровода на Бадевци, който захранва гр.Елена и още няколко населени места е с намалял дебит и с над 60% загуби на вода;
- Яковци получава вода от водопровода на Бадевци;
- В с. Блъсковци има три водоизточници, които са почти пресъхнали. Водата се доставя от други места и понякога има режим на водата. Местните хора при необходимост използват водоноски и цистерни за доставка вода;
- При водоснабдяването на с. Вълчовци няма увеличение на дебита на водата, но има над 50% загуби;
- Костел се захранва от собствен водоизточник;
- В с. Руховци е с увеличен дебит на водата, но загубите са над 60%;
- Жителите на с. Търкашени имат три водоизточници, които са почти пресъхнали. Водата се доставя от други места и понякога има режим на водата. При необходимост се използват водоноски и цистерни;
- В с. Шилковци се наблюдава почти 50% загуба на вода;

- Голяма част от пътищата са еднолентови и трудни за поддръжка. Еднолентовия път създава проблем при извозване на отпадъците, тъй като тежката машина трудно преминава през него;
- Пътят до с. Блъсковци е рехабилитиран;
- Пътят до с. Костел е първа категория общински път;
- Пътя до с.Мийковци е еднолентов и труден за поддръжка и има необходимост от рехабилитация. Освен това се говори за обособяване на ски зона, а в същото време има проблеми с качеството на телефонните и интернет услугите;
- Пътят Палици - Чакали е рехабилитиран;
- Пътят до с. Търкашени е в добро състояние, но в самото село има отсечка от 600 метра, която се нуждае от ремонт;
- Планинските населени места, които попадат на юг от гр.Елена са в дигитална сянка, което означава, че няма осигурена широколентова телефонна и интернет връзка.

Въпреки наличието на много добри условия за развитието и практикуването на зимни ски спортове в община Елена, този вид спорт не е достатъчно добре развит. Независимо от сравнително малката височина на връх Чумерна (1536м), поради специфичните локални климатични особености снежната покривка се появява още в средата на месец декември и се задържа до началото на месец март. Това позволява реализацията на един нормален ски сезон в рамките на разглежданата територия. Изградената за тази цел инфраструктура обаче, е крайно недостатъчна като брой и капацитет. Към настоящия момент функционират само няколко къси любителски писти в района на връх Чумерна и около селата Мийковци и Усоето. Едната ски-писта е разположена в близост до хижа Чумерна. Тя има дължина 750м, оборудвана е със ски-влек (тип „Помагалски") и ски-гардеробна към хижата (със 100 чифта ски). По изградената екопътека от връх Чумерна до село Мийковци се стига до другата функционираща ски-писта в района. Тя е подходяща както за начинаещи, така и за напреднали скиори и също е оборудвана със ски-влек и ски-гардеробна. Близо до хижа „Буковец" и в околностите на град Елена (в местността „Ушите") са изградени малки скиписти. Съществуват добри условия за прокарването на нова ски писта по трасето хижа „Чумерна" - местност „Боржийска поляна" - с.Мийковци, с обща дължина около 3км. Подобна реализация би превърнала района на връх Чумерна в привлекателна ски зона за населението от Източна България, вместо да пътува до по-отдалечените дестинации като Боровец, Банско и Пампорово. За постигането на този резултат е

необходимо да се построят няколко лифта от района на с.Мийковци до хижа „Чумерна“, което ще скъси с около 15км достъпа до високопланинските части на община Елена. Реализацията на подобна възможност ще увеличи в значителна степен туристическия потенциал на община Елена.

На територията на общината са маркирани и се поддържат няколко основни пешеходни маршрута, които с изключение на един (продължителност – 30 мин.) са продължителност между 3 и 4,30 часа:

- с. Усои – м."Марков камък” – м.”Раюв камък” – с. Усои
- с. Мийковци – х.Чумерна – вр.Чумерна
- с. Вълчевци – Капиновски манастир;
- гр. Елена – „Христовски водопад”;
- гр. Елена – с. Марян – Марянски манастир – с. Долни Марян.

Една голяма част от тези маршрути имат изградени места за отдих, обезопасени пътеки и са обозначени със съответните табели. Към момента обаче голяма част от тях са занемарени и са в лошо състояние, а има и такива които са унищожени от недоброжелателни туристи. Необходимо е да бъдат предприети възстановителни дейности с цел тези маршрути да бъдат привлекателни атрактивни за туристите. Теренното проучване установи, че хижите, особено хижа „Чумерна“, която е известна на любителите на планината в цялата страна са в много лошо състояние. Общинската администрация обаче няма много възможности за подобряване на състоянието им, тъй като те са под опеката на Български туристически съюз (БТС). Налага се местното туристическо дружество да лобира пред БТС за ремонтирането на тези хижи и превръщането им в привлекателни места за любителите на планинския туризъм.

За любителите на колоезденето община Елена предлага два различни типа вело маршрути: спускане и велотурове по асфалтови пътища и пътеки. Маршрутите са с различна степен на трудност и са с продължителност от 3 до 4 часа. Тези трасета комбинират активния отдих (колоезденето) с пасивния отдих (познавателния туризъм). Община Елена разполага с осем полигона за спортно ориентиране, което я превръща в първенец в страната по този показател. До х.„Буковец” има оборудвани маршрути за скално катерене за начинаещи и средно напреднали. Районът е подходящ и за организирането на въжен тролей.

Възможностите за риболов в община Елена са богати и разнообразни. Язовир Йовковци, на 5 км от град Елена е един от най-големите язовири в България. Зарибен е с над 10 вида риби (мряна, речен кефал, балканска пъстърва и др.), подходящ е за

плаване с лодка, за къмпинг и отдих сред природата. На Язовир „Палици“ се провежда ежегодното общинско състезание по риболов. Язовирът е с площ около 55 дка и в него е изградено найголямото садково стопанство в района – „Рибно стопанство – с. Палици“. Отглеждат се есетра, европейски сом, американски сом и лин. Отделно от стопанството язовирът е зарибен с шаран, толстолоб, амур, каракуда, лин, сом и есетра. За любителите на спортния риболов са обособени специални кътчета, където всеки може да изпробва късмета си.

Данните от извършеното проучване дават основание да бъдат направени следните изводи и заключения:

- Добре развито е упражняването на спортове като футбол, борба свободен стил, джудо, конен спорт, спортно катерене, ски туризъм, вело туризъм и туризъм. Ежегодно се провеждат състезания, което позволява провеждане на политика за масовизиране на спортните дейности;
- Спортната инфраструктура е на добро ниво, като голяма част от нея е с осигурен свободен достъп за желаещите да се възползват;
- Основната част от спортната инфраструктура е съсредоточена в общинския център – гр. Елена, като в някои от по-големите села има футболни игрища, чието състояние не е особено добро;
- Важно е да се подобри физическата култура у местните младежи, като чрез сътрудничество между спортните клубове, образователните, здравни и социални институции и общинската администрация се провеждат периодични кампании за развитие на масовия спорт и здравословния начин на живот. По този начин от една страна ще се увеличи желанието на младежите да спортуват, а от друга ще се повишат и познанията за здравословното хранене напр, както и ще се засилят социалните контакти между местните жители;
- За територията на община Елена туризмът и голяма част от спортните дейности са тясно свързани. Съществува необходимост от създаване и подобряване на условия за развитие на т. нар. специализирана туристическа инфраструктура, която има и тясно свързана с различни видове спортни и физически дейности. Това са всички обекти и съоръжения, които са изградени на територията на общината, с цел осигуряване на възможност за практикуване на определен вид туризъм: пешеходни пътеки, вело маршрути, ски писти и съоръжения, стени за скално катерене, полигони за спортно ориентиране и др. Без този тип инфраструктура на практика туристическата дейност може да остане само на ниво кулинарен туризъм.

➢ Освен това спортът, развлечения и другите съпътстващи туризма дейности са слабо популяризирани и почти не се предлагат масово на гостите на територията. Община Елена притежава специфичен набор от услуги, насочени към определен туристически сегмент – млади хора и семейства с деца. Една голяма част от спортните дейности, наред с богата история и култура, която притежава общината могат да бъдат включени в цялостен туристически пакет, който при добър маркетинг ще даде възможност за по-доброто позициониране на община Елена на българския и международния туристически пазар.

10. Селско, горско и рибно стопанство

В областта на селското, горското и рибното стопанство предприемаческата активност през годините се запазва с лек спад през 2019 г. По данни на НСИ от 64 регистрирани в сектора предприятия през 2015 г., броят им към края на 2019 година е намалял на 57, което е с 11% по-малко (виж таблицата по-долу). Едновременно с това намалява и относителният дял на сектор А - от 16% през 2015 на 14 % през 2019 г. Това се дължи основно на селското стопанство, което е много чувствително към проблеми с фондовете и програмите, които финансират предприятията в сектора. Държавата и ЕС чрез ДФЗ и Програмата за развитие на селските райони водят целенасочена политика за повишаване на конкурентоспособността на предприятията, заетостта и доходите в бранша.

Таблица: Брой и дял на нефинансовите предприятия по видове икономически дейности на територията на община Елена

Код	Икономически дийности	Предприятия по години									
		2015		2016		2017		2018		2019	
		брой	дял	брой	дял	брой	дял	брой	дял	брой	дял
A	Селско, горски и рибно стопанство	64	16%	70	18%	68	17%	73	18%	57	**14%**
B	Добивна промишленост	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
C	Преработваща промишленост	32	8%	30	8%	28	7%	34	8%	36	**9%**
D	Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива	..	..	..	..	..	..	..	..	..	**..**
E	Доставяне на води; Канализационни услуги, управление на отпадъци и възстановяване	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

F	Строителсво	12	3%	12	3%	9	2%	13	3%	12	**3%**
G	Търговия; Ремонт на автомобили и мотоциклети	140	36%	144	36%	140	36%	135	33%	147	**36%**
H	Транспорт, складиране и пощи	19	5%	18	5%	17	4%	16	4%	17	**4%**
I	Хотелиерство и ресторантьорство	61	16%	62	16%	69	18%	70	17%	62	**15%**
J	Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; Далекосъобщения	4	1%	..	..	3	1%	..	..	3	**1%**
L	Операции с недвижими имоти	12	3%	16	4%	10	3%	10	2%	13	**3%**
M	Професионални дейности и научни изследвания	15	4%	12	3%	17	4%	18	4%	18	**4%**
N	Административни и спомагателни дейности	3	1%	5	1%	5	1%	7	2%	6	**1%**
P	Образование	..	..	..	..	..	..	3	1%	3	**1%**
Q	Хуманно здравеопазване и социална работа	10	3%	10	3%	10	3%	10	2%	9	**2%**
R	Култура, спорт и развлечение	3	1%	4	1%	..	..	4	1%	4	**1%**
S	Други дейности	12	3%	10	3%	13	3%	13	3%	20	**5%**
	Общо за всички сектори	**390**		**398**		**394**		**409**		**408**	

Източник: НСИ; „ ..“ Конфиденциални данни; „ – “ Няма случай

- **Селско стопанство**

По данни на Общинска служба „Земеделие“ към 31.12.2020 г. на територията на община Елена са регистрирани 273 земеделски стопани, от които 107 животновъди.

Таблица: Регистрирани земеделски производители на територията на община Елена

община Елена	**Години (брой)**						**Отклонение 2015/2020**
	2015	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	
Земеделски производители	320	323	335	290	282	273	-15%
в тази част животновъди	157	164	146	144	121	107	-32%

Източник: Общинска служба „Земеделие“

От таблицата по-горе се вижда, че за периода 2015 – 2020 г. броят на земеделските производители намалява с 15%, а броя на животновъдите с 32%. Това

противоречи на данните, подадени от НСИ по-горе за сектор А на местната икономика. Една от причините за това разминаване е, че повечето земеделци са физически лица, които не съставят годишни финансови отчети и не се водят в регистъра на НСИ. Освен това в сектор А погоре участват, освен селското, така и горското и рибното стопанства. Характерно за земеделието е, че има отделни регистри и се води на отчет в областните и общинските служби по земеделие към Министерството на земеделието, храните и горите. Това прави данните предоставени от Общинска служба „Земеделие“ по-представителни за сектора.

✓ **Растениевъдството**

Земеделските земи на територията на община Елена са в размер на 26 059.3 ха.. От тях 69% са ниви, 17% са пасища и ливади, а върху 2% от земите са създадени трайни насаждения. Освен това се отглеждат 20,7 ха лозя и 30 86,3 ха. други култури, които представляват 12% от обработваемата земя.

Таблица: Баланс на земеделската земя на община Елена

Вид на зем.земя	**Площ**	
	ха	**Дял в %**
ниви	18 086,20	69
трайни насаждения	480,90	2
лозя	20,70	0
пасища и ливади	4 385,20	17
други	3 086,30	12
Общо	**26 059,30**	**100**

Източник: Годишен доклад за наблюдение изпълнението на ОПР 2014-2020 г. през 2021 г.

Преобладаващата част от земеделските производители са растениевъди, отглеждащи предимно зърнени култури – пшеница, ечемик, царевица и слънчоглед. Освен традиционните култури, се отглеждат: картофи и трайни насаждения – орехи, арония, сливи и ябълки. Производството на плодове и зеленчуци за продажба и преработка е незначително, поради условията, културата на местното

население, необходимостта от инвестиции и пазарната конюнктура. Не случайно малко над 2% от обработваемите земеделски земи са засети с овощни градини и арония. Това са по-скоро семейни или микро стопанства, предимно за собствени нужди или на млади фермери, като една немалка част от тях не са регистрирани като земеделски производители.

В таблицата по-долу са показани произведените земеделски култури по видове, използвана площ и среден добив от декар.

Таблица: Земеделски култури по видове, площ и среден добив от декар на територията на община Елена

Земеделски култури	**2015**		**2016**		**2017**		**2018**		**2019**		**2020**	
	дка	**ср.добив в кг./дка**	**дка**	**ср.добив в кг./дка**	**дка**	**ср.добив в кг./дка**	**дка**	**ср.добив в кг./дка**	**дка**	**ср.добив в кг./дка**	**дка**	**ср.добив в кг./дка**
Пшеница	2400	250	3700	290	2720	350	1840	200	1755	427	1440	293
Ечемик	300	300	650	250	270	270	560	126	370	200	450	294
Овес		0	240	350		0		0		0		0
Слънчоглед	2800	162	3440	158	2200	165	1550	110	1300	200	770	31
Царевица	500	210	1260	360	1750	380	1450	600	2300	600	2600	269
Орехови насаждения	195	0	195	0	195	0	210	0	100	0	100	0
Арония	165	500	165	395	166	264	166	251	154	270	146	240
Картофи	250	360	550	550	250	400	280	600	80	650	49	950
Тритикале	100	150	100	150	100	140		0		0		0
Бял трън		0	600	15		0		0		0		0
Лимец		0		0	10	100	10	100		0		0
Сорго		0		0		0		0		0	41,5	пропаднало
Сливи	22	Млади	22	Млади	22	Млади	212	Млади	212	Млади	260	Млади
Малини		0		0		0		0		0	8,9	240
Ябълки	2	Млади	2	Млади	7	Млади	7	Млади	8,6	Млади	44,7	Млади
Круши		0		0		0		0		0	11,7	Млади
Ягоди		0		0		0		0		0	1,5	200
череши		0		0		0		0	18	Млади		0

Източник: Общинска служба „Земеделие“

От представените в нея данни се вижда, че средният добив от декар на зърнени култури за периода 2015 – 2020 г. е много динамичен и по-скоро намалява.
Най-голям ръст в добива от декар за периода 2015 – 2020 г. се наблюдава при ечемика и царевицата. При царевицата за зърно се забелязва значителен пик през 2018 г., задържане през 2019 г. и рязък спад през следващата година. Въпреки това средния добив от декар при царевицата за зърно нараства с 28% за 2020 г., спрямо базисната 2015 г. Същевременно засятата площ с царевица постоянно нараства. *Фиг. 20*

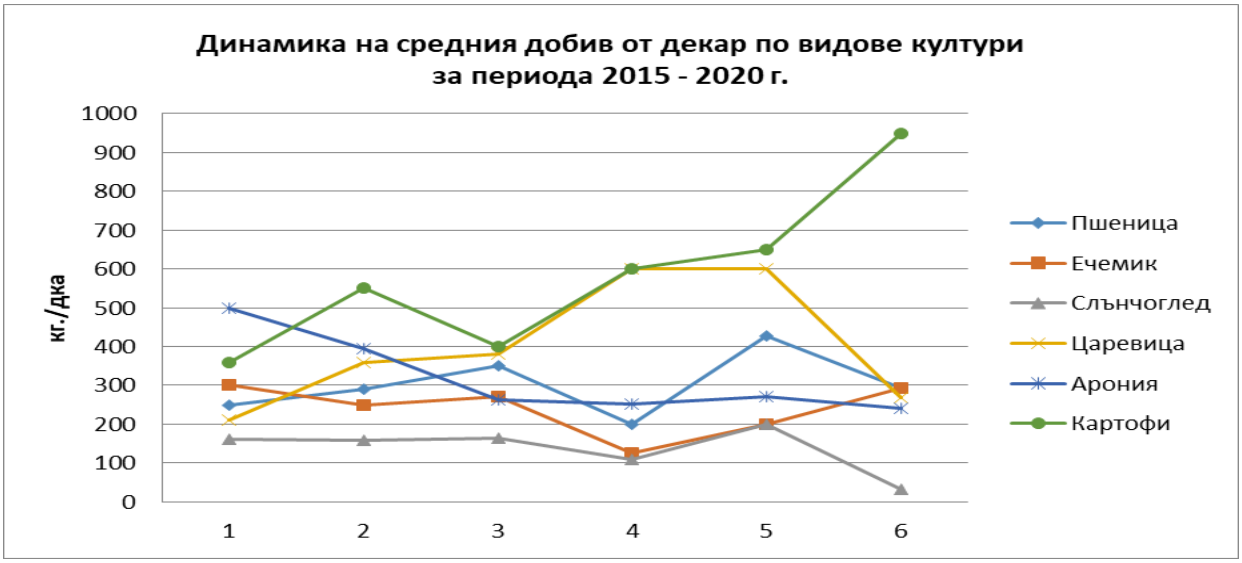

Зеленчукопроизводството не е добре развито на територията на община Елена. Причините за това най-вероятно са специфичния климат и почви. Единственият зеленчук представен в таблицата по-горе, който бележи сериозен и устойчив ръст в добива от декар са картофите. При тази култура се наблюдават две противоположни тенденции – значителното увеличаване на ср. добив от декар (164%) се съпътства от сериозно намаляване на засятите площи (-90%). Изглежда, **че към момента отглеждането на зеленчуци на територията на община Елена е неатрактивно за земеделските производители.** От Приложение 4 – Проучване на нагласите, очакванията и намеренията на заинтересованите страни, имащи отношение към развитието на община Елена се вижда, че няма нито един предложен проект за създаване на трайни насаждения и преработка на плодове и зеленчуци.

✓ **Животновъдство**

Над 40% от земеделските производители на територията на община Елена са животновъди, от които преобладаващата част са микро стопанства. За да може да направим анализ и хипотези в сектора е необходимо да се проследи броя на отглежданите животни, представен в таблицата по-долу.

Таблица: Брой селскостопански животни по видове

Видове животни	**Години (брой)**					
	2015	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**
Говеда	2 000	2 130	2 449	2 160	2 196	1 816
в т.ч. крави	-	-	-	-	-	-
Овце и Кози	11 432	10 712	10 525	8 621	8 763	8 356
в т.ч. овце-майки	-	-	-	-	-	-
Кози брой	-	-	-	-	-	-
в т.ч. кози-майки	-	-	-	-	-	-
Свине	36	-	-	-	1	
в т.ч. свине майки	-	-	-	-	-	-
Птици	-	-	-	-	-	-
в т.ч. кокошки носачки	-	-	-	-	-	-
в т.ч. други птици	-	-	-	-	-	-
Пчелни семейства	4 990	3 288	3 589	3 846	3 591	3 450
Зайци	-	-	-	-	-	-
Коне	31	71	79	76	67	69
Магарета	-	-	-	-	-	-
Рибовъдни обекти	-	1	2	3	3	3
Калифорнийски червеи	2	2	2	2	1	-

Източник: БАБХ, „ – “няма предоставени данни

Фиг. 22

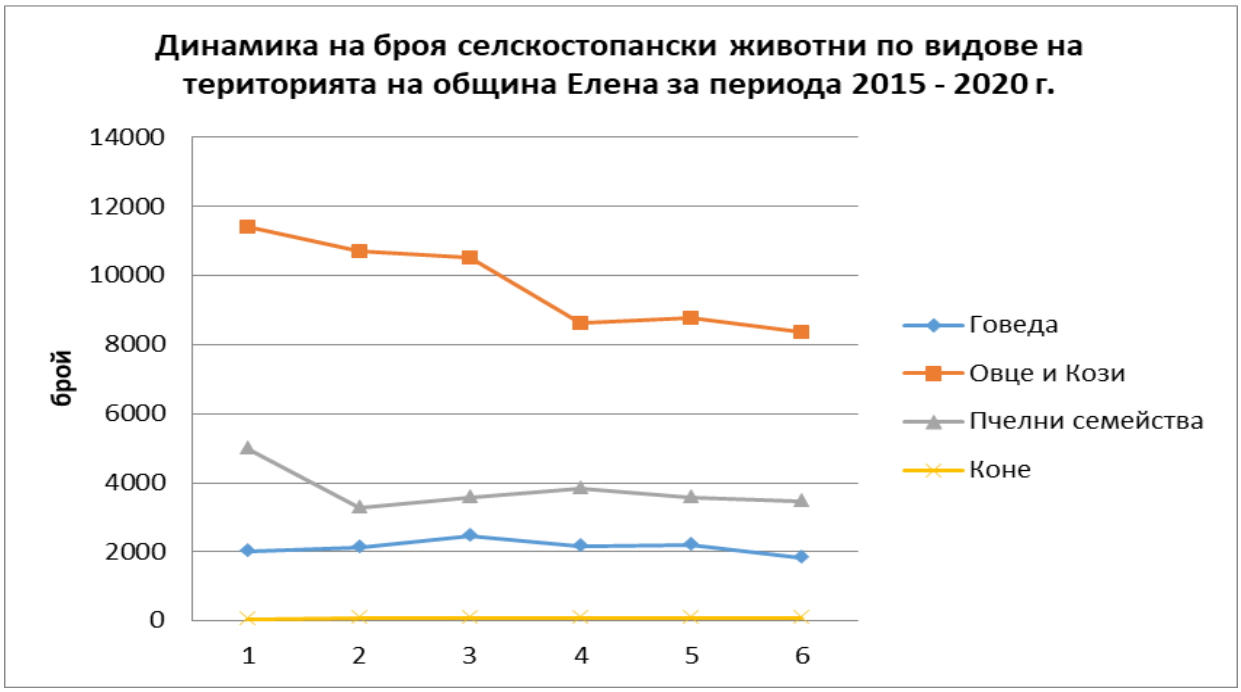

Диаграмата по-горе илюстрира устойчиво намаляване на броя животни при овцете и козите, както и колебание, задържане и леко намаляване при говедата и пчелните семейства. Единствено при конете се наблюдава първоначален скок и после задържане през последните 5 години.

Проучването на нагласите, очакванията и намеренията на заинтересованите страни, имащи отношение към развитието на община Елена успя да идентифицира животновъд в с.Палици, който има намерение да инвестира в създаване на единно частно стопанство за пасищно отглеждане на ЕРД (порода Блек Ангус). Проектът е с висока степен на готовност и прогнозен бюджет от 10 млн.лева. В рамките на фокус групата за земеделие инвеститорът сподели, че **пасищното животновъдство на територията на община Елена има много добра перспектива и възможности за развитие**. За тази цел обаче има нужда от съдействие за комасиране на земя с цел изхранване на животните. Освен това е необходимо да се създадат правила за преминаване през земеделски земи на превозни средства и хора на местна ниво, за да се намалят щетите върху пасищата, мерите и нивите на земеделските стопани (Приложение 4).

От таблицата по-горе става ясно, че отглеждането на свине не е атрактивно за местните животновъди, въпреки че община Елена стана популярна със своя свинския бут и филе, които са част от местните кулинарни традиции. През последните години

се провежда фестивал на „свинския бут“, който е част от културния календар на Елена и привлича много туристи и гости на града.

- **Рибно стопанство**

Данни за сектор **„Рибно стопанство”** няма. Причината за това е, че от една страна НСИ не разполага с данни за подсектор **„Сладководен риболов”**, а от друга данните за подсектор **„Развъждане и отглеждане на риба и други водни организми в сладководни басейни”** са конфиденциални.

За да се придобие представа за състоянието на подсектор **„Развъждане и отглеждане на риба и други водни организми в сладководни басейни”** се събраха допълнително данни за язовирите/водоемите и техните ползватели, както и броя на регистрираните рибовъдни стопанства.

От регистъра на язовирите общинска собственост на територията на община Елена се вижда, че те са 9 на брой, изградени през миналия век (виж описание на водните ресурси). Осем от язовирите са действащи, 1 от тях е източен, а 4-ри са без наемател. От тези 4-ри язовира 3 са в процедура за промяна на собствеността от общинска в държавна и 1 в процедура на отдаване под наем.

Прави впечатление, че от останалите 4-ри язовира, за 3 от тях има издадени права за водоползване. Това се потвърждава от Регистъра на активните рибовъдни стопанства към 30.06.2021 г. на Изпълнителната агенция за рибарство и аквакултури (ИАРА). Според този регистър на територията на община Елена функционират 3 рибовъдни стопанства, които имат валиден (не прекратен) лиценз от ИАРА:

Таблица: Регистър на активните рибовъдни стопанства в община Елена към 30.06.2021 г.

№	Номер на УРОР	Изходящ номер	Дата на издаване	Име	Наименование	Местонахождение	Прекратено / Непрекратено
1	04 4 00101	1 122	02.08.2016 г.	Ди Джи Трейд 93 ЕООД	РС "Джи Джи Трейд"	язовир "Палици", находящ се в землището на с.Палици, общ.Елена, ЕКАТТЕ 55261	Непрекратено
2	04 4 00103	1 181	10.04.2017 г.	"ЕКОАКВА ВТ" ЕООД	РС "ЕКОАКВА ВТ- Беброво"	язовир "Беброво", находящ се в землището на с.Беброво, община Елена, , област Велико Търново с площ	Непрекратено

						101,111 дка, ЕКАТТЕ 03054	
3	04 4 00113	1 274	10.05.2018 г.	"Костадинов 1976" ЕООД	РС "Опитно поле"	язовир "Опитно поле" имот с № 001565, в землището на гр. Елена, общ. Елена, област Велико Търново, ЕКАТТЕ 27190	Непрекратено

Източник: ИАРА

От справка в ИСУН към 11.10.2021 г. за осъществени и финансирани проекти в областта на рибарството и аквакултурите се вижда, че има само един проект на „ЕКО АКВА ВТ“ ЕООД за „Изграждане на ново рибовъдно стопанство за отглеждане на риба за консумация в плаващи мрежени клетки в свободната зона на язовир „Бербово“, землище на с.Бербово, общ.Елена“. Инвестицията е на стойност 394 240 лева, от които 50% са безвъзмездна помощ от Програма за морско дело и рибарство 2014 – 2020 г.

От изложеното по-горе се вижда, че **икономическата активност в рибното стопанство е по-скоро добра, имайки предвид ресурсите, които територията предлага и очакваните инвестиции в сектора.**

- **Горско стопанство**

Територията на община Елена попада в обхвата на териториално поделение на „Северноцентрално Държавно Предприятие“ със седалище гр. Габрово. Горската територия е разпределена и се стопанисва от две териториални подразделения - ДГС „Елена” и ДГС „Буйновци“, които са подробно представени в описание на територията по-горе.

Средногодишното ползване на дървесина е 25 012 пл.м3, разпределени както следва: едра - 6 867 пл.м3; средна – 4 508 пл.м3; дребна – 294 пл.м3; дърва за огрев – 13 343 пл.м3;

Добивът се осъществява от частни фирми, които участват на търгове и по заявка обслужват местните физически и юридически лица. Дървесината, добита от горския фонд се използва за промишлени цели и дърва за огрев. Извозват се предимно сурови трупи, посредством стари камиони (Газ), които минават по пътната инфраструктура и в много случаи я разрушават. На територията на община Елена работят няколко дърводобивни фирми, като част от тях осъществяват първична преработка на дървесина (производство на греди, талпи, дъски, палети и др.), което означава, че

голяма част от дървесината се изнася без да се осъществява вторична преработка (производство на мебели, дограми и др.). Така от една страна дърводобивът допринася за разрушаване на пътната настилка и от друга на територията на община Елена не се реализира по-висока добавена стойност от дървопреработка. Старите машини, които дърводобивните фирми използват не само разрушават пътната настилка, но и нанасят щети върху земеделските площи, като преминават през тях нерегламентирано и в някои случаи извън закона. Тези проблеми се очертаха във фокус групата на земеделието и горите, къде всички заинтересовани и засегнати изложиха различни гледни точки. За да се решат тези проблеми е необходимо да се инвестира в нова техника и оборудване, както и да се регулират отношенията между дърводобивните фирми, земеделците, горските стопанства и ловните дружинки. Според участниците в срещата инвестициите в нова техника изискват повече приходи и по-висока добавена стойност от дървопреработка.

11. Преработваща промишленост

Преработващата промишленост на територията на община Елена е представена от няклото предприятия в областта на млекопреработката, производството метални изделия, ремаркета, възли и детайли за тях, месопреработката, производството на колбаси и местни деликатеси, производството на консерви от диворастящи гъби, плодове и зеленчуци, бутикови вина, преработка на дървесина и др.

Перспективите за развитие на промишлеността са свързани с модернизиране и разширяване на съществуващите производства и такива към по-висока добавена стойност, като например вторична преработка на дървесина.

Броят на предприятията в преработващата промишленост за периода 2015 – 2019 г. е относително стабилен през годините с леко увеличение в края на 2019 г. Този сектор е един от четирите отрасъла, които имат най-голям принос в нетните приходи от продажби и създаването на устойчива заетост. По-голямата част от предприятията в преработващата промишленост са регистрирани и работят в гр. Елена, което създава териториален дисбаланс на икономическите дейности между общинския център и селата.

Над 92% от предприятията на територията на община Елена са микропредприятия, според броя на заетите лица в тях, разпределени по години, както следва:

Таблица: Групи предприятия за територия на община Елена

Групи предприятия според заетите в тях лица	**Брой предприятия по години**				
	2015	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**
Микро до 9 заети	365	368	363	377	376
Малки от 10 до 49	22	27	27	29	28
Средни от 50 до 249	3	3	4	3	4
Големи 250+	-	-	-	-	-
Общо	**390**	**398**	**394**	**409**	**408**

Източник: НСИ

От таблицата по-горе се вижда, че броя на предприятията със статут малки и средни е относително стабилен. Няма данни за големи предприятия на територията на община Елена. Ето защо в рамките на настоящото проучване бяха идентифицирани част от онези 28 малки предприятия отчетени през 2019 г. По-големите и по-добре представените от тях в публичното пространство (интернет) са посочени и описани по-горе.

Проучването установи, че тези предприятия имат значително влияние върху пазара на труда, заетостта и доходите.

Има нужда от по-висока икономическа активност, подпомагане на предприемачеството, което да разкрива нови работни места и възможности за кариерно развитие на младите хора. Голям потенциал в това отношение има селското, горското и рибното стопанство чрез инвестиции в преработка с по-висока добавена стойност.

IV. УПРАВЛЕНСКА СТРУКТУРА НА ОБЩИНА ЕЛЕНА В КОНТЕКСТА НА ВЪПРОСИТЕ ПО ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА

Община Елена е юридическо лице със своя собственост (публична и частна) и свой бюджет. Орган на изпълнителната власт в общината е нейният кмет, а орган на местното самоуправление е Общинският съвет. Към общински съвет е сформирана Постоянна комисия по земеделие, гори, екология и развитие на селата.

Общинската администрация е структурирана по функционални и отраслови управления и отдели, ръководени по направления от избрани от общински съвет по предложение на кмета заместник-кметове.

За оптималното изпълнение на своите задачи в разглежданата област, Община Елена си сътрудничи със съседни общини, регионални органи на централни ведомства от компетенциите, на които са въпроси по опазване на околната среда, бизнеса и НПО. Обменът на документи с други административни органи, юридическите лица и общинските предприятия се осъществява по електронен път чрез Системата за електронен обмен на съобщения.

За реализацията на комуникационните и други цели, заложени в проектите, Община Елена си партнира с различни организации, включително представители на бизнеса. Общината разполага с добре структурирана система за информиране на обществеността, с ясно идентифицирани целеви групи. За информиране на обществеността общината използва разнообразни подходи и механизми – профили в социалните мрежи, интернет адрес, публични информационни табла за предоставяне на информация на обществеността в реално време за качеството на атмосферния въздух, целеви кампании, работа с медии, разпространение на информационни материали и други.

Община Елена има изградена система за наблюдение и контрол на качеството на околната среда.

Препоръки

- Необходимо е полагане на съвместни усилия и сътрудничество между община Елена и съседните ѝ общини за справяне с някои проблеми, като подобряване КАВ, овладяване популацията на безстопанствените кучета и др.
- Необходим е засилен контрол и по-добра координация от страна на община Елена с другите ведомства (РЗИ, МВР, РИОСВ и др.) по отношение на допусканите нарушения.
- Провеждане на информационни кампании и повишаване на знанията и ангажираността на обществото по въпросите за опазване на околната среда.
- Информация за отпадъците. Като се има предвид значението и обхвата на този вид общински услуги, препоръчително е община Елена да организира специална секция за отпадъците на интернет страницата на Общината (портал за отпадъци)

УСЛУГИ, ПРЕДОСТАВЯНИ ОТ ОБЩИНАТА И НА ТЕРИТОРИЯТА НА ОБЩИНАТА, СВЪРЗАНИ С ОПАЗВАНЕ ПА ОКОЛНАТА СРЕДА

Услуги предоставяни от Общината и на територията на общината, свързани с опазване на околната среда, са:

Третиране на отпадъците. Дейностите, свързани с третиране на отпадъците. В резултат на внедрената цялостна „Интегрирана система от инсталации и съоръжения за рециклиране, третиране и оползотворяване на отпадъците", депонирането на битовите отпадъци в община Елена намалява.

Водоснабдяване, канализация и пречистване на отпадъчните води. Като дружество-концесионер, Водоснабдяване и канализация ЕООД, осигурява тези услуги на територията на общината. Дружеството е с предмет на дейност: водоснабдяване, канализация, пречистване на битови и отпадни води, услуги на граждани и фирми, търговска дейност, проучване, проектиране, изграждане, поддържане и управление и контрол при изграждане на водоснабдителни, канализационни и пречиствателни системи.

Озеленяване в населените места.

В *Наредба за опазване на околната среда на територията на община Елена* е записано, че общината третира: планирането, изграждането, устойчивото поддържане, опазването и развитието на зелената система. Определени са начините за осигуряване на необходимите средства за поддържане на оптимални жизнени условия на декоративната растителност. Планирането на зелената система се извършва с Общ устройствен план (ОУП) и ПУП. Отношението на компетентните органи относно т.нар. компенсаторно озеленяване в Елена е чрез предписани размерът, видовият състав и мястото му.

Общината подкрепя и стимулира проекти за озеленяване и изграждане, подмяна или естетизация на елементите на парковото обзавеждане в зелените площи общинска собственост.

Чистота в населените места. Поддържането и опазването на чистотата на територията на община Елена се извършва съгласно *Наредба за управление на отпадъците на територията на община Елена и Наредба за опазване на околната среда на територията на територията на Община Елена*

Община Елена предоставя и други услуги, свързани с опазване на околната среда на своята територия във връзка с изпълнението на проекти, инициативи и други.

Препоръки

- Да се повиши информираността на населението за превантивните мерки за намаляване на количествата на генерираните отпадъци.
- Да се разработят програми и да се прилагат добри практики за минимизиране на отпадъците от храни.

- Изграждане или реконструкция на канализационните системи в някои населени места.
- Изграждане на малки пречиствателни станции в по-големите села на общината, съгласно ОУП на общината.
- Намаляване на течовете от канализационната мрежа и подобряване ефективността на отвеждане на отпадъчните води.
- Намаляване загубите по водопроводната мрежа.
- Провеждане на кампании за разумно използване на питейната вода.

До 2020 г. всяка страна-членка на ЕС следва да включи в системите си за отчет и докладване екосистемните услуги. В изпълнение на тези ангажименти община Елена следва да картира и остойности екосистемните услуги и да ги интегрира в отчетите си.

ФИНАНСОВ АНАЛИЗ НА ОБЩИНА ЕЛЕНА

Дейностите по опазване на околната среда и управление на отпадъците се организират и осъществяват от Общинска администрация – Елена и назначените за целта служители. Разходите за тези функции в общинския бюджет се покриват предимно от приходите от такса „битови отпадъци“ и други собствени приходи на Общината.

Необходимостта от изграждането на нови допълнителни съоръжения и инсталации за третиране на отпадъците и осъществяване на дейности, свързани с предотвратяване на последиците от климатичните промени, бедствия, аварии и катастрофи, пряко свързани с опазването на природата и околната среда ще постави остро въпроса за тяхното финансиране.

Средствата от общинския бюджет се събират ежегодно от такса битови отпадъци и се разходва, съгласно приета План - сметка за приходите и разходите за извършване на услугите по третиране на отпадъци, както и поддържането на чистотата на териториите за обществено ползване в населените места на територията на Община Елена.

Таксата за битови отпадъци се определя като промил върху данъчната оценка на недвижимите имоти на физическите лица и промил върху по-високата стойност между данъчната оценка и отчетната стойност на недвижимите имоти на юридическите лица по смисъла на чл.21 от ЗМДТ.

Предвид чувствителността на населението към увеличаването на размера на такса „битови отпадъци“, Община Елена трябва да търси и допълнителни източници на

финансиране на дейностите по опазване на околната среда, чистота и управление на отпадъците.

Други източници на приходи за опазване на околната среда и управление на отпадъците

Държавен бюджет

Целевото финансиране на общински проекти от страна на държавния бюджет не е пряко обвързано с целите и приоритетите в областта на опазване на околната среда и управлението на отпадъците. Необходимо е подобряване на координацията между институциите при определянето на проектите, в т.ч. разработване на ясни критерии за финансиране и процедури за контрол.

Външно финансиране - Оперативни програми

Външното финансиране се извършва чрез кандидатстване с проекти пред ОП „Околна среда", ПУДООС , ПРСР, НДЕФ и други финансиращи организации.

Необходимостта от засилване на контролната дейност от страна на администрацията както и провеждане на кампании сред населението за в бъдеще има вероятност да доведат до още по - голямо увеличаване на необходимите финансови средства.

За изпълнението на плановете за действие предвидени в стратегическите документи на общината следва да се търсят източници на средства извън общинския бюджет – Оперативни програми, финансирани от фондовете на ЕС, Програма за развитие на селските райони, Програми за трансгранично сътрудничество, Програми на българските министерства и други.

V. АНАЛИЗ НА СИЛНИТЕ И СЛАБИТЕ СТРАНИ, ВЪЗМОЖНОСТИТЕ И ЗАПЛАХИТЕ /SWOT/

На основата на направените подробни анализи (***Раздел III***) и на основните изводи и препоръки към тях, е направена взаимообвързана оценка на вътрешните за община Елена силни и слаби страни, както и на външните за общината възможности и заплахи. SWOT-анализът изхожда от идеята за разделянето на обекта на стратегически анализ от средата, в която той функционира. Обектът на стратегически анализ (Община Елена) е разгледан откъм неговите „силни" и „слаби страни". Средата, в която функционира обектът на стратегически анализ, се диференцира на „възможности" и „заплахи".

Целта на този анализ е да оцени кои направления от дейностите по опазване на околната среда в община Елена са най-ефективни, в кои може да се постигне най - добър успех и хармонично развитие чрез използване на силните страни и

благоприятните възможности на външната среда, както и чрез преодоляване или намаляване на действието на слабите страни и външните заплахи.

При използване на цялата налична информация за съществуващото състояние и тенденциите по компоненти и фактори на околната среда, са изведени основни аспекти на силните и слабите страни на общината по отношение на опазване на околната среда, както и на възможностите и заплахите от страна на средата, които са представени в ***Таблица № 1***.

Между четирите квадранта съществуват определени зависимости. Връзката между силните страни и възможностите дава представа за лостовете на развитие. Връзката между слабите страни и заплахите формира основните проблеми на развитие. Връзката между силните страни и заплахите определя рисковете на развитие, а връзката между слабите страни и възможностите извежда ограниченията на развитие.

Таблица № 1 *Основни характеристики на управлението на компонентите и факторите на околната среда на община Елена, представени като силни и слаби страни, възможности и заплахи*

Силни страни	Слаби страни
Общи	
- Добро стратегическо местоположение. - Административен капацитет. - Многоструктурна и добре балансирана икономика. - Приходите, в т.ч. свързани с околната среда, са постоянни. - Добре развита транспортна инфраструктура. - Добре развита транспортна и комуникационна мрежа. - Разработени са и се изпълняват множество стратегически и нормативни	- Липсва единна система за събиране и управление на данни по отделните компоненти на околната среда на общинско ниво. - Недостатъчно добро структуриране и систематизиране на много големия набор от данни, които общинската администрация събира. - Недостатъчно интегриране на политиките за околна среда в другите местни политики и стратегически документи.

документи в областта на опазване на околната среда, управление на отпадъците и др. - Наличие на систематизирана и актуална информация за състоянието на околната среда, както и публичен достъп до нея.	

- изпълнението на националните цели и политики в областта на управлението на отпадъците. - Общината прилага принципа „Разширена отговорност на производителя“ за масово разпространени отпадъци (МРО) чрез сключване на договори за сътрудничество с организации по оползотворяване на МРО. - На територията на общината се отчита положителна тенденция на намаляване на депонираните количества отпадъци.	- - На територията на община Елена не е създадена добра организация и силна основа по отношение на изграждането на системи за разделно събиране на всички видове битови отпадъци. -

- Община Елена осигурява възможности за участие на обществеността в процеса на вземане на решения по изготвяне на планове, програми и инвестиционни предложения, свързани с управлението на околната среда. - Добро партньорство с институциите с отношение към опазване на околната среда.	

- Община Елена е част от „Националната система за разделно събиране на опасни отпадъци, образувани от домакинствата“, с което обезпечава тяхното екологосъобразно управление. - Община Елена е предприела всички необходими действия за закриване, рекултивация, следексплоатационни грижи и мониторинг на общинското депо за отпадъци с преустановена експлоатация. -	
Почви, зелени площи в населените места, биологично разнообразие и екологична мрежа	

- Добре проучени типове почви и разпространението им на територията на община Елена. - Почвени ресурси, позволяващи развитие на земеделие (в т.ч. и биоземеделие) и алтернативно земеделие. - Зелената система в централната градска част на гр. Елена е добре изградена. Улично и булевардно озеленяване, оформени паркове и градини, наличие на зелени площи. Действащи проекти и програми, които подобряват състоянието на зелените площи и парково обзавеждане общинска собственост в община Елена. - Наличие на естествени местообитания на територията на община Елена и в близост до населените места, даващи възможност за ефективна почивка и рекреация на населението. - Богато биологично разнообразие.	- Наличие на невъзстановени територии, нарушени и замърсени от ерозия, минали добивни и производствени дейнности. - Недостатъчна степен на благоустрояване и озеленяване на крайните квартали. - Липсва цялостна и единна оценка на видовете дълготрайна растителност и нейното състояние.

- Добре изградена екологична мрежа от защитени зони и защитени територии. - Привличане на гражданите в опазването на околната среда.	

Вредни физични фактори

- Действащи международни и национални закони и други нормативни документи, регламентиращи действията на различни органи и ведомства при радиационна авария. - Създадена тясна връзка между ведомства и организации, вкл. община Елена, за съвместни действия по отношение на защитата на населението. - Разработени и действащи „Указания“ на МЗ, по които РЗИ извършва мониторинг на източниците на ЕМП, както и периодични измервания в определени пунктове в общината. Въведена нормативна база за защита на работещите от въздействието на ЕМП, съгласно изискванията на европейското законодателство.	- Не е постигнато значително и трайно понижаване на шумовите нива около силно натоварените улици. - Недостатъчен контрол и координация между отговорните органи, относно спазване изискванията на ЗЗШОС и общинските наредби от страна на търговски обекти. - Действащата нормативна база по отношение на защита на населението от въздействието на ЕМП не включва европейските изисквания и практики. - Няма контрол на източниците на оптични полихроматични лъчения и лазерни лъчения, както и на тяхното приложение в козметиката, медицината, индустрията, бита. - Качеството на контрола на нейонизиращите лъчения не е на необходимото ниво. - Указанията на МЗ за извършване на мониторинг на стойностите на ЕМП трябва да бъдат актуализирани.

Безстопанствени кучета	
- Висок процент на определените като кастрирани безстопанствени кучета. - Приют за безстопанствени кучета на територията на общината.. - ОП „Екоравновесие“ всяка година провежда мащабни информационни кампании, насърчаващи осиновяването на безстопанствени кучета от общински приюти и популяризиращи ползите от кастрация на домашните кучета.	- Недостатъчен контрол върху собствениците на домашни кучета, несъбиране на дължимата годишна такса за притежаване на домашен любимец.- Европейското законодателство за защита на работещите, траспонирано у нас като наредба, не се прилага адекватно в практиката.

Възможности	Заплахи
Общи	
- Доразвиване на рекреационния туризъм в община Елена. - Формиране на екологосъобразно поведение и навици сред населението. - Създаване на комуникационна платформа за ангажиране на гражданите по въпросите за опазване на околната среда. - Повишаване на прозрачността при отчитане изпълнението на мерки и дейности, произтичащи от нормативните и стратегическите документи. - Продължаване на добрата практика за прилагане на мерки за повишаване на квалификацията на служителите на община Елена, чиято дейност е свързана с опазване на околната среда. - Условия за развитие на европейско и трансгранично сътрудничество в областта	- Висока тежест на основните местни данъци и такси. - Таксата за битови отпадъци над средната за страната. - Продължава да се засилва неравенството в разпределението на доходите (коефициент на Джини). - Влошаване на квалификацията на бъдещата работна ръка, включително в областта на опазване на околната среда. - Миграция на висококвалифицирани кадри към чужбина. - Глобални климатични промени.

на усъвършенстване на административния капацитет чрез трансфер на иновации, обмен и прилагане на добри практики със съседни общини и трансгранично сътрудничество. - Кооперирane със съседните общини, и с останалите общини от Югоизточен район район на планиране. за справяне с проблемите за подобряване качеството на атмосферния въздух и други.	

- Използване на финансовите инструменти на ЕС за решаване на проблемите, свързани с опазване на околната среда. - Използване на възобновяеми енергийни източници и въвеждане на енергоспестяващи технологии в общинската инфраструктура, вкл. и със средства на ЕС.	

Климат и атмосферен въздух	
- Ремонт на пътната инфраструктура. - Подобрения на управлението на трафика. - Повишаване на привлекателността на градския транспорт. - Развитие на подходяща инфраструктура, структура и плътност на застрояването с цел намаляване на пътуванията. - Планиране с цел възможности за приложение на съвременни технологии за производство и мрежи за разпределение на енергията, включително съобразяване с възможностите за използване на ВЕИ. - Подходящо разположение, структура и параметри на сградния фонд с цел постигане на енергийна ефективност.	- Недостатъчно усвояване на средства от фондове на ЕС или намаляване на финансирането в резултат налагане на финансови корекции, санкции др. - Продължаваща тенденция за внос на стари автомобили. - Възможен пренос на замърсители от съседни общини. - Изгаряне на твърди горива с лоши характеристики (ниска калоричност и високо пепелно съдържание) и използване на неефективни битови горивни уредби.

- Създаване на условия за развитие на алтернативни форми за мобилност - електромобили, велосипедно и пешеходно придвижване и други. - Разширяване на газопреносната мрежа на газоразпределителното дружество и съответно увеличаване на домакинствата, които се отоплява чрез изгаряне на природен газ, за сметка изгарянето на твърди горива. - Съществуват голям брой финансови програми и схеми за финансиране на изпълнението на предложените мерки. - Създаване на условия за блокиране миграцията на замърсители, отделяни от транспорта чрез използване на устойчиви растителни видове. - Създаване на шумо и прахоизолиращи прегради на места със по-силно замърсяване. - Интегриране на адаптацията към климатичните промени на община Елена в	

градското планиране, транспортните решения, икономиката и социалния живот.	

Води	
- Инвентаризация и въвеждане на система за мониторинг на води. - Разумно усвояване на възобновяемите енергийни източници и провеждане на мероприятия за подобряване на енергийната ефективност. - Използване на градските и околоградски водни площи за летен отдих и спорт, свързан с разнообразното използване на водните ресурси. - Използване на дъждовната вода (в автомивките напр. или за поливни цели). Това би могло да се приложи пилотно за поливането на зелените площи от община Елена.	- Наводнения в резултат от интензивни валежи, недобре поддържани и амортизирани канализационни и други системи за отвеждане на дъждовни води. - Замърсявания на речните корита.

Управление на отпадъците и чистота в населените места	
- Създаване на условия за реализиране на кръгова икономика на общинско ниво в приоритетните области: хранителни продукти и битови хранителни отпадъци; бързооборотни стоки и отпадъци от преработката при промишлено производство на напитки; опаковки и отпадъци от опаковки; електрическо и електронно оборудване и отпадъци от ЕЕО; текстилни изделия и отпадъци от текстил; мебели и отпадъци от производство на мебели; строителни отпадъци; автомобили и ИУМПС. - Постигане на националните и общоевропейските количествени цели за рециклиране и оползотворяване на битовите отпадъци. - Осигуряване на достъп на събраната информация между всички звена, с оглед	- Тенденция за увеличаване на количествата събрани смесени битови отпадъци и тенденция за увеличаване нормата на натрупване. - Тенденция за увеличаване на количествата на образуваните утайки от ПСОВ. - Необходимост от значителни инвестиции и оперативни разходи за управление на отпадъците, отговарящо на нормативните изисквания, и за изпълнение на националните цели и политики. - Недостатъчна информираност и стимули за населението, които да осигурят активното му включване в инициативите и системите на общината за разделно събиране на битовите отпадъци.

повишаване на ефикасността на процеса на управление на отпадъците. - Осигуряване на система за набиране на качествена информация (информация, която не се измерва в числа) за управление на отпадъците чрез организиран мониторинг на процесите и ежегодни социологически проучвания. - Предприемане на вътрешни правила за управление на информационната система за отпадъците, събирана на текуща база, в	

които ясно да са разписани задълженията на структурните звена за събиране, обработка и предоставяне на информация в информационната система за отпадъците, както и сроковете съобразно специфичните нормативни и оперативни изисквания. - Организиране от страна на община Елена. на специална секция за отпадъците на интернет страницата на Общината (портал за отпадъци) с цел да се избегне настоящото разпокъсване на информацията в различни интернет сайтове. - Предприемане на мерки за достигане на норма на натрупване на битовите отпадъци, отговаряща на количествените цели по „Отпадъци“ на общинско и на национално ниво. - Увеличаване на броя на морфологичните единици при определяне на морфологичния състав на битовите	

отпадъци с цел намаляване на количествата отпадъци, характеризирани като „Други“, което ще спомогне за изпълнението на целите в съответствие с приоритетите за управление на отпадъците. - Извършване на специализирано проучване за територията на община Елена. относно генерираните количества, морфологичен състав на битовите отпадъци, източници и количества повторно използвани, рециклирани и оползотворени ОСР на територията на	

общината, включително отделна информация и за ОСР от ремонтна дейност на домакинствата, които са ангажимент на общината. - Разширяване на успешния модел с използването на подземни контейнери за централните градски части и др. места, където това е необходимо. - Недопускане образуването на нерегламентирани сметища чрез своевременни превантивни мерки за идентифициране и отстраняване. - Популяризиране дейността на Общината относно възможностите за разделно събиране на специфични потоци отпадъци. Изграждане на системи за превенция на нерегламентираните сметища и за контрол на рискови участъци на реки, в които се изхвърлят преднамерено отпадъци. - Увеличаване честотата на	

измиването на уличните платна, тротоари и площади през летните месеци. - Разработване на програми и прилагане на добри практики за минимизиране на отпадъците от храни, включващи изграждането на система за разделно събиране на този поток отпадъци. Изготвяне на единен регистър на информацията, във връзка с видовете и количествата на генерираните отпадъци и странични продукти, за да се стимулира прилагането на кръговата икономика на общинско ниво.	

Почви, зелени площи в населените места, биологично разнообразие и екологична мрежа	
- Рекултивация на бивши кариери и други физически нарушени почви в общината. - Провеждане на противоерозионни практики в зависимостта от степента на ерозионен риск за ограничаване на водната и ветрова ерозия в допустими граници. - Благоустрояване и озеленяване на междублокови пространства. - Доразвиване и поддържане на санитарно-охранителните зелени площи. - Фитосанитарна оценка и паспортизиране на дървесната растителност. - Картиране и остойностяване на екосистемните услуги и интегрирането им в отчетите на община Елена.	- Разрастване на строителството (предимно жилищно строителство и в по-малка част за изграждането на пътища, паркинги, настилки, спортни площадки, подземни съоръжения и други) в градския район за сметка на зелени площи и пространства, което води и до запечатване на почвите. - Нарушаване на баланса между урбанизирани територии и обработваеми земи, горски територии и озеленени територии. - Влошаване на санитарно-хигиенните качества на ландшафта, влошаване на фитосанитарното състояние на растителността, а от там и върху естетическите качества на градския ландшафт и неговото визуално възприемане.

	- Неизпълнено отстраняване на екологични щети на повечето обекти от промишлените предприятия. - Вторично уплътняване на почвите в градските райони.

	- Липса на приети планове за управление на защитени територии, с които общината припокрива площ.
Вредни физични фактори	
- Акцентиране върху мерките, отнасящи се до въздействието на автомобилния транспорт, с по-глобален характер (оптимизиране на организацията на движението, премахване на задръстванията, ограничаване на достъпа на МПС в централната градска част, обходни трасета за транзитния транспорт и други).	- Повишаване на шума по входните артерии на града. - Повишаване нивото на шума от автомобилния трафик. - Недостиг на средства за реализиране на набелязаните мерки за ограничаване на шумовото въздействие.

- Провеждане на текущ мониторинг, контрол и оценка на ефективността на изпълнените мерки.	- Неточно и некачествено изпълнение на предвидени мерки, което компрометира акустичния им ефект.

Действаща програма за комуникация на риска с населението, включваща всички заинтересовани страни – местната администрация, контролните органи, индустрията, неправителствени организация, граждани.	- Запазване тенденцията за увеличаване на шумовото натоварване в общината. - Бързо навлизане на безжични технологии, без възможности за контрол на експозицията. - Нарастване на козметичните центрове и такива за придобиване на тен, без прилагането на никакъв контрол от страна на здравните органи.
Безстопанствени кучета	

- Провеждане на информационни кампании за популяризиране на предвидените в Закона за защита на животните задължения на собствениците. - Продължаване дейността по регистрацията на домашните кучета и редовно събиране на общинските такси от собствениците. - Изграждане на повече площадки за домашни кучета, чрез което ще се онагледи за населението целенасоченото приложение на средствата от такси за притежаване на домашен любимец. - Масова кастрация на безстопанствените котки.	- Навлизане на безстопанствени некастрирани кучета от съседни общини. - Висок процент некастрирани домашни кучета и поконкретно дворните такива. - Малък брой регистрирани домашни кучета с поставен микрочип.
- Обвързване системата за регистрация на домашни кучета на общината с Интегрираната информационна система на Българската агенция по безопасност на храните.	

На основата на направения SWOT-анализ и позициониране на обекта на анализ съобразно ***Фигура № 2***, е определена подходящата стратегия с дейности за реализиране от община Елена в бъдеще, в контекста на въпросите по опазване на околната среда. Това е най-благоприятната стратегическа позиция (в първи квадрант), която се заема от **агресивната** стратегия. Всеки обект на анализ се стреми да заеме максимална площ в квадранта между силните страни и възможностите. Тази позиция е най-благоприятна и стратегията с дейности трябва да е построена така, че заеманата в нея площ само да се увеличава.



Фигура № 2. *Координатна система за определяне на най-подходяща стратегия за община Елена, основаваща се на SWOT-анализа*

Необходимо е да бъдат предвидени освен дейности за укрепване на силните страни и възползване от възможностите, също и такива за намаляване на слабите страни и ограничаване на заплахите.

VI. ВИЗИЯ ЗА ОКОЛНАТА СРЕДА НА ОБЩИНА ЕЛЕНА

Стратегическата част на ПООС на община Елена е съобразена с основните цели на политиката за опазване на околната среда в Европейския съюз, както и с основните стратегически и планови документи на национално и регионално ниво в областта на опазване на околната среда. Като средство за постигане целите на ЗООС, Общинската програма за опазване на околната среда е разработена в съответствие с принципите за опазване на околната среда по чл. 3. от Закона:

1. Устойчиво развитие;
2. Предотвратяване и намаляване на риска за човешкото здраве;

3. Предимство на предотвратяването на замърсяване пред последващо отстраняване на вредите, причинени от него;

4. Участие на обществеността и прозрачност в процеса на вземане на решения в областта на околната среда;

5. Информираност на гражданите за състоянието на околната среда;

6. Замърсителят плаща за причинените вреди;

7. Съхраняване, развитие и опазване на екосистемите и присъщото им биологично разнообразие;

8. Възстановяване и подобряване на качеството на околната среда в замърсените и увредените райони;

9. Предотвратяване замърсяването и увреждането на чистите райони и на други неблагоприятни въздействия върху тях;

10. Интегриране на политиката по опазване на околната среда в секторните и регионалните политики за развитие на икономиката и обществените отношения;

11. Достъп до правосъдие по въпроси, отнасящи се до околната среда.

От една страна Визията е обобщена представа на общността за желаните качества на средата, която изгражда, поддържа и обитава, а от друга страна в нея има приемственост и тя се явява продължение на визията за цялостно развитие на общината през следващите години. Поради своите същностни специфики, усилията, насочени към опазването на околната среда в градски условия, се реализират хоризонтално, надхвърляйки тематичния кръг на екологичното направление на община Елена.

Опазването на околната среда и стремежът към непрекъснато подобряване на качеството на отделните компоненти от нея е сред стратегическите цели на община Елена.

Изработването на ясна и конкретна Визия за околната страна на община Елена се основава на извършения анализ на средата, на откроените специфични особености в SWOT анализа и на очакванията и предвижданията за развитие на общината.

ВИЗИЯ ЗА ОКОЛНАТА СРЕДА НА ОБЩИНА ЕЛЕНА:

Следствие от проведената от Общината политика в областта на опазване на околната среда:

- До 2028 г. и в следващите години, по отношение на качеството на атмосферния въздух, замърсителите ще се поддържат под установените законодателни норми.
- Територия на община Елена трябва да е обхванатa от канализационна мрежа с изградена ГПСОВ в г. Елена и ЛПСОВ в по – малките населени места в общината, като всички отпадъчни води трябва да се пречистват преди заустване.

Подменена е голяма част от остарелите водопреносни съоръжения.

Рискът от наводнения е сведен до минимум.

- Делът на смесено събраните битови отпадъци е намален с повече от 50%, а количеството на разделно събраните отпадъци е увеличено. Като цяло количеството генерирани отпадъци на човек е намаляло.
- Увеличена е площта на зелените площи, както в рамките на населените места, така и в околностите. Създадени са условия за увеличаване на видовото разнообразие в градските части и е подобрено състоянието на популациите на видовете обитаващи града.
- Шумовото натоварване, особено в централните градски части и по време на ремонтни и строителни дейности, е в границите на допустимите норми. Създадени са добри условия за рекреация в по-големите паркове на територията на община Елена.
- Проблемът с безстопанствените кучета е останал в миналото. Изградена е необходимата инфраструктура за свободно разхождане на домашни кучета.

Визията за околната среда на общината може да се постигне чрез формулирането на адекватни цели и съответстващи на тях мерки за съхраняване и подобряване на състоянието на околната среда.

VII. ЦЕЛИ И ПРИОРИТЕТИ

Целите на Програмата са формулирани, основавайки се на тенденциите, очертани при анализа на средата и резултатите от SWOT-анализа. Визията за развитие на околната среда на община Елена е интегрирана в генералната стратегическа цел.

С оглед фокусирането на управленските процеси и насочване на ресурсите по такъв начин, че Общината да успее да запази и да надгради постигнатото до момента в областта на опазване на околната среда, като същевременно създава и развива конкурентни предимства от потенциала си, е формулирана генералната стратегическа

цел. Насочвайки конкретните мерки за опазване и възстановяване на околната среда на базата на съществуващото състояние и очакваното развитие на икономиката и инфраструктурата в община Елена и с оглед на определената визия, генералната стратегическата цел за периода 2023 - 2028 година е определена по следния начин:

ГЕНЕРАЛНА СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ :

ПОВИШАВАНЕ КАЧЕСТВОТО НА ЖИВОТ ЗА ЖИТЕЛИТЕ НА ОБЩИНАТА И НАМАЛЯВАНЕ ДО МИНИМУМ НА РИСКА ЗА ЧОВЕШКОТО ЗДРАВЕ, ЧРЕЗ НЕПРЕКЪСНАТО ПОДОБРЯВАНЕ НА СЪСТОЯНИЕТО НА ОТДЕЛНИТЕ КОМПОНЕНТИ И ФАКТОРИ НА ОКОЛНАТА СРЕДА.

Чрез декомпозиране на генералната стратегическа цел са формулирани специфичните стратегически цели. Тяхното предназначение е да се определи „какво“ трябва да се извърши, за да се достигне определеното с генералната цел състояние.

ПРИОРИТЕТИ И СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕГИЧЕСКИ ЦЕЛИ:

ПРИОРИТЕТИ	СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕГИЧЕСКИ ЦЕЛИ
Възстановяване на природния капитал. Устойчиви общности и екосистеми. Съхраняване на природните ресурси и подобряване състоянието на околната среда	1. Подобряване и контрол върху качеството на атмосферния въздух и шумовото замърсяване в населените места; 2. Опазване и контрол върху качеството на водите; 3. Опазване качеството на земите и почвите; 4. Опазване на биоразнообразието, и естествените функции на екосистемите с особено внимание върху тези с висок потенциал на биологично разнообразие и поддържане на зелената система;

Ограничаване на изменението на климата и адаптация към климатичните промени.	1. Ограничаване на емисиите парникови газове – трансформация във всички сектори — от промишленост и енергетика до транспорта и селското стопанство; 2. Постигане на устойчиво към изменението на климата общество, адаптирано към неизбежното въздействие на изменението на климата.
Повишаване качеството на живот, чрез подобряване управлението на факторите на околната среда – инфраструктурно и организационно осигуряване.	1. Екологосъобразно управление на отпадъците. Предотвратяване на риска от замърсяване с отпадъци ; 2. Трансформация на икономиката и модела на поведение към нулево замърсяване; 3. Поддържане и контрол на чистотата на населените места с цел повишаване удовлетвореността на гражданите; Утвърждаване на модел на икономически растеж, който създава стойност. 4.
Повишаване на институционалния капацитет, информираност и обществената ангажираност в опазването на околната среда.	1. Повишаване на институционалния капацитет на общината; 2. Повишаване на обществената информираност и ангажираност.

VIII. ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ

№ по ред	Действия за постигане на целите	Отговорни институции	Срок на реализация	Необходими средства	Източници на финансиране	Индикатор за изпълнение/ефект
1	2	3	4	5	6	7
Приоритет 1. Възстановяване на природния капитал. Устойчиви общности и екосистеми. Съхраняване на природните ресурси и подобряване състоянието на околната среда						
1.	Специфична Цел 1: Подобряване и контрол върху качеството на атмосферния въздух и шумовото замърсяване в населените места					
1.1.	Подготовка и реализация на проекти за замяна използването на твърдо гориво с алтернативни източници за отопление. Стимулиране гражданите, които се отоплявят на твърди/течни горива да	Община Елена	2023-2028	Съгласно стойности в програмата	Общински бюджет, Европейски фондове и други международни и национални финансиращи структури	Реализирани проекти за прилагане на мерки за енергийна ефективност на общински жилищни сгради. Премахнати стари неефективни уреди, които замърсяват въздуха. Същите се

	преминат към отоплителни устройства с електричество (климатици или термопомпи) или отоплително устройство на пелети (печка/камина/котел на пелети).					предават за рециклиране. Използване на екологосъобразни отоплителни уреди. както и стимулирани граждани.
1.2	Стимулиране гражданите и бизнеса за подобряване на енергийната ефективност на сградите и увеличено използване на енергия от ВЕИ;	Община Елена	2023-2028	Съгласно стойности в програмата	Общински бюджет, Европейски фондове и други международни и национални финансиращи структури	Монтирани фотоволтаични системи 4 kw за производство на електроенергия за собствено потребление

1.3	Въвеждане на изискване към доставчиците на въглища да гарантират със сертификати, че доставяното гориво е със съдържание на сяра под 2%.	Община Елена	2023-2028		Общински бюджет	Сертификат за качество на дървесината
1.4	Поетапно покриване и препокриване на уличните платна до постигане на 100% покритие с асфалтова настилка (без наличие на дупки).	Община Елена	2023-2028	Съгласно стойности в програмата	Общински бюджет, Европейски фондове и други международни и национални финансиращи структури	Ежегоден отчет по изпълнение на програмата / Подобрен КАВ
1.5	Извършване на инвентаризация на всички „свободни площи“, които са оголени и представляват потенциален	Община Елена	2023-2028	Съгласно стойности в програмата	Общински бюджет, Европейски фондове и други международни и	Ежегоден отчет по изпълнение на програмата / Подобрен КАВ

	източник на неорганизирани емисии на прах.				национални финансиращи структури	
1.6	Затревяване на всички „свободни площи“ в населените места с устойчива през всички сезони и многогодишна тревна растителност и тяхната последваща поддръжка.	Община Елена	2023-2028	Съгласно стойности в програмата	Общински бюджет, Европейски фондове и други международни и национални финансиращи структури	Ежегоден отчет по изпълнение на програмата / Подобрен КАВ
1.7	Възстановяване на храстовата и дървесна растителност по всички улици и основни артерии, където това е възможно.	Община Елена	2023-2028	Съгласно стойности в програмата	Общински бюджет, Европейски фондове и други международни и национални финансиращи структури	Ежегоден отчет по изпълнение на програмата / Подобрен КАВ

1.8	Ограждане на всички зелени площи с бордюри, които да са над нивото на почвената повърхност.	Община Елена	2023-2028	Съгласно стойности в програмата	Общински бюджет, Европейски фондове и други международни и национални финансиращи структури	Ежегоден отчет по изпълнение на програмата / Подобрен КАВ
1.9	Насърчаване използването на електрически автомобили от гражданите и бизнеса. Изграждане на зарядни станции на обществени паркинги и др. локации. Насърчаване употребата на автомобили използващи ниско емисионно гориво.	Община Елена	2023-2028	Съгласно стойности в програмата	Общински бюджет, Европейски фондове и други международни и национални финансиращи структури	Брой изградени зарядни станции и ел. автомобили

1.10	). Насърчаване на колоездаческата активност чрез изграждане на велоалеи.	Община Елена	2023-2028	Съгласно стойности в програмата	Общински бюджет, Европейски фондове и други международни и национални финансиращи структури	Ежегоден отчет по изпълнение на програмата / Подобрен КАВ
2.	**Специфична Цел 2: Опазване на водите и водните обекти, развитие на водоснабдителната инфраструктура и контрол върху качеството на водите**					
2.1	Реализация на проекти и предприемане на превантивни мерки за опазване на повърхностните и подземните водни тела в Общината	Община Елена Областен управител	2023 - 2028	Съгласно проекти	Общински бюджет, МОСВ ПУДООС, ПКВП към МС	Дължина на почистени участъци/Подобрено състоянието на повърхностните и подземни води и проводимостта на речните русла

2.2	Реализация на проект „ Реконструкция на вътрешна водопроводна мрежа в с. Константин и с. Майско, Община Елена	Община Елена	2024	208090350.18лв.биз ДДС	ПРСР	Ограничаване загуби при вътрешно – разпределителната водопроводна мрежа на селата
2.3	Допълнително водоснабдяване на с. Майско	Община Елена	2024-2025		Държавен бюджет, Общински бюджет	

2.4	Реконструкция на водопроводна мрежа с. Мийковци	Община Елена	2024-2025	2 400 000 лв.	Държавен бюджет	Ще се реконструира вътрешно – разпределителната мрежа с обща дължина 3,5 км.
2.5	Основен ремонт на ул. „Иван Момчилов“ в гр. Елена и реконструкция на водопровод по водопроводни клонове, реконструкция на пътна и тротоарна настилка на улицата	Община Елена	2024-2025	1 702 465,83 лв.	Държавен бюджет	Подобряване качеството на питейната вода
2.6	Реконструкция на водопроводна мрежа на ул. „Разпоповци“, гр. Елена	Община Елена	2024	1 949 000,00 лв.	Държавен бюджет	Оптимално използване на водните ресурси и пълно задоволяване на потребностите от питейна вода.

2.7	Изграждане на довеждащ водопровод и реконструкция на водопроводна мрежа за гр. Елена, включваща улиците „Усои“, „Новачкини“, „Пърчевци“	Община Елена	2025	Съгласно проект	Общински бюджет	Задоволяване нуждите на населението с питейна вода
2.8	Прединвестиционни проучвания за водоснабдителна система с. Балуци	Община Елена	2025 - 2026	Съгласно проект	Държавен бюджет, Общинска бюджет	Задоволяване нуждите на населението с питейна вода
2.9	Възлагане проектиране за реконструкция Бадевски довеждащ водопровод	Община Елена	2025-2026	Съгласно проект	Държавен бюджет, Общинска бюджет	Задоволяване нуждите на населението с питейна вода

2.10	Преглед на санитарно-охранителните зони (СОЗ) на водоизточниците и определяне на такива за водоизточниците, които нямат.	Община Елена, Областен управител, БДДР Плевен	2023 - 2028	Съгласно проекти	Общински бюджет, МОСВ ПУДООС, ПКВП към МС,	Дължина на почистени участъци/Подобрено състоянието на повърхностните води и проводимостта на речните русла
2.11	Опазване на СОЗ на водоизточниците, с оглед недопускане на дейности, които се санкционират съгласно чл. 200, ал. 1, т. 3 от ЗВ. Контрол по спазване на забраните, ограниченията и ОНД на дейности в пояс II и III на учредена със заповед ЦОЗ-225/06.06.2009г. СОЗ	Община Елена, Областен управител, БДДР Плевен	2023 - 2028	Съгласно проекти	Общински бюджет, МОСВ ПУДООС, ПКВП към МС	Дължина на почистени участъци/Подобрено състоянието на повърхностните води и проводимостта на речните русла

	на яз. „Йовковци, конкретно към обектите с обществено предназначение в туристическа зона „Йовковци“					
2.12	Изграждане на пречиствателни съоръжения за отпадъчни води в населените места: ПСОВ гр. Елена и ЛПСОВ	Община Елена, Областен управител, БДДР Плевен	2023 - 2028	Съгласно проекти	Общински бюджет, МОСВ ПУДООС, ПКВП към МС	Дължина на почистени участъци/Подобрено състоянието на повърхностните води и проводимостта на речните русла

2.13	Рехабилитация, поддръжка и оптимизация на водоснабдителната мрежа с цел подобряване на експлоатационните качества и ефективността на мрежата, намаляване загубите на питейна вода.	Община Елена Областен управител	2023 - 2028	Съгласно проекти	Общински бюджет, МОСВ ПУДООС, ПКВП към МС	Дължина на почистени участъци/Подобрено състоянието на повърхностните води и проводимостта на водоснабдителната мрежа
2.14	Доизграждане на канализационната мрежа. С цел Опазване качеството на повърхностните и подземни води от замърсяване с битови и	Община Елена Областен управител	2023 - 2028	Съгласно проекти	Общински бюджет, МОСВ ПУДООС, ПКВП към МС	Дължина на почистени участъци/Подобрено състоянието на повърхностните води и проводимостта на речните русла

	промишлени отпадъчни води.					
2.15	Реконструкция, изграждане на нови и поддръжка на съществуващи съоръжения за отводнителната система.	Община Елена Областен управител	2023 - 2028	Съгласно проекти	Общински бюджет, МОСВ ПУДООС, ПКВП към МС	Дължина на почистени участъци/Подобрено състоянието на повърхностните води и проводимостта на речните русла
2.16	Ежегоден контрол на състоянието на речните корита и общинските язовири на територията на община Елена.	Община Елена	2023 - 2028	-	Общински бюджет,	Брой проверени речни корита, язовири/осъществен контрол за състоянието на язовирните стени и съоръженията към тях

2.17	. Поддръжка на проводимостта на речните корита.	Община Елена	2023 - 2028	-	Общински бюджет, Структурни фондове на ЕС	Брой проверени речни корита, язовири/осъществен контрол за състоянието на язовирните стени и съоръженията към тях
2.18	Корекции на реки или ремонт на стари корекции и други хидротехнически съоръжения, вкл. язовири, отводнителни и напоителни съоръжения.	Община Елена	2023 - 2028	-	Общински бюджет, Структурни фондове на ЕС	Брой проверени речни корита, язовири/осъществен контрол за състоянието на язовирните стени и съоръженията към тях

2.19	Изготвяне на детайлна карта за риска от наводнения за територията на община Елена, която отчита реалното състояние на изградените съоръжения.	Община Елена	2023 - 2028	-	-	Брой проверени речни корита, язовири/осъществен контрол за състоянието на язовирните стени и съоръженията към тях
3.	**Специфична Цел 3: Опазване качеството на земите и почвите**					
3.1	Възстановяване и поддържане на полезащитните горски пояси и извършване на нови противоерозионни залесявания върху нископродуктивн и земи, изоставени земеделски земи, голи,	Община Елена, МОСВ, МЗХ	2023 – 2028 При необходимост	Съгласно проекти	Общински бюджет, Структурни фондове на ЕС	Възстановени и поддържани нископродуктивни земи, стабилизирани екосистеми

	ерозирани и застрашени от ерозия площи, извън горските територии, съобразно условията на средата.					
3.2	Реализиране на инвестиционни проекти за укрепителни и отводнителни съоръжения в рискови участъци, в т.ч:. - брегоукрепителни съоръжения (пилотни конструкции, подпорни стени, буни и др.); - подпиране на свлачището - контрабанкети, контрафорси, подпорни	Община Елена, МОСВ, МЗХ	2023 – 2028 При необходимост	Съгласно проекти	Общински бюджет, Структурни фондове на ЕС	Възстановени и поддържани нископродуктивни земи, стабилизирани екосистеми

	стени, буни, габиони, опорни насипи, усилени с геосинтетични и други материали, стабилизиране с негасена вар					
3.3	Рехабилитация на изградени съоръжения за предотвратяване възникването на свлачищни процеси.	Община Елена, МОСВ, МЗХ	2023 – 2028 При необходимост	Съгласно проекти	Общински бюджет, Структурни фондове на ЕС	Възстановени и поддържани нископродуктивни земи, стабилизирани екосистеми
3.4	Закриване и рекултивация на нерегламентирани сметища и депа за отпадъци, неотговарящи на нормативните изисквания.	Община Елена, МОСВ, МЗХ	2023 – 2028 При необходимост	Съгласно проекти	Общински бюджет, Структурни фондове на ЕС	Възстановени и поддържани нископродуктивни земи, стабилизирани екосистеми

3.5	Залесяване на земи с ниска категория, негодни за земеделско ползване. Залесяване на горите, пострадали от природни Бедствия.	Община Елена, МОСВ, МЗХ	2023 – 2028 При необходимост	Съгласно проекти	Общински бюджет, Структурни фондове на ЕС	Възстановени и поддържани нископродуктивни земи, стабилизирани екосистеми
3.6	Въвеждане на отговорни горско стопански практики	Община Елена ДГС	2023 - 2028	-	Общински бюджет	Опазване качеството на земите и почвите
3.7	Проучване на възможности за въвеждане на допълнителни изисквания и указания за опазване на почвите при ползване на общински земи,	Община Елена	2023 - 2028	-	Общински бюджет	Опазване качеството на земите и почвите

	отдадени под наем на арендатори.					
4.	Специфична Цел 4: Опазване на биоразнообразието, и естествените функции на екосистемите с особено внимание върху тези с висок потенциал на биологично разнообразие и поддържане на зелената система.					
4.1	Изработване на Горскостопански план за „Инвентаризация и планиране на горските територии на Община Елена и утвърждаване на горскостопански план за стопанисване на горите за период 2023 – 2033 г. „	Община Елена, ИАГ	2023-2025	Прогнозно 15 000 лв	Общински бюджет	Изготвен план, в който са заложени дейности по опазване и стопанисване на горските територии на Община В. Търново.
4.2	Изготвяне на годишни справки за издадените	Община Елена	ежегодно	-	-	Годишна справка

	разрешителни за добив на лечебни растения					
4.3.	Опазване и подобряване на състоянието на популациите на видовете и природните местообитания на територията на общината чрез изграждане и рехабилитация на зелена и синя инфраструктура за осигуряване на екологични коридори.	МОСВ, МЗХГ, МЗ ИАОС, РИОСВ, Басейнова дирекция, ИАГ РЗИ, Областна администрация Община Бизнес и браншови организации,	ежегодно			- Дял на местообитанията, в които не се наблюдава влошаване на тенденциите в природозащитното състояние (чл. 17 от ДМ); - Дял на видовете, в които не се наблюдава влошаване на тенденциите в природозащитното състояние (чл. 17 от ДМ);

						- Дял на видовете птици с Европейско значение, при които се наблюдават стабилни популационни тенденции; - Дял на местообитанията с благоприятно природозащитно състояние; - Дял на видовете с благоприятно природозащитно състояние; - Намаляване на броя на видовете с природозащитна стойност, застрашени от инвазивни видове.

4.4	Стимулиране на практики за био стопанство. Увеличаване на производството на продуктите добивани по биологичен начин от растителен и животински вид и стимулиране на производителите им.	МОСВ, МЗХГ, МЗ ИАОС, РИОСВ, Басейнова дирекция, ИАГ РЗИ, Областна администрация Община Бизнес и браншови организации.	ежегодно			Дял на земеделските площи с биологична обработка. Дял на култивираните площи, върху които се употребяват пестициди.
4.6	Насърчаване на биологичното земеделие в съответсвие с целта до 2030 г. да се осигури биологичното обработване на най-малко 25% от земеделските земи на ЕС	МОСВ, МЗХГ, МЗ ИАОС, РИОСВ, Басейнова дирекция, ИАГ РЗИ,	ежегодно			Дял на земеделските площи с биологична обработка. Дял на култивираните площи, върху които се употребяват пестициди.

	и предлагането и търсенето на биологични продукти	Областна администрация Община Бизнес и браншови организации.				
4.7	Възстановяване на сладководните екосистеми и естествените функции на реките, за да бъдат изпълнени целите на Рамковата директива за водите.	МОСВ, МЗХГ, МЗ ИАОС, РИОСВ, Басейнова дирекция, ИАГ РЗИ, Областна администрация Община Елена, Бизнес и браншови организации.	ежегодно			- Дял на местообитанията, в които не се наблюдава влошаване на тенденциите в природозащитното състояние (чл. 17 от ДМ); - Дял на видовете, в които не се наблюдава влошаване на тенденциите в природозащитното

						състояние (чл. 17 от ДМ); - Дял на видовете птици с Европейско значение, при които се наблюдават стабилни популационни тенденции; - Дял на местообитанията с благоприятно природозащитно състояние; - Дял на видовете с благоприятно природозащитно състояние; - Намаляване на броя на видовете с природозащитна

						стойност, застрашени от инвазивни видове.
4.8	Интегриране на екосистемния подход и прилагане на решения, базирани на природата в опазване на защитените зони от мрежата Натура 2000	МОСВ, МЗХГ, МЗ ИАОС, РИОСВ, Басейнова дирекция, ИАГ РЗИ, Областна администрация Община Елена	ежегодно		Общински бюджет	- Дял на защитените зони с определени специфични природозащитни цели; - Дял на защитените територии с ефективна правна защита (изготвени/ актуализирани планове за управление); - Дял на защитените зони с ефективна правна защита

						(изготвени/ актуализирани планове за управление); - Дял на картирани и оценени екосистеми, от мрежата Натура 2000;
4.9	Осъществяване на мониторингови дейности на местообитания, видове и птици на територията на мрежата НАТУРА 2000 обхващаща общината.	МОСВ, МЗХГ, МЗ ИАОС, РИОСВ, Басейнова дирекция, ИАГ РЗИ, Областна администрация Община Елена	ежегодно		Общински бюджет	- Дял на картирани и оценени екосистеми, от мрежата Натура 2000; - Дял на местообитанията с благоприятно природозащитно състояние; - Дял на видовете с благоприятно

						природозащитно състояние;
4.10	Осигуряване на опазването, съхраняването и развитието на мрежата от защитени територии и биосферни паркове.	МОСВ, МЗХГ, МЗ ИАОС, РИОСВ, Басейнова дирекция, ИАГ РЗИ, Областна администрация Община Елена	ежегодно		Общински бюджет	- Дял на защитените територии с ефективна правна защита (изготвени/ актуализирани планове за управление); - Дял на защитените зони с ефективна правна защита (изготвени/ актуализирани планове за управление);

4.11.	Максимално ограничаване на въвеждането и натурализирането на чужди видове в природата и контрол на широко разпространените инвазивни чужди видове.	МОСВ, МЗХГ, МЗ ИАОС, РИОСВ, Басейнова дирекция, ИАГ РЗИ, Областна администрация Община Елена	ежегодно		Общински бюджет	- Намаляване на броя на видовете с природозащитна стойност, застрашени от инвазивни видове.
4.15	Мониторинг на зелената система относно наличието на вредители и проучване на възможностите за провеждане на биологична борба срещу тях.	Община Елена	ежегоден	-	Общински бюджет	Подобряване състоянието на зелената система

4.16	Поддържане на съществуващите зелени площи.	Община Елена	постоянен	Съгласно приет общински бюджет	Общински бюджет	Подобряване акустичната обстановка и КАВ
4.17	Актуализация и разширяване на картотеката на зелената система в гр. Елена	Община Елена	2028	-	Общински бюджет	Актуализирана картотека
4.18	Подготвяне на предложение за обявяване на нови защитени територии	Община Елена	2023-2027	-	-	-

Приоритет 2. Ограничаване на изменението на климата и адаптация към климатичните промени.	
1.	Специфична Цел 1: Ограничаване на емисиите парникови газове – трансформация във всички сектори — от промишленост и енергетика до транспорта и селското стопанство.

2.1.	1.Енергийна ефективност и обновяване на сградния фонд с цел намаляване на въглеродния отпечатък на сектора.	МС, МОСВ, МЕ, МИ, МРРБ, МТИТС, МОН, МЗХГ ИАОС, РИОСВ, ДАУЕР, НСИ, ИАНМСП, Областна администрация, Община Елена Бизнес и браншови организации	До 2028 г.		Програми/фондове на ЕС, Общински бюджет, държавен бюджет	Намаление на въглеродната интензивност на икономиката на общината за периода на действие на програмата. Дял на енергията от възобновяеми източници в брутното крайно потребление на енергия през 2028 г. (базова година 2019).
	2. Ускорено внедряване на възобновяеми енергийни източници: премахване на бариерите.	МС, МОСВ, МЕ, МИ, МРРБ, МТИТС, МОН, МЗХГ ИАОС, РИОСВ, ДАУЕР, НСИ, ИАНМСП,	До 2028 г.		Програми/фондове на ЕС, Общински бюджет, държавен бюджет	- Намаление на въглеродната интензивност на икономиката на общината за периода на действие на програмата.

		Областна администрация, Община Елена Бизнес и браншови организации				- Дял на енергията от възобновяеми източници в брутното крайно потребление на енергия през 2028 г. (базова година 2019).
	3. Подкрепа за устойчива мобилност - необходимост от интензифициране на инвестициите в устойчив транспорт за намаляване на въглеродния отпечатък на сектора	МС, МОСВ, МЕ, МИ, МРРБ, МТИТС, МОН, МЗХГ ИАОС, РИОСВ, ДАУЕР, НСИ, ИАНМСП, Областна администрация, Община Елена Бизнес и браншови организации	До 2028 г.		Програми/фондове на ЕС, Общински бюджет, държавен бюджет	- Намаление на въглеродната интензивност на икономиката на общината за периода на действие на програмата. - Дял на енергията от възобновяеми източници в брутното крайно потребление на енергия през 2028 г. (базова година 2019).

2.	Специфична Цел 2. Постигане на устойчиво към изменението на климата общество, адаптирано към неизбежното въздействие на изменението на климата. Чрез изпълнението на мерките, ще бъде пряко и косвено повлияно постигането и на други специфични цели насочени към подобряване качеството на атмосферния въздух.					
2.2.1	1. Обновяване на нежилищни / обществени сгради до най – високи нива на ефективност и изграждане на ВЕИ инсталации, както и поетапна подмяна на отоплителните инсталации на нафта и въглища със термопомпи и пелети.	МС, МОСВ, МЕ, МИ, МРРБ, МТИТС, МОН, МЗХГ ИАОС, РИОСВ, ДАУЕР, НСИ, ИАНМСП, Областна администрация, Община Елена	постоянен	-	Програми/фондове на ЕС, Общински бюджет, държавен бюджет	- % население, възползвало се от мерки за превенция, реакция и справяне с екстремни климатични явления и/ или мерки за адаптация. - Дял на енергията от възобновяеми източници в брутното крайно потребление на енергия през 2028 г. (базова година 2019).

2.2.1	2. Внедряване на мерки за енергийна ефективност в многофамилни жилищни сгради.	Община Елена, Граждански организации	постоянен	-	Програми/фондове на ЕС, Държавен бюджет	- % население, възползвало се от мерки за превенция, реакция и справяне с екстремни климатични явления и/ или мерки за адаптация.
2.2.2	Възстановяване и опазване на екосистемите (крайбрежни, сладководни, горски, почвени) като ключови за намаляване на емисиите ПГ и адаптация към климатичните промени.	Община Елена, Бизнес и браншови организации, висши учебни заведения и изследователски институти	постоянен		Програми/фондове на ЕС, Общински бюджет, държавен бюджет	Брой възстановени екосистеми

2.2.3	Управление на риска - превенция, реакция и справяне с екстремни явления, следствие от изменението на климата;	Община Елена, Бизнес и браншови организации, висши учебни заведения и изследователски институти	постоянен		Програми/фондове на ЕС, Общински бюджет, държавен бюджет	Намаляване на финансови загуби в резултат на екстремни климатични явления; - % население, възползвало се от мерки за превенция, реакция и справяне с екстремни климатични явления и/ или мерки за адаптация.
Приоритет 3: Повишаване качеството на живот, чрез подобряване управлението на факторите на околната среда – инфраструктурно и организационно осигуряване.						
1.	Специфична Цел 1: Екологосъобразно управление на отпадъците. Предотвратяване на риска от замърсяване с отпадъци					

3.1.1.	Изпълнение на мерките, заложени в Регионална програма за управление на отпадъците		постоянен		Общински бюджет, държавен бюджет	
3.1.2.	1. Подобряване и разширяване на системите и инфраструктурата за разделно събиране на отпадъци: - Изграждане на Център за разделно събиране и подготовка за повторна употреба, поправка на едрогабаритни отпадъци(ЕГО) и строителни отпадъци от бита с цел изпълнение на	МС, МОСВ, МЕ, МИ, МРРБ, МТИТС, МОН, МЗХГ ИАОС, РИОСВ, ДАУЕР, НСИ, ИАНМСП, Областна администрация, Община Елена	постоянен		Общински бюджет, ПУДОС, Държавен Бюджет ЕФ	Подобряване чистотата в населените места. - % население, възползвало от разширяване на системите и инфраструктурата за разделно събиране на отпадъци:

	целите за рециклиране и оптимизиране на разходите за депониране чрез отклоняване на депонирането на отпадъци от пластмаса, хартия, картон, метали, строителни отпадъци от домакинствата и ЕГО“					
3.1.2.	2. Разширяване на системата за разделно събиране на биоразградими отпадъци от домакинствата: - Изграждане на инсталация за аеробно реакторно третиране на зелени и хранителни отпадъци от домакинства, търговски	МС, МОСВ, МЕ, МИ, МРРБ, МТИТС, МОН, МЗХГ ИАОС, РИОСВ, ДАУЕР, НСИ, ИАНМСП, Областна администрация, Община Елена	постоянен		Общински бюджет, ПУДОС, Държавен Бюджет ЕФ	Подобряване чистотата в населените места. - % население, възползвало от системата за разделно събиране на биоразградими отпадъци от домакинствата

	обекти и други обекти с цел изпълнение на целите за рециклиране и оптимизиране на разходите за депониране“.					
3.1.3	Иновации в градската среда за предотвратяване образуването на отпадъци.	Кмет на Община Елена, Кметове на кметства, Кметски наместници, общински, ОП „Зелени системи“	постоянен		Общински бюджет, ПУДОС, Държавен Бюджет	Подобряване чистотата в населените места

3.1.4	Засилване на контрола от страна на Общината и Кметствата върху фирмите, изпълняващи дейностите по събиране и транспортиране на БО; почистване на територии за обществено ползване; почистване и поддържане на зелените площи	Кмет на Община Елена, Кметове на кметства, Кметски наместници, общински, ОП „Зелени системи“	постоянен		Общински бюджет, ПУДОС, Държавен Бюджет	Подобряване чистотата в населените места
3.1.5	Ефективен контрол върху гражданите и фирмите за спазване изискванията на нормативните актове и местните наредби в областта на опазване на околната среда	Кмет на Община Елена, Кметове на кметства, Км. наместници, ОП „Зелени системи“, екоинспектори	постоянен	-	Общински бюджет, ПУДОС, Държавен Бюджет	Подобряване културата на населението – гаранция за изграждане и поддържане на чисти населени места

3.	Специфична Цел 3: Трансформация на икономиката и модела на поведение към нулево замърсяване;					
3.3.1	Инициативи със специален фокус върху замърсяването с пластмаса	МС, МОСВ, МЕ, МИ, МРРБ, МТИТС, МОН, МЗХГ ИАОС, РИОСВ, ДАУЕР, НСИ, ИАНМСП, ПУДООС Областна администрация, Община Елена	Постоянен		Общински бюджет, ПУДОС, Държавен Бюджет ЕФ	Намаляване на емисиите на основните замърсители на въздуха съгласно Директива (ЕС) 2016/2284 за намаляване на националните емисии на някои атмосферни замърсители; - Намаляване на емисиите на ФПЧ$_{2,5}$ във въздуха; - Намаляване на дела на населението изложено на наднормени нива на замърсяване с ФПЧ$_{10}$;

						- Намаляване на дела на населението изложено на наднормени нива на шума;
3.3.2	Подкрепа за икономическите сектори, включително селското стопанство, за развитие на потенциала за неутралност по отношение на компонентите на околната среда и справяне със замърсяването при източника; насърчаване разработването и прилагането на икономически и финансови инструменти	МС, МОСВ, МЕ, МИ, МРРБ, МТИТС, МОН, МЗХГ ИАОС, РИОСВ, ДАУЕР, НСИ, ИАНМСП, ПУДООС Областна администрация, Община Елена			Общински бюджет, ПУДОС, Държавен Бюджет ЕФ	Намаляване на емисиите на основните замърсители на въздуха съгласно Директива (ЕС) 2016/2284 за намаляване на националните емисии на някои атмосферни замърсители; - Намаляване на емисиите на $ФПЧ_{2,5}$ във въздуха; - Намаляване на дела на населението изложено на наднормени нива на замърсяване с $ФПЧ_{10}$;

	за намаляване и прекратяване изпускане на замърсяващи вещества в околната среда, вкл. чрез отпадъчни води;					- Намаляване на дела на населението изложено на наднормени нива на шума;
3.3.3	Достъп до информация и култура на нулева толерантност към замърсяването: улесняване на достъпа на широк кръг от заинтересовани страни до информация относно технологии, добри практики и системни решения за превенция на замърсяването	МС, МОСВ, МЕ, МИ, МРРБ, МТИТС, МОН, МЗХГ ИАОС, РИОСВ, ДАУЕР, НСИ, ИАНМСП, ПУДООС Областна администрация, Община Елена			Общински бюджет, ПУДОС, Държавен Бюджет	Намаляване на емисиите на основните замърсители на въздуха съгласно Директива (ЕС) 2016/2284 за намаляване на националните емисии на някои атмосферни замърсители; - Намаляване на емисиите на $ФПЧ_{2,5}$ във въздуха; - Намаляване на дела на населението изложено

						на наднормени нива на замърсяване с $ФПЧ_{10}$; - Намаляване на дела на населението изложено на наднормени нива на шума;

4.	Специфична Цел 4: **Поддържане и контрол на чистотата на населените места, с цел повишаване на удовлетвореността на гражданите**;					
4.1	Иновации в градската среда за предотвратяване образуването на отпадъци.	Кмет на Община Елена, Кметове на кметства, Кметски наместници, общински, ОП „Зелени системи“	постоянен		Общински бюджет, ПУДОС, Държавен Бюджет	Подобряване чистотата в населените места

4.2	Засилване на контрола от страна на Общината и Кметствата върху фирмите, изпълняващи дейностите по събиране и транспортиране на БО; почистване на територии за обществено ползване; почистване и поддържане на зелените площи	Кмет на Община Елена, Кметове на кметства, Кметски наместници, общински, ОП „Зелени системи“	постоянен		Общински бюджет, ПУДОС, Държавен Бюджет	Подобряване чистотата в населените места
4.3	Ефективен контрол върху гражданите и фирмите за спазване изискванията на нормативните актове и местните наредби в областта на опазване на околната среда	Кмет на Община Елена, Кметове на кметства, Км. наместници, ОП „Зелени системи“, екоинспектори	постоянен	-	Общински бюджет, ПУДОС, Държавен Бюджет	Подобряване културата на населението – гаранция за изграждане и поддържане на чисти населени места

5.	Специфична Цел 5: **Утвърждаване на модел на икономически растеж, който създава стойност**;					
5.1	Улесняване достъпа до финансиране на предприятията прилагащи мерки за ресурсна ефективност и кръгова употреба на материали;	Община Елена Бизнес			Общински бюджет, ПУДОС, Държавен Бюджет ЕФ	Внедрени екологични иновации
5.2	Подкрепа за ефективно управление на водите	Община Елена Бизнес			Общински бюджет, ПУДОС, Държавен Бюджет ЕФ	Внедрени екологични иновации

5.3	Насърчаване на устойчиви модели на производство и потребление: разширяване на инструментите и ресурсите за подкрепа на бизнеса в прехода към кръгова икономика, включително информационни, финансови и технологични	Община Елена Бизнес			Общински бюджет, ПУДОС, Държавен Бюджет ЕФ	Внедрени екологични иновации
5.4	Разгръщане на потенциала за развитие на биоикономиката	Община Елена Бизнес			Общински бюджет, ПУДОС, Държавен Бюджет ЕФ	Внедрени екологични иновации

Приоритет 4. Повишаване на институционалния капацитет, информираност и обществена ангажираност в опазването на околната среда						
. Специфична Цел 1: Повишаване на институционалния капацитет на общината						
4.1.1	Поддържане на информационна система и база данни за състоянието на компонентите на околната среда	Община Елена, РИОСВ	постоянен		Програми/фондове на ЕС, Общински бюджет, държавен бюджет	Единна, публично достъпна и интегрирана база данни за напредъка по постигане на основните показатели, свързани с околната среда и прилагане на законодателството в областта на околната среда.
4.1.2	Ефективно прилагане на подхода на стратегическа оценка на околната среда и устойчиви инвестиции	МС, МОСВ, МЕ, МИ, МРРБ, МТИТС, МОН, МЗХГ	постоянен		Програми/фондове на ЕС, Общински бюджет,	- Дял на съвместните информационни кампании и инициативи от общия брой провеждани;

	при разработване на всяка секторна политика, програма или планов документ, осигуряване на методически и информационни ресурси за утвърждаване на рамка за устойчиви инвестиции на всички нива, пренасочване на инвестиционните разходи и улесняване финансирането на екологично устойчиви дейности.	ИАОС, РИОСВ, ДАУЕР, НСИ, ИАНМСП, Областна администрация, Община Елена			държавен бюджет	- Дял на населението, информирано относно целите за околна среда; - Дял на структурите на общинската администрация с подобрени инструменти за достъп до информация свързана с аспектите на околната среда; - Дял на структурите на общинска администрация с подобрени механизми и добри практики за съвместно планиране и изпълнение на политики по околна среда.

4.1.3	Своевременна актуализация и допълване на общинските наредби и програми с отношение към опазване на околната среда	Община Елена	постоянен	-	-	Актуализирани общински наредби
4.1.4	Осигуряване на възможности за повишаване на професионалната квалификация на кадрите, компетентни по управление на околната среда в общинската администрация	Община Елена	2023-2028	-	Програми/фондове на ЕС, Общински бюджет, държавен бюджет	-
4.1.5	Стимулиране на връзката с науката и въвеждане на иновации и умни решения в	Община, Бизнес, граждански и	постоянен		Програми/фондове на ЕС, Общински бюджет,	

	сферата на управлението на околната среда.	изследователски организации:			държавен бюджет	
4.1.6	Подобряване и разширяване на механизмите за участие в процеса на планиране и изпълнение на политиките по околна среда, включително подобряване на капацитета (знания и достъп до инструменти) за превръщане на процедурите за обществени консултации в ефективен инструмент за активно участие в процесите на взимане на	Областна администрация, Община, *Бизнес, граждански и изследователски организации:* Бизнес и браншови организации, НСОРБ, ВиК оператор.	2023-2028	-	Програми/фондове на ЕС, Общински бюджет, държавен бюджет	

	решения на регионално и местно ниво.					
2.	Специфична Цел 2: Повишаване на обществената информираност и ангажираност;					
4.2.1	Оказване на техническа помощ и подкрепа в процеса на подготовка, кандидатстване и реализация на екологични проекти на НПО, читалища, кметства, учебни заведения, организации и фирми с екологична насоченост, които работят по разрешаването на различни проблеми	Община Елена, НПО	2023-2028	-	-	Повишаване на обществената информираност

	свързани с опазването и подобряването на ОС на територията на Общината					
4.2.2	Провеждане на обучение на ученици по актуални екологични въпроси	Община Елена	2023-2028	-	-	Повишаване на обществената информираност

IX. СИСТЕМА ЗА МОНИТОРИНГ, ОТЧЕТ И КОНТРОЛ НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ОБЩИНСКАТА ПРОГРАМА

За да се изпълнява успешно Общинската програма за опазване на околната среда, се изисква прилагане на система за мониторинг и контрол на изпълнението ѝ. Необходимо е да се извършва и оценка на крайния ефект от нейното изпълнение, както и периодичната ѝ актуализация в случаите на промяна в обстоятелствата или необходимост от корекция на целите.

1. Организация на изпълнението, мониторинг и контрол на Програмата

За да се гарантират действителните резултати, е изградена системата за програмен мониторинг и контрол на базата на европейското, националното и местното законодателство. Програмният мониторинг и контрол е тази част от програмата, която следи за правилното изпълнение на избраната стратегия по отделни мерки, които са изброени в плана за действие. Системата на програмния мониторинг и контрол позволява да се определи дали Общината се приближава към планираните стратегически цели.

Изпълнението на конкретните мерки и дейности, които водят до постигане на планираните цели, е задължение на община Елена в нейната административна цялост. Общинската администрация следва своевременно да подготвя и внася проекти за финансиране на дейностите по опазване на околната среда.

Разпределението и прецизирането на задачите от Плановете за действие към съответните експерти по специалности и включването им в годишната програма на община Елена за съответната година, както и проследяването на планирането, изпълнението и спазването на сроковете са задължения на съответната общинска структура, определена за извършването на тези дейности, съгласно актуалния към релевантния момент Устройствен правилник за организация и дейността на общинската администрация. Съобразно Устройствения правилник се определят и отговорните структури/експерти от Общинската администрация отговарящи за оперативните дейности, свързани с отчетността, организацията и координацията с други структури (в и извън общината), имащи отношение към изпълнението и контрола на програмата.

Наблюдението и оценката на ПООС ще се извършва с оглед постигането на ефективност и ефикасност от изпълнението ѝ. Предметът на **наблюдение** включва

изпълнението на целите и приоритетите на Програмата, организацията и методите на изпълнение, прилагани от съответните административни структури, организациите и юридическите лица, участващи в изпълнението им. Наблюдението е важен елемент, който позволява да се засили или намали активността в конкретна насока, да се предприемат коригиращи действия, ако напредъкът е неудовлетворителен или, ако условията се изменят.

Оценката включва информация от наблюдението и от други източници на ефектите от предприетите действия и на резултатите от тях. Извършването на **оценката** ще осигури на управлението механизми на контрол чрез информация за разходите и за резултатите. Оценката дава възможност да се проследи ефектът от планираните и реализираните дейности. Информация за оценката следва да се предостави по подходящ начин на обществеността, като по този начин се представят пред хората проблемите, планираните инициативи и най-вече напредъкът по постигането на визията и главната стратегическа цел.

В процеса на наблюдение, спазването на принципите за партньорство, публичност и прозрачност се осигуряват от община Елена.

Контролът върху изпълнението на Общинската програма за опазване на околната среда се извършва от Общински съвет по отчети за изпълнението ѝ, внасяни ежегодно от Кмета на Общината.

2. Периодичност на актуализация на Програмата за околна среда/плана за действие

Настоящата Програма за опазване на околната среда на община Елена е с период на действие от 2023 до 2028 г.. Съгласно чл. 79, ал. 5 от ЗООС, Кметът на община Елена може да предложи допълване и актуализиране на ПООС. Измененията, допълненията и актуализацията на Общинската програма за опазване на околната среда се приемат от Общински съвет на община Елена.

Настоящата Общинска програма следва да бъде актуализирана при съществени промени в националното законодателство или по съображения, които биха допринесли за подобряване на плана за действие, например при навлизане в нов програмен период на страната, както и на общините или при изготвянето на значителен брой стратегически документи, финансови инструменти и др., чиито възможности следва да бъдат използвани.

Изработването на нова Програма за опазване на околната среда на община Елена се налага и при изтичане на срока на действие на съществуващата ПООС, а именно 2028 г.

3. Отчет за изпълнението на програмата за околна среда пред Общински съвет Елена и РИОСВ – Велико Търново

В съответствие с изискванията на чл. 79 от ЗООС, Програмата се приема от Общински съвет Елена, който контролира изпълнението ѝ (ал. 4). Кметът на община Елена трябва ежегодно да внася в общинския съвет отчет за изпълнението на Програмата за околна среда. В този отчет се отбелязват постиженията и слабостите при изпълнението на програмата, които стават достояние и на обществеността чрез публикуването им на интернет страницата на община Елена и по друг подходящ начин. При необходимост се правят предложения за допълване и актуализиране на програмата.

С настоящата програма се предлага отчетът да се изготвя и внася в Общински съвет Елена до 31 март всяка година, заедно с информацията за изпълнението на други стратегически документи на Общината по въпроси, свързани с опазване на околната среда. Екземпляр от отчета за изпълнението на Програмата за околна среда трябва да бъде представян за информация и в РИОСВ – Велико Търново, съгласно чл. 79, ал. 6 от ЗООС.